

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Evaluatie **Actieplan** **Nederland Beweegt**

Voortgangsrapportage 2025

RIVM-rapport 2026-0009

Evaluatie Actieplan Nederland Beweegt
Voortgangsrapportage 2025

RIVM-rapport 2026-0009

Colofon

© RIVM 2026

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

DOI 10.21945/RIVM-2026-0009

E.E. Vos (auteur), RIVM
J.R. Brouwer (auteur), RIVM
M.S. van Mourik-Boelema (auteur), RIVM
T.M. de Valk (auteur), RIVM
L.C. Lemmens (auteur), RIVM
I.M. Brus (auteur), RIVM
S.W. van den Berg (auteur), RIVM

Contact:

S.W. van den Berg
Levensloop, Leefstijl en Gezondheid
saskia.van.den.berg@rivm.nl

Dit onderzoek werd verricht in opdracht van het ministerie van VWS in het kader van de opdracht 'monitoring en evaluatie beweegbeleid' (2023.ADD.SPT.02).

Dit is een uitgave van:

**Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu**

Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
Nederland

www.rivm.nl

Publiekssamenvatting

Evaluatie Actieplan Nederland Beweegt

Voortgangsrapportage 2025

De helft van de Nederlanders beweegt niet genoeg. Het ministerie van VWS heeft daarom het Actieplan Nederland Beweegt gemaakt, dat loopt van 2023 tot en met 2025. De overheid streeft ernaar dat 75 procent van de Nederlanders in 2040 genoeg beweegt.

Dit Actieplan gaat over alles wat met bewegen heeft te maken. Het richt zich niet alleen op sporten, maar ook op beweging op het werk, op school, in de buurt, en onderweg (een zogeheten systeemaanpak). Het Actieplan stimuleert de overheid, maatschappelijke partijen en gemeenten om (samen) bewegen te stimuleren.

Het RIVM onderzocht wat het Actieplan tussen 2023 en 2025 heeft opgeleverd. Daaruit blijkt dat er de eerste tweeënhalve jaar al positieve veranderingen te zien zijn. Sommige ministeries buiten VWS hebben bijvoorbeeld meer aandacht besteed aan bewegen. Ook hebben steeds meer partijen zich aangesloten bij de Beweegalliantie: van 442 in 2024 naar 585 in 2025. Hieruit zijn nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan, die mensen helpen om meer te bewegen. Verder blijkt dat binnen gemeenten meer domeinen samenwerken aan dit onderwerp.

Er had wel meer kunnen worden bereikt. Zo is er vanuit verschillende ministeries weinig nieuw beleid om bewegen op school of op het werk te stimuleren, omgevingen waarin mensen veel zitten. Daarnaast zijn er vooral eenvoudige acties uitgevoerd, zoals meer kennis delen en samenwerken, die het beweegstelsel weinig veranderen.

Om het doel te bereiken, raadt het RIVM daarom aan de komende jaren nog meer vanuit de systeemaanpak te werken. Daarvoor zijn ook acties nodig om overtuigingen over bewegen in de samenleving te veranderen. Bijvoorbeeld door stevig beleid te maken, zoals gemeenten verplichten ervoor te zorgen dat de omgeving van mensen hen stimuleert om meer te bewegen. En te zorgen dat er structureel geld voor beleid is. Daarnaast kunnen beleidsmakers bewegen meer aan andere onderwerpen koppelen, zoals mentale gezondheid, klimaat en wonen.

Verder adviseert het RIVM beweegbeleid voor een aantal jaar te maken, los van wisselende kabinetten en beleidsprogramma's. Dit is belangrijk omdat het veel tijd kost voordat mensen merkbaar meer gaan bewegen.

Kernwoorden: actieplan, bewegen, gezondheid, leefomgeving, onderwijs, sport, zorg, werk, beweegalliantie, systeemverandering

Synopsis

Evaluation of Nederland Beweegt Action Plan

Progress Report 2025

Only half of all Dutch people are sufficiently physically active. Therefore, the Dutch Ministry of Health, Welfare and Sport has created *Nederland Beweegt*, the Dutch Action Plan on Physical Activity, which runs from 2023 to 2025. The government aims for 75% of Dutch people to meet recommended physical activity levels by 2040.

The Action Plan covers all aspects of physical activity. It not only focuses on sport, but also on being active at work, at school, in the neighbourhood and during transportation - a so-called systems approach. The Action Plan encourages government, community organisations and municipalities to collaborate and encourage people to be more physically active in daily life.

RIVM monitored the progress and examined the outcomes of the Action Plan between 2023 and 2025. Several positive changes were observed in the first two and a half years. For example, a number of ministries beyond the Ministry of Health, Welfare and Sport have devoted more attention to physical activity. An increasing number of parties also joined the *Beweegalliantie* (Physical Activity Network Alliance): from 442 in 2024 to 585 in 2025. This resulted in new collaborations that help people be more physically active. Moreover, within municipalities, a growing number of domains are collaborating on the topic of physical activity.

However, more could have been achieved. For instance, there was little new policy from ministries to promote physical activity at school or in the workplace – places where people spend much of their time sitting. Furthermore, mainly more 'simple' actions resulted from the Action Plan, like sharing knowledge and collaborating, which have limited impact on the overall physical activity system.

To achieve the government's target, RIVM recommends that ongoing efforts using a systems approach are needed in the coming years. This will also require actions to change societal beliefs related to physical activity. For example, by creating robust policies, such as requiring municipalities to ensure that the environment encourages people to be more physically active, and by ensuring a steady flow of funds for continuing physical activity policy. In addition, policymakers can do more to link physical activity to other topics, such as mental health, climate and housing.

RIVM also recommends implementing policy on physical activity over multiple years, independent of changes in government and policy programmes. This is important, as it takes considerable time before increases in physical activity become noticeable.

Keywords: action plan, physical activity, health, living environment, education, sport, health care, workplace, physical activity network alliance, system change

Inhoudsopgave

Beleidsamenvatting — 9

1 Inleiding — 11

- 1.1 Voldoende bewegen belangrijk voor de gezondheid, maar doelen worden niet gehaald — 11
- 1.2 Beweegstelsel moet veranderen om doelen te halen — 11
- 1.3 Kenmerken van een systeemaanpak — 12
- 1.4 Actieplan Nederland Beweegt is beleid vanuit systeemaanpak — 13
- 1.5 Evaluatieonderzoek naar systeemaanpak Actieplan — 14
- 1.6 Leeswijzer voortgangsrapportage 2025 — 16

2 Evaluatie actielijn 1 — 19

- 2.1 Inleiding — 19
- 2.2 Resultaten per onderzoeksvraag — 21
 - 2.2.1 Zijn beleidsmakers zich bewust van het belang van bewegen en hoe nemen ze bewegen mee in beleid? (onderzoeksvraag 1.1) — 21
 - 2.2.2 Op welke manier wordt in recente beleidsstukken (vanaf augustus 2023) van relevante beleidsdomeinen, naast sport en bewegen, aandacht besteed aan bewegen? En op welk onderdelen van het beweegstelsel richt het beleid zich? (onderzoeksvraag 1.2) — 30

3 Evaluatie actielijn 2 — 37

- 3.1 Inleiding — 37
- 3.2 Resultaten per onderzoeksvraag — 39
 - 3.2.1 Hoe dragen de activiteiten van de Beweegalliantie en het Groeiprogramma bij aan het wegnemen van obstakels en het veranderen van het onderliggende beweegstelsel? (onderzoeksvraag 2.1) — 39
 - 3.2.2 Welke partijen zijn aangesloten bij de Beweegalliantie en uit welk deel van het beweegstelsel zijn ze afkomstig? (onderzoeksvraag 2.2) — 55
 - 3.2.3 Op welke manieren dragen de aangesloten partijen bij de Beweegalliantie bij aan het stimuleren van bewegen, en met wie werken zij daarbij samen binnen het beweegstelsel? (onderzoeksvraag 2.3) — 59
 - 3.2.4 Wat halen en brengen de aangesloten partijen binnen het netwerk van de Beweegalliantie en hoe ervaren zij hun betrokkenheid? (onderzoeksvraag 2.4) — 64
 - 3.2.5 In welk opzicht ervaren de aangesloten partijen wel of niet (meer)waarde van de Beweegalliantie? (onderzoeksvraag 2.5) — 69

4 Evaluatie actielijn 3 — 75

- 4.1 Inleiding — 75
- 4.2 Resultaten per onderzoeksvraag — 77
 - 4.2.1 Welke domeinoverstijgende samenwerkingen rondom het stimuleren van bewegen zijn er? En worden de afspraken ook uitgevoerd? (onderzoeksvraag 3.1) — 77
 - 4.2.2 Welke voorbeelden van (succesvolle) implementatietrajecten van de lokale integrale beweegaanpak zijn er en wat kunnen we daarvan leren? (onderzoeksvraag 3.2) — 85

5 Beschouwing: kortetermijuitkomsten van het Actieplan – 89

- 5.1 Inzet vanuit Actieplan vanuit systeemperspectief – 90
- 5.2 Uitkomst: Meer aandacht en bewustwording van het belang van bewegen – 91
- 5.3 Uitkomst: Meer domeinoverstijgende samenwerking – 94
- 5.4 Uitkomst: (Implementatie van) domeinoverstijgend beweegbeleid – 96
- 5.5 Uitkomst: Versterking van bestaande en vernieuwende (lokale) beweeginitiatieven – 98
- 5.6 Uitkomst: Wegwerken van beweegobstakels – 99

6 Conclusie – 101

- 6.1 Terugkijken: positieve veranderingen zichtbaar, maar krachtigere inzet nodig om doel te bereiken – 101
- 6.2 Overkoepelende aanbevelingen voor bijsturing en het vergroten van opbrengsten – 102
- 6.3 Vooruitkijken: risico's bij versnipperde en kortdurende voortzetting – 104
- 6.4 Eindconclusie – 105

Literatuur – 107

Verklarende woordenlijst – 111

Bijlage 1 Methodes – 115

Bijlage 2 Aanvullende tabellen en informatie – 121

Beleidsamenvatting

Losse beleidsamenvatting beschikbaar

Voor deze voortgangsrapportage is een beleidsamenvatting gemaakt. Hierin staan kort en bondig de belangrijkste resultaten en aanbevelingen. Download de '[Beleidsamenvatting Evaluatie Actieplan Nederland Beweegt; voortgangsrapportage 2025](#)' op de RIVM website.

Eindconclusie

Dit tweede evaluatieonderzoek laat zien dat het Actieplan Nederland Beweegt gedurende tweeënhalf jaar een eerste impuls heeft gegeven aan het veranderen van het beweegstelsel in Nederland. Er zijn zowel lokaal als nationaal stappen gezet op het gebied van aandacht voor bewegen, domeinoverstijgende samenwerking, beleidsimplementatie, versterking van beweeginitiatieven en het wegnemen van obstakels. Voor veel van deze positieve veranderingen is het aannemelijk of aantoonbaar dat het Actieplan hieraan heeft bijgedragen.

De opbrengsten hadden echter hoger kunnen zijn in verschillende domeinen. Het koppelen van bewegen aan onderwijs en werk blijft achter, terwijl dit juist de domeinen zijn waar zitten vaak nog de norm is. Hiervoor is intensievere agendering nodig vanuit VWS met de betreffende directies en ministeries. Daarnaast is er de komende jaren blijvende, maar vooral ook extra inzet nodig om het beweegstelsel verder en duurzaam te veranderen. In de afgelopen jaren lag de focus vooral op relatief eenvoudige acties met minder impact op het beweegstelsel, zoals het verbeteren van kennisdeling en samenwerking binnen bestaande structuren. Voor impactvollere en duurzame verandering is het echter noodzakelijk om ook de doelen, normen en overtuigingen in de maatschappij te veranderen. De inzet van krachtigere beleidsinstrumenten, zoals wet- en regelgeving en structurele financiering, kunnen bij uitstek hieraan bijdragen. Deze worden in het huidige actieplan nauwelijks benut, wat een gemiste kans is. De evaluatie laat bovendien zien dat er nieuwe kansen zijn om bewegen (sterker) te koppelen aan andere maatschappelijke opgaven, zoals maatschappelijke participatie, klimaatadaptatie, een aantrekkelijke woon- of leefomgeving en mentale weerbaarheid/gezondheid. Het RIVM adviseert VWS om samen met andere ministeries hierop in te zetten.

Om het langetermijndoel te halen dat in 2040 75 procent van de Nederlanders voldoende beweegt, is er de aankomende jaren blijvende en extra inzet nodig van huidige betrokkenen en nieuwe partijen. Het RIVM adviseert hiervoor structureel en lerend beweegbeleid vanuit een systeemaanpak, onafhankelijk van kabinetsperiodes. Daarnaast blijft er een aanjager nodig en is een meer sturende rol van de rijksoverheid noodzakelijk. De geplande, kortdurende en gefragmenteerde voortzetting van het Actieplan brengt het risico met zich mee dat behaalde resultaten en kennis verloren gaan, waardoor veranderingen tot stilstand komen en het doel niet wordt gehaald.

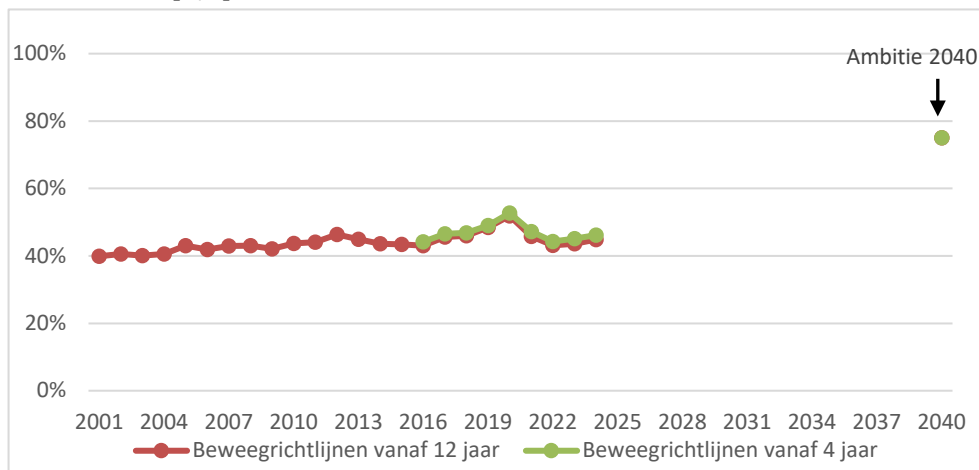
1 Inleiding

1.1 Voldoende bewegen belangrijk voor de gezondheid, maar doelen worden niet gehaald

Voldoende bewegen is van groot belang voor zowel de lichamelijke als mentale gezondheid [1]. Het helpt chronische aandoeningen, zoals diabetes en hart- en vaatziekten te voorkomen, ondersteunt het behoud van een gezond gewicht, vermindert het risico op vallen en bevordert het mentaal welzijn. Bovendien draagt bewegen bij aan bredere maatschappelijke doelen, zoals fittere werknemers, een betere concentratie van kinderen op school en versterking van de sociale cohesie [2].

Vanuit het Nationaal Preventie Akkoord (NPA) [3] en het coalitieakkoord 2021-2025 [4] is in 2018 de ambitie geformuleerd dat 75 procent van de Nederlanders in 2040 voldoet aan de Beweegrichtlijnen [5]. In 2023 voldeed echter 45 procent van de Nederlanders aan deze richtlijnen [6]. Dit wijst op een aanzienlijke kloof tussen de huidige beweegniveaus en de gestelde ambitie (zie Figuur 1). Ondanks de beleidsinspanningen uit het verleden, is er nog geen verandering zichtbaar in het percentage van de Nederlandse bevolking dat voldoende beweegt.

Figuur 1 Het aandeel van de Nederlandse bevolking dat voldoende beweegt volgens de Beweegrichtlijnen, en het doel van de Nederlandse overheid van 75% in 2040 [3,4].

Zie www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen voor meer cijfers en informatie over de Beweegrichtlijnen.

1.2 Bewege-systeem moet veranderen om doelen te halen

Meer mensen meer laten bewegen, is een complexe uitdaging. Beweggedrag wordt namelijk bepaald door een groot aantal factoren dat met elkaar samenhangt en elkaar wederzijds beïnvloedt. Deze factoren spelen op verschillende niveaus (zowel individueel als maatschappelijk) en in diverse domeinen (zoals thuis, op school, in de leefomgeving en op het werk). Dit noem je een beweeg-systeem. Het beweeg-systeem bestaat dus uit een samenhangend geheel van factoren,

domeinen en niveaus waarbinnen uiteenlopende partijen – van inwoners tot beleidsmakers en professionals – met elkaar verbonden zijn en vaak verschillende belangen hebben [7].

Juist vanwege deze complexiteit slagen traditionele aanpakken er niet in om dit soort volksgezondheidsuitdagingen voldoende aan te pakken. Maatregelen en interventies richten zich vaak nog vooral op het individu, waardoor structurele, onderliggende oorzaken voor een groot deel buiten beeld blijven. Bovendien ontbreekt er vaak een benadering waarin de samenhang en wederzijdse beïnvloeding van deze oorzaken centraal staan. Er is daarom steeds meer erkenning, zowel nationaal als internationaal, dat een systeemaanpak noodzakelijk is om echt duurzame verandering teweeg te brengen [8].

1.3 Kenmerken van een systeemaanpak

Binnen zo'n systeemaanpak is het noodzakelijk om acties te ondernemen op nationaal, regionaal én lokaal niveau, en binnen alle relevante domeinen (zie Figuur 2). De domeinen kunnen worden gezien als de fysieke omgevingen waarin mensen bewegen en tegelijkertijd ook breder worden opgevat als sectoren waarin beleid wordt ontwikkeld en interventies worden uitgevoerd [9]. Binnen een domein komen omgevingen, beleid, en interventies samen en hebben zij gezamenlijk invloed op het beweeggedrag van mensen.

Figuur 2 De domeinen binnen het beweegstelsel (gebaseerd op de International Society for Physical Activity and Health [9]).

Om het beweegstelsel in de gewenste richting te sturen, is doorlopende inzet nodig van alle relevante partijen uit deze verschillende domeinen. Daarbij is het belangrijk om in te grijpen op de juiste plekken in het stelsel. Dit betekent niet alleen inzetten op afzonderlijke factoren, maar ook op hun onderlinge interacties (de structuren) én op normen, doelen en overtuigingen die gedrag sturen. Dit noemen we ook wel de diepere stelselniveaus. De overheid kan hiervoor verschillende instrumenten inzetten (zie Figuur 3 in paragraaf 1.5). Denk aan wet- en regelgeving, financiële prikkels of het faciliteren van domeinoverstijgende samenwerkingen die helpen om de juiste randvoorwaarden te creëren voor het stimuleren van bewegen, bijvoorbeeld via een beweegvriendelijke omgeving. Deze instrumenten dragen direct en indirect bij aan het versterken van het beweegstelsel en zijn in alle domeinen toepasbaar.

1.4 Actieplan Nederland Beweegt is beleid vanuit systeem aanpak

In juni 2023 heeft de directie Sport (huidige naam: directie Sport en Bewegen) van het ministerie van VWS het Actieplan Nederland Beweegt uitgebracht (in het vervolg: Actieplan) [10]. Dit Actieplan focust op het creëren van de juiste voorwaarden om bewegen gedurende de dag te stimuleren (onder andere via een gezonde leefomgeving). Met het Actieplan zet het ministerie van VWS een eerste stap om gezamenlijk met andere partijen Nederland in beweging te krijgen.

Het Actieplan Nederland Beweegt vertoont veel kenmerken van een systeem aanpak. Er worden verschillende acties uitgevoerd op diverse stelselniveaus, met betrokkenheid van partijen uit verschillende domeinen. De inzet vanuit het Actieplan is georganiseerd langs verschillende actielijnen, gericht op nationaal, maatschappelijk en lokaal niveau (zie Tekstblok 1). Binnen deze actielijnen is vanaf 2023 op verschillende manieren uitvoering gegeven aan het Actieplan, met behulp van diverse overheidsinstrumenten. Zo hebben beleidsmedewerkers van het ministerie van VWS zich actief ingezet om aandacht en bewustwording te creëren voor het belang van bewegen binnen de opgaven van andere directies en ministeries. Daarnaast is de netwerkorganisatie de Bewegalliantie opgericht, die als buitenboordmotor van het ministerie van VWS fungeert, met als doel de transitie naar een beweegvriendelijke samenleving te versnellen. Op lokaal niveau heeft het ministerie van VWS vanuit het Actieplan geen extra inzet afgesproken, omdat er al andere programma's en akkoorden liepen die gemeenten direct of indirect ondersteunen bij het vormgeven van een lokale integrale aanpak van bewegen. Voorbeelden hiervan zijn het Sportakkoord II, het Gezond en Actief Leven Akkoord en het Programma Gezonde Leefomgeving.

Tekstblok 1 De doelen van actielijnen uit het Actieplan Nederland Beweegt en de niveaus waarop de actielijnen zich richten [10]

Actielijnen Actieplan Nederland Beweegt:

1. Het vergroten van de aandacht en bewustwording voor het belang van bewegen en een beweegvriendelijke leefomgeving (**nationaal beleidsniveau**).
2. Het creëren van meer maatschappelijk initiatief voor bewegen via de Bewegalliantie en het Groeiprogramma (**maatschappelijk niveau**).
3. Het vergroten van de inzet op een lokale/regionale aanpak van bewegen (**lokaal niveau**).

Naast de systeembenadering onderscheidt het Actieplan zich van eerder beweegbeleid doordat dagelijks bewegen centraal staat, in plaats van uitsluitend sport. Het Actieplan richt zich daarbij specifiek op groepen die achterblijven in bewegen (zie Tekstblok 2).

Tekstblok 2 Doelgroepen waarop het Actieplan Nederland Beweegt [10] zich primair richt

Doelgroepen:

- Jongsten 0-4 jaar
- Jongeren 12 t/m 17 jaar
- Nederlanders met een laag opleidings- of inkomensniveau
- Nederlanders met een chronische aandoening
- Nederlanders met een beperking
- Ouderen (65 jaar en ouder)

1.5 Evaluatieonderzoek naar systeemaanpak Actieplan

Het ministerie van VWS heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) gevraagd om het beweegbeleid, zoals beschreven in het Actieplan Nederland Beweegt, te evalueren. Voor de evaluatie heeft het RIVM een zogenoemd kernteam samengesteld, bestaande uit het ministerie van VWS, de Bewegalliantie en Kenniscentrum Sport & Bewegen (KCS&B). Het kernteam heeft input geleverd voor het opstellen van de onderzoeksvragen per actielijn. Daarnaast heeft KCS&B bijgedragen aan de uitvoering van onderzoek onder beleidsmakers op nationaal niveau en werkt het mee aan het verspreiden van de resultaten afkomstig uit deze evaluatie. De beslissingen over de opzet en de uitvoering van het evaluatieonderzoek liggen bij het RIVM.

Het overkoepelend doel van het evaluatieonderzoek is om te bepalen wat de uitkomst is van alle ondernomen inspanningen en activiteiten vanuit het Actieplan Nederland Beweegt van het ministerie van VWS (zie Tekstblok 3). Voor deze evaluatie neemt het RIVM de principes van een systeemevaluatie als uitgangspunt, omdat dit aansluit bij de beschreven systeemaanpak in het Actieplan [11].

Tekstblok 3 Overkoepelend doel en subdoelen van de systeemevaluatie

Overkoepelend doel: Het evaluatieonderzoek heeft als overkoepelend doel om te bepalen wat de uitkomst is van de ondernomen inspanningen en activiteiten binnen het Actieplan Nederland Beweegt van het ministerie van VWS.

Subdoelen:

Leren: Het evaluatieonderzoek geeft tussentijds inzicht in wat werkt en wat niet werkt, om op termijn meer mensen in Nederland in beweging te krijgen (lerende evaluatie). Hiermee kan de uitvoering van het beleid op lokaal en nationaal niveau tussentijds bijgestuurd worden (lerend beleid).

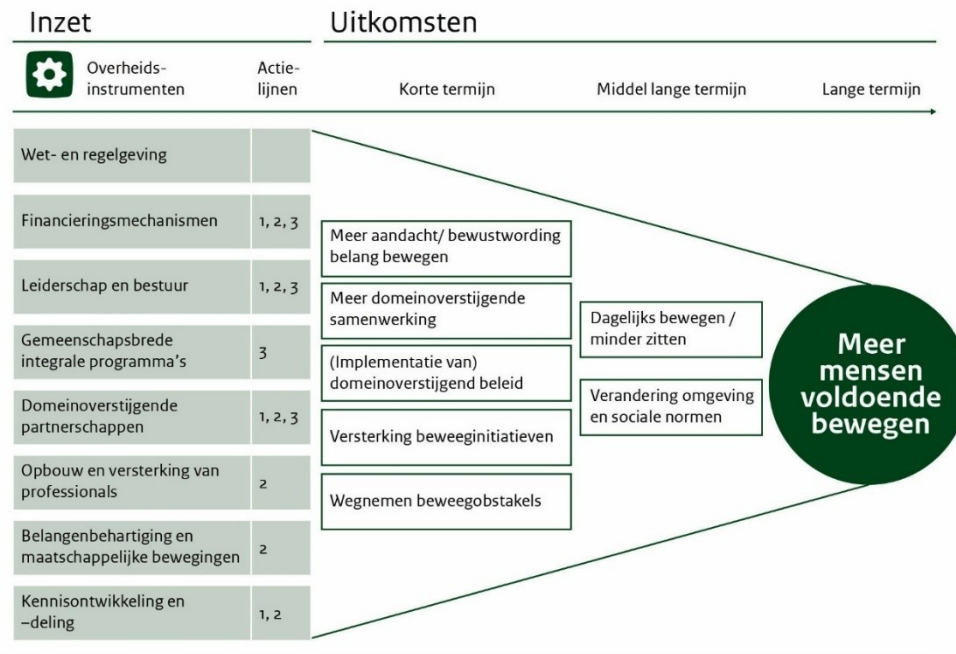
Agenderen: De opgedane kennis uit het evaluatieonderzoek en de verspreiding hiervan dragen bij aan het op de kaart zetten en behouden van het belang van het onderwerp bewegen bij relevante beleidsdomeinen, maatschappelijke organisaties en de algemene bevolking.

Verantwoording: Het evaluatieonderzoek brengt de voortgang van de inspanningen in beeld en maakt veranderingen in het beweegstelsel inzichtelijk, die op de lange termijn impact kunnen hebben op beweeggedrag. Hiermee kunnen vervolgens politieke en bestuurlijke keuzes worden onderbouwd.

Als eerste stap in de systeemevaluatie is een Plan van Aanpak opgesteld. Dit is gepubliceerd in mei 2024 [5]. In het Plan van Aanpak zijn de doelen van het evaluatieonderzoek vastgelegd (Tekstblok 3) en is de startsituatie beschreven. Hoewel het Actieplan in juni 2023 is gelanceerd, is met het kernteam besloten om als startpunt van de evaluatie mei 2022 aan te houden. Dit komt omdat de totstandkoming van het Actieplan al verschillende zaken in gang heeft gezet.

Daarnaast is in het Plan van Aanpak een zogenaamd 'logisch model' (oorzaak-gevolg-model) opgesteld voor deze systeemevaluatie. Dit model beschrijft de verwachte uitkomsten op korte termijn (2-3 jaar), middellange termijn (3-6 jaar) en langere termijn (7-12 jaar) (zie Figuur 3). Het is bekend dat het transformeren van een systeem veel tijd kost, vaak meer dan tien jaar [8]. Het Actieplan is nu ruim twee jaar onderweg en bevindt zich daarmee in de fase van kortetermijnimplementatie van acties om het systeem te veranderen. Het is daarom niet reëel om nu al grote veranderingen in beweeggedrag te verwachten. Wel kunnen er al tussenliggende uitkomsten zichtbaar zijn, zoals meer domeinoverstijgende samenwerking en de implementatie van beleid (zie Figuur 3). In het logisch model is voor de huidige evaluatie daarnaast een overzicht opgenomen van de verschillende overheidsinstrumenten die worden toegepast binnen het Actieplan (indeling gebaseerd op ISPAH [9] en het werk van het Australian Prevention Partnership Centre [12]). Deze indeling kan worden gebruikt om inzicht te krijgen in het soort ingezette instrumenten en om te beoordelen of alle mogelijkheden worden benut (zie ook: beschouwing).

Figuur 3 Logisch model voor de systeemevaluatie van het van het Actieplan Nederland Beweegt (bijgewerkte versie 18 dec 2025).¹

Als tweede stap is de stand van zaken tot en met november 2024 beschreven in een eerste voortgangsrapportage. Dit is gepubliceerd in 2025 [13]. Een overzicht van de belangrijkste resultaten, gebaseerd op deze voortgangsrapportage, staat in Bijlage 2, Tabel B2.

Dit huidige rapport is een vervolg op de eerdere voortgangsrapportage en beschrijft de ontwikkelingen binnen de drie actielijnen van het Actieplan tot september 2025. Voor actielijn 3 zijn er daarnaast enkele (concept)rapporten meegenomen die in november 2025 beschikbaar kwamen.

Voor deze evaluatie zijn diverse kwalitatieve en kwantitatieve activiteiten uitgevoerd. Daarbij is informatie verzameld bij zowel de uitvoerders als de ontvangers van de activiteiten uit het Actieplan. Hiervoor zijn verschillende methoden ingezet, zoals het afnemen van vragenlijsten, het analyseren van beleidsdocumenten en het integreren van kennis uit bestaande rapporten en monitors. Een volledig overzicht van de evaluatieactiviteiten en gebruikte methodes per actielijn is opgenomen in Bijlage 1.

1.6 Leeswijzer voortgangsrapportage 2025

In de hoofdstukken 2, 3 en 4 wordt eerst de voortgang binnen de drie actielijnen van het Actieplan geëvalueerd: de nationale, maatschappelijke en lokale actielijn. Dit gebeurt aan de hand van verschillende onderzoeksvragen die in het Plan van Aanpak voor deze

¹ Het logisch model is aangepast ten opzichte van de eerdere versie door toevoeging van een indeling van overheidsinstrumenten en het apart opnemen van 'domeinoverstijgende samenwerking' als kortetermijnuitkomst (voorheen onderdeel van de uitkomst 'domeinoverstijgend beleid').

evaluatie zijn opgesteld [5]. Per onderzoeksvraag zijn aanbevelingen opgenomen in het kader van de doelstelling 'lerend beleid', gericht aan het ministerie van VWS en andere betrokken partijen binnen het beweegstelsel, zoals gemeenten en de Bewegalliantie. Binnen de actielijnen wordt specifiek gekeken in hoeverre alle relevante domeinen van het beweegstelsel (zie Figuur 2) en alle beoogde doelgroepen van het Actieplan zijn meegenomen.

In hoofdstuk 5 beschouwen we overkoepelend of de inzet van het Actieplan tot nu toe, vanuit een systeemperspectief, alle niveaus van het systeem voldoende bereikt. Vervolgens beschrijven we in hoeverre de voortgang binnen de drie actielijnen heeft geleid tot zichtbare ontwikkeling op de vijf vooraf gedefinieerde kortetermijntoekomst (zie Figuur 3). Hierbij worden zowel de resultaten van de evaluatie uit 2024 als van de huidige evaluatie meegenomen. We beschrijven welke (positieve) ontwikkelingen zichtbaar zijn en in hoeverre het aannemelijk is dat deze het gevolg zijn van het Actieplan. Daarnaast benoemen we de onderdelen van de systeemaanpak die minder goed gaan en waar verbetering nodig is om de opbrengsten in de toekomst verder te vergroten.

In het conclusiehoofdstuk 6 formuleren we ten slotte een aantal belangrijke overkoepelende aanbevelingen voor het bijsturen van de systeemaanpak, zodat meer impact gemaakt kan worden op het beweegstelsel en het doel voor 2040 in zicht blijft.

2 Evaluatie actielijn 1

Tekstblok 4 actielijn 1 en bijbehorende evaluatieactiviteiten

Actielijn 1: Het vergroten van de aandacht en bewustwording voor het belang van bewegen en een beweegvriendelijke leefomgeving.

Inzet vanuit actielijn die wordt geëvalueerd: *Agenderen van bewegen in beleid* door onder andere het actief zoeken naar samenwerking, zowel binnen het ministerie van VWS als met andere beleidsterreinen en departementen.

Onderzoeksvragen:

- 1.1 In hoeverre zijn beleidsmakers buiten VWS zich bewust van het belang van bewegen en hoe nemen ze bewegen mee in beleid?
- 1.2 Op welke manier wordt in recente beleidsstukken (vanaf augustus 2023) van relevante beleidsdomeinen*, naast sport en bewegen, aandacht besteed aan bewegen, en op welk onderdelen van het bewegingsysteem richt het beleid zich?

Onderzoeksmethoden: documentanalyse, vragenlijsten onder ministeries buiten het ministerie van VWS (zie Bijlage 1).

* De acht domeinen zoals geïdentificeerd door de International Society of Physical Activity and Health (ISPAH): Onderwijs, transport, stedelijk ontwerp/leefomgeving, gezondheidszorg, media, gemeenschap, sport en recreatie voor iedereen en werkplek.

2.1 Inleiding

Actielijn 1 richt zich op het vergroten van de aandacht voor en bewustwording van het belang van bewegen en een beweegvriendelijke omgeving binnen nationaal beleid. In de VWS-directie Sport en Bewegen is vanuit het Actieplan extra personele inzet gerealiseerd (extra fte). Daarmee heeft de directie onder andere gewerkt aan het agenderen van bewegen, zowel binnen het ministerie van VWS als in (domeinoverstijgende) samenwerking met andere beleidsterreinen en departementen. Andere beleidsdomeinen kunnen immers ook inzetten op het stimuleren van bewegen als middel om hun eigen beleidsdoelen te realiseren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het beleidsdoel van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) om ervoor te zorgen dat werkenden gezonder en productiever zijn.

Voor de evaluatie van het Actieplan is onderzocht in hoeverre nationale beleidsmakers zich momenteel bewust zijn van het belang van bewegen, ook in relatie tot hun eigen beleidsambities. In 2024 zijn hiervoor beleidsmedewerkers van verschillende VWS-directies geïnterviewd (zie voortgangsrapportage 2024 [13]). In 2025 is de evaluatie uitgebreid met een vragenlijst onder beleidsmedewerkers en management (directeuren en leidinggevendenden) van relevante directies van ministeries buiten het ministerie van VWS. Hierbij is in kaart gebracht in hoeverre dit bewustzijn voor het belang van bewegen ook bij hen aanwezig is, en in hoeverre hierop al wordt samengewerkt (onderzoeksvraag 1.1).

Een sterker bewustzijn van het belang van bewegen zou moeten blijken uit meer aandacht voor bewegen in beleid. In 2025 hebben we daarom een update uitgevoerd van de analyse van beleidsstukken sinds augustus 2023 (zie ook voortgangsrapportage 2024). Dit gebeurde om te onderzoeken of bewegen daarin wordt benoemd, op welke manier wordt ingezet op bewegen en welke partijen daarbij betrokken zijn (onderzoeksvraag 1.2).

Zie Bijlage 1 voor een uitgebreide beschrijving van de toegepaste methodes en procedures bij deze onderzoeksvragen.

2.2 Resultaten per onderzoeksvraag

2.2.1 *Zijn beleidsmakers zich bewust van het belang van bewegen en hoe nemen ze bewegen mee in beleid? (onderzoeksvraag 1.1)*

Evaluatieperiode: Mei 2022 – juni 2025.

Methode: Vragenlijst onder beleidsmedewerkers en leden van het managementteam (MT) van ministeries buiten het ministerie van VWS.

Methode:

Voor onderzoeksvraag 1.1 is in kaart gebracht hoe het thema Bewegen en een beweegvriendelijke leefomgeving leeft binnen relevante directies van ministeries buiten het ministerie van VWS. En hoe (domeinoverstijgende) samenwerking op dit gebied wordt ervaren. Hiervoor is een vragenlijst uitgezet bij vijftien geïdentificeerde relevante directies met raakvlakken met het onderwerp Bewegen, binnen vijf ministeries: Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties & Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (BZK-VRO); Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW); Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN).

De vragenlijst is door een breed aantal directies ingevuld (13 van de aangeschreven 15 relevante directies). Binnen elke directie vulden 1-2 medewerkers de vragenlijst in (in totaal 17 respondenten, waarvan 2 incomplete vragenlijsten; 6 vanuit het managementteam, 11 beleidsmedewerkers). Gezien het beperkte totaal aantal respondenten bieden de gepresenteerde kwalitatieve en kwantitatieve resultaten een indicatief beeld van de perspectieven op het thema Bewegen binnen verschillende ministeries en beleidsterreinen. Daarnaast komt het voor dat beleidsterreinen, zoals onderwijs/kinderopvang, onder de verantwoordelijkheid van meerdere ministeries vallen. Zo is OCW verantwoordelijk voor onderwijs en SZW voor kinderopvang (zie Tabel 1 en Tabel 2).

Meer informatie over de procedures staat in Bijlage 1.

Tabel 1 Ministeries van de respondenten van de vragenlijst.

Ministerie	Voorbeelden onderwerpen rondom bewegen	N
OCW	Bewegingsonderwijs, bewegen tijdens de schooldag.	4
SZW	Bewegen op de werkvloer, bewegen op de kinderopvang, bewegen voor mensen in kwetsbare posities.	6
BZK/VRO	Beweegvriendelijke leefomgeving, (bouw)infrastructuur, 'Citydeals'.	4
IenW	Actieve mobiliteit, wandel- en fietsbeleid, 'Citydeals'.	2
LNVN	Bewegen in de natuur (wandelen, fietsen, recreatie); bewegen in school- en moestuinen.	1
Totaal		17

Tabel 2 Beleidsterreinen van de respondenten van de vragenlijst.

Primair beleidsterrein*	N
Sociaal domein/welzijn	4
Werk/inkomen	1
Ruimtelijke ordening/fysieke omgeving	4
Mobiliteit	1
Wonen/huisvesting	1
Onderwijs/kinderopvang	5
Natuur, voedsel en educatie	1
Totaal	17

*Respondenten konden maar één primair beleidsterrein invullen.

Uitkomsten:

Huidige aandacht voor bewegen in beleid

Respondenten zijn gevraagd naar in hoeverre het stimuleren van bewegen en/of een beweegvriendelijke leefomgeving momenteel onderdeel is van het beleid binnen hun beleidsterrein (vijftien respondenten beantwoordden alle vragen in dit blok). Respondenten konden meerdere antwoorden aanvinken uit een lijst van vijf. Geen van de respondenten gaf aan dat het inzetten op bewegen een expliciet speerpunt is binnen hun beleid. Acht respondenten namen bewegen mee als onderdeel van bredere beleidsdoelen. Zes respondenten gaven aan dat bewegen op dit moment (nog) helemaal niet als onderwerp wordt meegenomen (afkomstig uit: OCW=1, SZW=3, BZK-VRO=1, LNVN=1). Eén respondent (OCW) gaf aan dat bewegen wordt meegenomen in de afweging bij de ontwikkeling van nieuw beleid. Ten slotte werd bewegen in drie directies meegenomen in losse projecten of initiatieven (OCW=1; SZW=2).

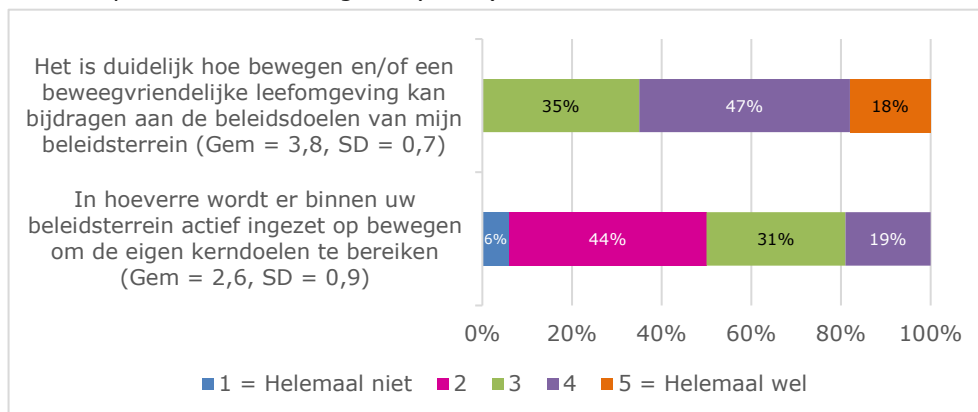
Tien van de vijftien respondenten vonden dat er momenteel precies genoeg aandacht was voor bewegen of een beweegvriendelijke leefomgeving binnen hun beleidsterrein. Respondenten die vonden dat er (te) weinig aandacht voor bewegen is (n=4), waren werkzaam binnen SZW en LNVN.

Zeven van de vijftien respondenten hebben in de afgelopen 2,5 jaar enige tot veel verandering ervaren in de aandacht voor bewegen. Uit de toelichtingen bleek dat deze verandering meestal positief was (meer aandacht), wat werd genoemd binnen SZW, OCW, IenW en BZK-VRO. Eén respondent (SZW) rapporteerde juist minder aandacht. Partijen die een toename in aandacht zagen, gaven vaak aan dat bewegen werd meegenomen als onderdeel van bredere beleidsdoelen. Genoemde voorbeelden van factoren die aan deze verandering hebben bijgedragen, zijn specifieke programma's (zoals Gezonde Kinderopvang en Preventie Beroepsziekten), publiekscampagnes, onderzoeken van kennisinstellingen en maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de stijging van het aantal e-bikes.

Bijdrage van bewegen aan eigen beleidsdoelen

Van de zeventien respondenten waren er twaalf bekend met het Actieplan Nederland Beweegt en hadden er zeven het plan daadwerkelijk gelezen. Alle respondenten gaven aan dat het voor hen duidelijk was hoe bewegen of het creëren van een beweegvriendelijke omgeving kan bijdragen aan hun eigen beleidsdoelen (score van 3 of hoger op een Likert-schaal van 5; zie Figuur 4). Slechts de helft gaf echter aan dat er op dit moment binnen het eigen beleidsterrein al daadwerkelijk actief op bewegen werd ingezet om de eigen doelen te bereiken (Figuur 4).

Figuur 4 Mate waarin het duidelijk is hoe bewegen bijdraagt aan eigen doelen, en daarop al actief wordt ingezet (n=16).

Voorbeelden van huidige beleidsdoelen waaraan bewegen of een beweegvriendelijke omgeving volgens de respondenten in theorie bijdraagt, zijn samengevat in Tabel 3. Dit betekende dus niet automatisch dat binnen deze doelen op dit moment al actief op bewegen werd ingezet. Ze kunnen dus ook worden geïnterpreteerd als mogelijkheden om (meer) op in te zetten. Daarnaast zagen respondenten kansen om bewegen en een beweegvriendelijke omgeving ook in de toekomst te koppelen en te laten bijdragen aan andere (kern)doelen binnen hun beleidsterrein.

In de vragenlijst is ook een open vraag gesteld naar concrete mogelijkheden om meer met bewegen te doen binnen de werkzaamheden van verschillende beleidsterreinen. De antwoorden gaven vaak meer concrete invulling aan de kansen voor aansluiten bij

nieuwe beleidsdoelen, zoals samengevat in Tabel 3. Daarnaast werd nog een aantal andere voorbeelden genoemd.

Zo werd binnen het beleidssterrein *Sociaal domein/welzijn* aangegeven dat een bredere verandering in denken nodig is. Bewegen zou niet uitsluitend moeten worden gezien als individuele verantwoordelijkheid, maar actief moeten worden gestimuleerd vanuit beleid. Dit kan bijvoorbeeld door het thema vaker te laten terugkomen in (beleids)stukken en het meer uit te dragen via sociale media. Binnen *Werk en Inkomen* werden er geen concrete mogelijkheden benoemd, maar wel een verklaring gegeven voor waarom er momenteel geen nieuwe programma's rond bewegen op de werkvloer lopen. Er werd benoemd dat door de veelheid aan arbo-onderwerpen en de beperkte capaciteit voortdurend keuzes moeten worden gemaakt. Daarbij werd opgemerkt dat werkgevers primair verantwoordelijk zijn voor gezonde arbeidsomstandigheden.

Daarnaast werd binnen *Mobiliteit* genoemd dat actieve mobiliteit bij meer specifieke doelgroepen kan worden gestimuleerd, zoals studenten en ouders met kinderen. In het beleidsterrein *Onderwijs en kinderopvang* zagen respondenten kansen om bewegen sterker te koppelen aan het doel van persoonlijke competentie, zoals vastgelegd in de Wet kinderopvang. Dit doel omvat onder andere de motorische ontwikkeling van kinderen, wat vanuit een brede blik ook kan worden gezien als werken aan bewegen. Daarbij werd aangegeven dat het scherpstellen van dit doel de kinderopvangsector meer richting kan geven om actief aan beweegactiviteiten te werken.

Tot slot werd binnen *Ruimtelijke ordening en fysieke omgeving* benadrukt dat bij nieuwe maatregelen structureel moet worden bekeken welke betekenis deze hebben voor bewegen. Bewegen zou daarbij minder als losstaand thema kunnen worden gezien, maar juist als integraal onderdeel van beleid, zodat het op uiteenlopende terreinen is mee te nemen.

Huidige projecten rondom bewegen

Respondenten noemden diverse werkzaamheden, projecten en programma's waarin momenteel aandacht wordt besteed aan bewegen en een beweegvriendelijke omgeving. Voorbeelden zijn de Gezonde School-aanpak en Gezonde Kinderopvang, de urennorm voor bewegingsonderwijs, preventie van werkuitval, het creëren van leefomgevingen die uitnodigen tot ontmoeten en bewegen, vergroening van stad en omgeving, moestuinieren en boerderijeducatie, aanleg van fietsroutes, programma's voor veilig fietsen en het voorkomen van fietsdiefstal, en het Schone Lucht Akkoord.

Alle respondenten werkten (op een of meerdere van hun projecten) samen met het ministerie van VWS en de directie Sport en Bewegen, en soms ook met andere ministeries en VWS-directies.

Tabel 3 Huidige en mogelijke toekomstige beleidsdoelen waar het inzetten op bewegen of een beweegvriendelijke omgeving aan kan bijdragen (open vragen).

	Huidige beleidsdoelen	Kans voor de toekomst
Sociaal domein/ welzijn	<ul style="list-style-type: none"> Bewegen en sporten in de openbare ruimte biedt mogelijkheden om elkaar te ontmoeten, publieke familiariteit te vergroten en sociale scheidslijnen te overbruggen. Een beweegvriendelijke omgeving draagt bij aan de vitaliteit van ouderen. 	Bewegen kan op een laagdrempelige manier bijdragen aan het meedoen van statushouders en andere nieuwkomers.
Werk/ inkomen	<ul style="list-style-type: none"> Bewegen draagt bij aan duurzame inzetbaarheid en gezond werken, en kan uitval door werkgerelateerde problemen helpen voorkomen. 	Geen specifieke (extra) kansen genoemd.
Ruimtelijke ordening/ fysieke omgeving	<ul style="list-style-type: none"> Bewegen draagt bij aan een aantrekkelijke leefomgeving voor inwoners. Ruimte voor bewegen, spelen en sporten kan goed samengaan met de groenopgave: een groene inrichting stimuleert mensen om in beweging te komen. 	Een beweegvriendelijke omgeving kan bijdragen aan het versterken van de leefbaarheid in relatie tot de verstedelijkingsopgave. Inzetten op bewegen kan bijdragen aan klimaatadaptatie. Dit doordat minder autoverkeer ruimte schept voor meer groen en water ('blauw') in de leefomgeving, wat op zijn beurt weer uitnodigt om buiten te zijn en te bewegen.
Mobiliteit	<ul style="list-style-type: none"> Inzetten op bewegen kan gelinkt worden aan een betere bereikbaarheid, ook specifiek voor ouderen. Inzetten op actieve transportvormen als alternatief voor autogebruik draagt bij aan minder CO₂-uitstoot, betere luchtkwaliteit en minder geluidsoverlast. 	Geen specifieke (extra) kansen genoemd.
Wonen/ huisvesting	<ul style="list-style-type: none"> Beweegvriendelijke bebouwde omgeving voor ouderen. 	Een beweegvriendelijke omgeving kan bijdragen aan (aantrekkelijke) huisvesting.
Onderwijs/ kinderopvang	<ul style="list-style-type: none"> Bewegen ondersteunt de gezonde en brede ontwikkeling van kinderen en het ontdekken van hun talenten. Het draagt bij aan concentratie en leervermogen en helpt scholen bij het behalen van de kerndoelen voor bewegingsonderwijs. Daarnaast kan bewegen een rol spelen in het verkleinen van sociaaleconomische verschillen, en bijdragen aan kwalitatief goede kinderopvang en het aantrekkelijk maken van een vervolgopleiding of toekomstig beroep. 	Bewegen kan een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van persoonlijke competentie, zoals vastgelegd in de Wet kinderopvang. Daaronder valt ook de motorische ontwikkeling van kinderen.
Natuur, voedsel en educatie	<ul style="list-style-type: none"> Beweegactiviteiten kunnen worden gekoppeld aan bewustwordingsactiviteiten bij jeugd over voedsel, gezonde leefomgeving (schoolpleinen) en duurzame leefomgeving (biodiversiteitsbevordering). Een groene omgeving en bewegen gaan hand in hand. 	Bewegen kan gekoppeld worden aan ervaringsgericht leren (bijvoorbeeld via boerderijeducatie, moestuinieren of fietsen), natuurbeleving en het verbeteren van mentale gezondheid door bewegen in het groen.

Factoren van invloed op samenwerking

Wanneer er sprake was van samenwerking met andere ministeries (n=12), is ook gevraagd naar de drie belangrijkste belemmerende en bevorderende factoren die daarbij werden ervaren. Hiervoor is gebruikgemaakt van een lijst met vooraf gedefinieerde belemmeringen voor domeinoverstijgende samenwerking, opgesteld op basis van eerdere gesprekken met het ministerie van VWS-beleidsmedewerkers [13]. Drie respondenten gaven aan helemaal geen belemmeringen te ervaren. De overige respondentenervaarden wel belemmeringen.

De **meest genoemde belemmeringen** waren:

- een gebrek aan, of onbekendheid van gezamenlijke doelen;
- een gebrek aan steun, of urgentiebesef bij de staatssecretaris/minister.

In een open vraag konden respondenten ook **aanvullende belemmeringen** noemen. Genoemde voorbeelden waren:

- verschillen in opvatting over de aanpak tussen bewindspersonen;
- een gebrek aan financiering voor uitvoering;
- het uitblijven van samenwerking door een ontbrekende gemeenschappelijke urgentie, ondanks wel aanwezige kennisuitwisseling.

De belangrijkste **ervaren succesfactoren** in samenwerking (uit een vooraf gedefinieerde lijst) waren:

- een goede bekendheid van de juiste contactpersonen bij andere ministeries;
- het hebben van regelmatige communicatie- of overlegstructuren.

Er werden geen aanvullende succesfactoren genoemd.

Tekstblok 5 Vergelijking met perspectieven binnen het ministerie van VWS

Overeenkomsten en verschillen met de perspectieven van beleidsmedewerkers binnen het ministerie van VWS

In 2024 zijn beleidsmedewerkers *binnen* het ministerie van VWS (maar buiten de directie Sport en Beweging) geïnterviewd over de mate waarin zij bewegen meenemen in hun beleid en domeinoverstijgend samenwerken [13]. Uit deze interviews komt een vergelijkbaar beeld als bij de directies buiten het ministerie van VWS: medewerkers zijn zich over het algemeen bewust van mogelijkheden voor bewegen om bij te dragen aan hun eigen beleidsdoelen, maar dit besef vertaalt zich nog niet altijd naar structurele nieuwe samenwerkingen of gezamenlijke beleidsplannen met andere beleidsterreinen waarin bewegen een rol speelt.

Bekendheid met de Beweegalliantie

Ten slotte is gevraagd naar de bekendheid van en samenwerking met de Beweegalliantie, en de meerwaarde hiervan. Ongeveer de helft van de respondenten (vijftien respondenten beantwoordden alle vragen in dit blok) gaf aan (enigszins) bekend te zijn met de Beweegalliantie en ook hiermee contact te hebben binnen hun werkzaamheden. De groep die aangaf helemaal niet bekend te zijn met de Beweegalliantie

(vertegenwoordigers uit vier directies), was werkzaam binnen OCW, SZW en IenW.

Respondenten die bekend waren met de Beweegalliantie (dat wil zeggen die níet de score 'helemaal niet' bij bekendheid hadden ingevuld), waardeerden de meerwaarde hoog, met een score van 4 of hoger op een schaal van 5 (n=9). In een open vraag gaven respondenten aan dat zij de meerwaarde van de Beweegalliantie vooral zien in het agenderen, stimuleren en faciliteren van bewegen, en het verbinden van relevante organisaties. De perspectieven op de Beweegalliantie van de respondenten buiten VWS, kwamen overeen met die van beleidsmakers binnen VWS. In Tekstblok 6 lichten we de perspectieven binnen het ministerie van VWS verder toe.

Tekstblok 6 Perspectieven op de Beweegalliantie binnen het ministerie van VWS

Ervaringen met de Beweegalliantie binnen het ministerie van VWS

In 2024 hebben we ook beleidsmedewerkers van relevante directies *binnen* het ministerie van VWS gevraagd naar hun ervaringen met de Beweegalliantie (niet-gerapporteerd in de voortgangsrapportage). Daaruit bleek dat nog niet iedereen binnen het ministerie van VWS bekend was met de Beweegalliantie of betrokken bij directe samenwerking. Wanneer men wél bekend was met de Beweegalliantie, werd deze gezien als een waardevolle netwerkpartij die verbindingen legt tussen verschillende sectoren en partijen, zowel lokaal als landelijk. Enkele kanttekeningen van geïnterviewden binnen het ministerie van VWS (maar buiten de directie Sport en Bewegen) waren dat de aanpak van de Beweegalliantie in hun perceptie zich minder richt op vooraf vastgestelde doelen en afspraken, waardoor er minder sturing en overzicht is dan bijvoorbeeld bij het Preventieakkoord. Ook werd de werkwijze als open en fluïde ervaren, wat enerzijds ruimte biedt voor energie en nieuwe initiatieven, maar anderzijds het sturen op resultaat en impact bemoeilijkt.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 1.1

Onderzoeksvraag 1.1 In hoeverre zijn beleidsmakers buiten VWS zich bewust van het belang van bewegen en hoe nemen ze bewegen mee in beleid?

De vragenlijst geeft inzicht in de perspectieven op bewegen die leven bij directies vanuit OCW, SZW, LVVN, IenW en BZK-VRO. Binnen deze ministeries waren respondenten zich over het algemeen bewust van hoe het stimuleren van bewegen en een beweegvriendelijke omgeving kan bijdragen aan de eigen beleidsdoelen. Toch vertaalt dit zich nog lang niet altijd in daadwerkelijke beleidsinzet op bewegen en liggen er nog genoeg kansen voor beleid waarin bewegen (meer) wordt meegenomen. Bijvoorbeeld door bewegen sterker te verbinden aan kerndoelen, zoals klimaatadaptatie, een aantrekkelijke woon- of leefomgeving, maatschappelijke participatie en educatie. Daarnaast zijn belemmeringen genoemd voor domeinoverstijgend samenwerken op bewegen, namelijk onbekendheid met gezamenlijke doelen en een gebrek aan urgentiebesef op bestuurlijk niveau. Binnen lopende projecten rondom bewegen weten andere ministeries de directie Sport en Bewegen binnen het ministerie van VWS wel goed te vinden als samenwerkingspartner.

Aanbevelingen voor lerend beleid

- *Het ministerie van VWS en andere ministeries:* Benut het bewustzijn over de waarde van het inzetten op bewegen voor uiteenlopende maatschappelijke opgaven en beleidsdoelen. Ga hiernaast met elkaar in gesprek over de gesignaleerde kansen om bewegen mee te nemen in beleid (zie Tabel 3). Denk hierbij aan het inzetten van bewegen als ontmoetingsmechanisme voor maatschappelijke participatie, het leggen van koppelingen met klimaatadaptatie en het verbinden van bewegen aan een aantrekkelijke leefomgeving en huisvesting. Onderzoek hoe deze kansen gezamenlijk zijn uit te werken tot concreet beleid.
- *Het ministerie van VWS en het ministerie van OCW:* Onderzoek verdere mogelijkheden om rond het thema Bewegen samen te werken. Bijvoorbeeld door bewegen sterker te koppelen aan het doel van persoonlijke competentie (waaronder motorische ontwikkeling), zoals vastgelegd in de Wet kinderopvang. Het scherpstellen van dit doel kan de kinderopvangsector meer richting geven om actief aan beweegactiviteiten te werken.
- *Het ministerie van VWS en het ministerie van SZW:* Zet in op normverandering bij zowel beleidsmakers (ministerie van SZW) als werkgevers(organisaties), zodat bewegen wordt erkend als gezamenlijke verantwoordelijkheid voor duurzame inzetbaarheid. Benadruk de cruciale rol van werkgevers hierin en faciliteer het gesprek over de mogelijkheden van beweegbeleid op de werkvloer. Maak hierbij gebruik van handvatten van KCS&B en de Beweegalliantie.
- *Het ministerie van VWS:* Agenderen is nooit af en vraagt om langdurig relatiemanagement. Blijf het onderwerp Bewegen, het werk van de Beweegalliantie en het (vervolg van het) Actieplan breed onder de aandacht te brengen bij andere directies en ministeries. Binnen alle ondervraagde ministeries behalve IenW, zijn er beleidsmedewerkers of managementleden die aangeven dat bewegen (nog) geen onderdeel is van hun huidige beleid. Daarnaast liggen specifieke kansen binnen de ministeries van SZW en LVVN, waarin men aangaf nog niet tevreden te zijn met huidige aandacht voor bewegen.

2.2.2 *Op welke manier wordt in recente beleidsstukken (vanaf augustus 2023) van relevante beleidsdomeinen, naast sport en bewegen, aandacht besteed aan bewegen? En op welk onderdelen van het beweegstelsel richt het beleid zich? (onderzoeksvraag 1.2)*

Evaluatieperiode: Augustus 2023 – juni 2025
Methode: Documentanalyse beleidsstukken

Methode:

In de voortgangsrapportage over 2024 is een documentanalyse uitgevoerd van beleidsdocumenten tot augustus 2023. In de huidige evaluatie zijn aanvullend beleidsdocumenten vanaf augustus 2023 tot het eerste deel van 2025 (t/m juni) geanalyseerd. Dit om in kaart te brengen wat er in die tijd aan (plannen voor) beweegbeleid bij is gekomen. Onder beweegbeleid verstaan we door de regering uitgegeven documenten. Dit zijn bijvoorbeeld beleidsnota's, wet- en regelgeving, regeerakkoorden en strategische visiedocumenten, die informatie bevatten over het faciliteren, reguleren of stimuleren van bewegen of sporten (voor meer informatie zie Bijlage 1). Voor de analyse in dit rapport zijn de stukken over het topsportbeleid achterwege gelaten, omdat dit buiten de strekking van het Actieplan valt.

Er is onderzocht op welk deel van het beweegstelsel het beleid zich richt. Daarbij is gekeken naar de volgende kenmerken: 1) het *beleidsdomein* van herkomst van het beleidsdocument, waarbij is gekeken naar de volgende ISPAH-domeinen [9]: Sport en recreatie, stedelijk ontwerp/leefomgeving, gezondheidszorg, transport, onderwijs/kinderopvang, werkplek en de categorie domeinoverstijgend; 2) de beoogde *doelgroepen*; 3) de betrokken *samenwerkingspartners*; en 4) de *overheidsinstrumenten* (zie Figuur 2 en 3 in hoofdstuk 1) die worden ingezet om de doelen te bereiken.

Uitkomsten:

In totaal zijn er vanaf augustus 2023 twintig nieuwe beleidsdocumenten verschenen waarin bewegen is terug te vinden (zie Tabel B3 in Bijlage 2).

Beleidsdomein van herkomst van het beleidsdocument

De gevonden beleidsstukken komen van de ministeries van VWS, IenW, BZK, VRO en OCW. Er zijn geen stukken gevonden die zijn gepubliceerd vanuit het ministerie van SZW.

De meeste documenten komen voort uit het beleidsdomein transport (n=6), waar bewegen onderdeel is van doelen en opgaven die gerelateerd zijn aan verkeersveiligheid en milieu. Daarnaast zijn vijf domeinoverstijgende beleidsdocumenten verschenen. Al deze stukken zijn recent gepubliceerd (sinds december 2024), en zijn in vier gevallen als reactie op of onderdeel van beleid van het ministerie van VWS. Een voorbeeld van een domeinoverstijgend document is de Samenhangende Preventiestrategie [14]. Dit stuk kenmerkt zich door een systeemaanpak, gericht op meerdere settings en partijen, met bewegen als een van de hoofdthema's. Het doel is dat in 2040 75 procent van de 4- tot en met 17-jarigen voldoet aan de Beweegrichtlijnen. De strategie richt zich op zeven omgevingen, waaronder thuis, kinderopvang, school

(met focus op meer bewegen tijdens de schooldag), zorg, het sociaal domein en de werkomgeving, bijvoorbeeld via buurtsportcoaches en ondersteuning voor cao-onderhandelaars. Ook wordt het domeinoverstijgende Aanvullend zorg- en welzijnsakkoord (AZWA) aangekondigd, dat uiteindelijk medio 2025 is getekend. Dit akkoord bevat afspraken over 'gezondheid in alle beleidsterreinen' en de verschuiving van 'zorg naar gezondheid en welzijn', aansluitend bij het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). De focus op bewegen lijkt binnen deze akkoorden nog vooral op de zorg te liggen, en minder op welzijn en de sociale basis. Er wordt op moment van schrijven nog gewerkt aan de verdere invulling van het AZWA. Tot slot zijn er beleidsstukken bijgekomen in de domeinen sport en recreatie (n=4) en stedelijk ontwerp/leefomgeving (n=3). In andere beleidsdomeinen zijn weinig (gezondheidszorg (n=1); onderwijs/kinderopvang (n=1)) of geen (werkplek) beleidsdocumenten bijgekomen.

Beoogde doelgroepen

De beleidsdocumenten richten zich op verschillende doelgroepen, waaronder groepen die achterblijven in bewegen, namelijk jongeren (n=5), mensen met een laag inkomens- en/of opleidingsniveau (n=5), mensen met een beperking (n=3), ouderen (n=1) mensen met een chronische aandoening (n=1). De Samenhangende Preventiestrategie richt zich op de jeugd [14]. In het rapport beschrijft de Staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport dat deze keuze wordt gemaakt omdat prioriteiten moeten worden gesteld en er meer focus nodig is, vanwege beperkte middelen voor preventie. Meer dan de helft van de beleidsdocumenten richt zich niet op een specifieke doelgroep (ingedeeld als: algemene bevolking).

Samenwerkingen

In nagenoeg alle beleidsdocumenten (n=19) worden samenwerkingen aangekondigd of beschreven. Dit zijn samenwerkingen tussen ministeries en lokale overheden, maar ook maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen. Wat deze samenwerking precies behelst, verschilt per beleidsdocument. Zo gaat samenwerking bijvoorbeeld over het (gezamenlijk) inzetten van een publiekscampagne, zoals bij de aanpak opvoeren van elektrische fietsen [15], of het ophalen van informatie en behoeften bij onder andere gemeenten en provincies, zoals bij Voortgang Groen in en om de Stad [16].

Er worden met name veel samenwerkingspartners genoemd binnen de domeinoverstijgende beleidsdocumenten. Zo wordt in de Samenhangende Preventiestrategie samengewerkt met gemeenten, provincies en andere partijen, zoals binnen de sportsector. Specifieke samenwerkingen met andere ministeries op het thema Bewegen worden in het beleidsdocument echter niet genoemd.

Overheidsinstrumenten voor beleid

In de beleidsdocumenten wordt geschreven over de doelen en prioriteiten die een ministerie heeft, waarbij in de meeste documenten ook enkele of meerdere concrete beleidsacties worden genoemd. Om deze plannen uit te voeren, worden er verschillende overheidsinstrumenten voor beleid aangekondigd/ingezet. In de meeste

gevallen gaat het om de instrumenten *kennisontwikkeling en -deling* (n=11), met name in de vorm van (verkenkend) onderzoek en publiekscampagnes) en (tijdelijke) *financieringsmechanismen* (n=8), zoals subsidies en programma's. Het verschilt per beleidsdocument hoe concreet het financieringsmechanisme al is uitgewerkt, waarbij soms alleen een beschikbaar bedrag is aangekondigd (zoals bij Stand van zaken verkeersveiligheid [17]). In een aantal gevallen worden *domeinoverstijgende partnerschappen* ontwikkeld (n=4), zoals bij het AZWA [18], of worden *integrale gemeenschapsbrede programma's* ingezet (n=2). Een enkele keer worden er acties uitgezet om een *maatschappelijke beweging* te faciliteren, of in het kader van *leiderschap en bestuur*. *Wet- en regelgeving* wordt slechts een enkele keer genoemd als overheidsinstrument, namelijk bij de Aanpak opvoeren elektrische fietsen, waaronder fatbikes [15]. Hier betreft het wet- en regelgeving rondom elektrische fietsen. Dit zijn echter randvoorwaarden om veilig te kunnen fietsen, wat potentieel indirect kan leiden tot meer bewegen. Daarnaast wordt in een verzamelbrief aangegeven dat er voorlopig geen Sportwet komt, in tegenstelling tot de uitgesproken ambitie in 2023. De voorkeur is om een mogelijke wet voor sport te koppelen aan de resultaten van de gemaakte afspraken in Sportakkoord II, om te kijken of een sportwet nog noodzakelijk is [19]. *Opbouw en versterking van professionals* wordt niet als overheidsinstrument voor beleid genoemd.

Tekstblok 7 De nieuwe beleidsplannen langs de lat van de aanbevelingen vanuit de Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI)

De nieuwe beleidsplannen langs de lat van de aanbevelingen vanuit de PA-EPI

De Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI) is een tool om overheidsbeleid voor bewegen in kaart te brengen en de mate van implementatie te beoordelen [20]. In de voortgangsrapportage 2024 van het Actieplan Nederland Beweegt zijn de uitkomsten van de PA-EPI voor het Nederlandse beweegbeleid besproken [13]. Uit de PA-EPI blijkt dat de implementatie van het beweegbeleid kan worden verbeterd in de domeinen onderwijs, media, sport en recreatie voor iedereen, en werkplek. In de domeinen transport, stedelijk ontwerp, gezondheidszorg en gemeenschap verloopt de implementatie al beter. Voor elk beleidsdomein zijn vanuit de PA-EPI specifieke aanbevelingen geformuleerd om de implementatie van het beweegbeleid te verbeteren. Deze aanbevelingen zijn opgesteld door professionals en onafhankelijke experts (zie Bijlage 2, Tabel B3 voor een overzicht van de aanbevelingen per domein). De conclusies en aanbevelingen van de PA-EPI zijn in juni 2024 gepubliceerd [21].

Gezien deze korte tijdspanne is het niet te verwachten dat de aanbevelingen al zichtbaar zijn verwerkt in recente beleidsstukken. Beleidsmedewerkers en managers buiten het ministerie van VWS (zie onderzoeksvraag 1.1) zijn wel gevraagd om te reflecteren op de belangrijkste aanbevelingen vanuit de PA-EPI voor hun eigen beleidsdomein(en). Voor de meeste PA-EPI-beleidsdomeinen (stedelijk ontwerp/leefomgeving, transport, werk) werden de aanbevelingen over het algemeen als relevant beoordeeld, en werd aangegeven dat binnen het eigen domein in enige mate hieraan werd gewerkt. Voor het domein onderwijs daarentegen – waar het advies vanuit de PA-EPI was om

bewegingsonderwijs en deelname van scholen aan leefstijlprogramma's minder vrijblijvend te maken – bleek uit gesprekken met de beleidsmedewerkers dat zij de aanbevelingen als minder passend ervaren en dat deze daarom niet worden opgepakt. Als redenen werden genoemd dat de adviezen niet aansloten bij de juridische kaders en werkwijze van de inspectie, dat het niet aan OCW is om te bepalen hoe scholen dit invullen, en dat deelname aan programma's altijd op vrijwillige basis gebeurt, op initiatief van de scholen zelf.

Van de recent verschenen beleidsdocumenten kunnen we niet concluderen of deze naar aanleiding van de PA-EPI-aanbevelingen tot stand zijn gekomen. Wel kunnen we kijken of de recent verschenen beleidsdocumenten raakvlakken vertonen met deze PA-EPI-aanbevelingen. Dit is het geval in de domeinen transport, stedelijk ontwerp/leefomgeving, gezondheidszorg, en sport en recreatie. Een voorbeeld is dat (lokale) beleidsmakers bij de aanleg en herinrichting van wijken steeds meer rekening houden met actief transport, zoals te zien is in beleidsstukken van IenW. Hierin is aandacht voor aantrekkelijke en sociaal veilige loop- en fietsroutes. Er wordt daarnaast tegemoetgekomen aan een werkplekaanbeveling in de Samenhangende Preventiestrategie (domeinoverstijgend document vanuit het ministerie van VWS). Voor de domeinen onderwijs en gemeenschap zijn in de documentanalyse geen raakvlakken gevonden met de PA-EPI-aanbevelingen.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 1.2

Onderzoeksvraag 1.2 Op welke manier wordt in recente beleidsstukken (vanaf augustus 2023) van relevante beleidsdomeinen, naast sport en bewegen, aandacht besteed aan bewegen, en op welk onderdelen van het beweegstelsel richt het beleid zich?

In totaal zijn er vanaf augustus 2023 twintig nieuwe beleidsdocumenten verschenen waarin aandacht is voor bewegen. Op alle relevante **domeinen** van het beweegstelsel, behalve het domein werk, is iets van nieuw of aanvullend beweegbeleid ontwikkeld of aangekondigd. In het beleidsdomein transport en de categorie 'Domeinoverstijgend' zijn de meeste beleidstukken verschenen. Daarnaast zijn ook met name in de domeinen stedelijk ontwerp/leefomgeving en sport en recreatie beleidsdocumenten uitgekomen, waar beleid bovendien deels aansluit bij de PA-EPI-aanbevelingen. In beleidsdomeinen waar volgens de PA-EPI juist de meeste ruimte is voor verbetering, zoals onderwijs en werkplek, zijn nog nauwelijks nieuwe of aanvullende beleidsplannen zichtbaar.

Daarnaast is gekeken op welk deel van het beweegstelsel het beleid zich richt aan de hand van een aantal kenmerken (vetgedrukt). Hieruit blijkt dat de meeste beoogde **doelgroepen** die in het Actieplan Nederland Beweegt zijn geformuleerd en die achterblijven in bewegen, in de nieuwe beleidsdocumenten worden beschreven; met name jongeren en mensen met een laag inkomen of opleidingsniveau. Een enkel beleidsstuk richt zich specifiek op de doelgroep ouderen, in de vorm van het beweegadvies voor 65+'ers ('Laat ze niet zitten') vanuit de NLsportraad [22]. Daarnaast wordt in meer dan de helft van de beleidstukken geen doelgroep gespecificeerd.

In nagenoeg alle beleidsstukken worden **samenwerkingen** aangekondigd of beschreven. Met name in de domeinoverstijgende samenwerkingen wordt er met veel partijen samengewerkt, bijvoorbeeld in de Samenhangende Preventiestrategie en het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA).

Sommige beleidsstukken beperken zich tot het benoemen van beleidsprioriteiten, maar in de meeste gevallen worden ook **overheidsinstrumenten voor beleid** ingezet of aangekondigd om beleidsdoelen te bereiken. Het meest wordt ingezet op kennisontwikkeling en -deling en (tijdelijke) financieringsmechanismen, zoals subsidies. De instrumenten wet- en regelgeving, en opbouw en versterking van professionals worden nagenoeg niet aangekondigd of ingezet. Het aantal instrumenten dat per beleidsplan wordt ingezet, verschilt. Voor het domeinoverstijgende beleidsplan van de Samenhangende Preventiestrategie zijn de meeste instrumenten aangekondigd.

Aanbevelingen voor lerend beleid

- *Het ministerie van VWS en andere ministeries:* Blijf investeren in de contacten en samenwerking met beleidsdomeinen werkplek en onderwijs/kinderopvang, aangezien mensen een groot deel van de dag op hun werk of op school (zittend) doorbrengen. Neem hierbij in beschouwing dat de PA-EPI-aanbevelingen voor het onderwijsdomein niet volledig aansluiten bij de huidige beleidskaders. Onderzoek daarom verdere mogelijkheden om rond het thema Bewegen samen te werken, bijvoorbeeld door bewegen sterkte te koppelen aan het doel van persoonlijke competentie in de kinderopvang (zie hiervoor ook de aanbevelingen bij vraag 1.1).
- *Het ministerie van VWS en andere ministeries:* Wet- en regelgeving en structurele financiering zijn krachtige beleidsinstrumenten om bewegen structureel en duurzaam te stimuleren, maar worden nu nog nauwelijks ingezet in beleidsplannen voor bewegen. In tegenstelling tot tijdelijke instrumenten, zoals partnerschappen en kennisdeling, kunnen wetgeving en structurele financiering zorgen voor langdurige borging van randvoorwaarden voor bewegen. Over sommige wet- en regelgeving wordt wel nagedacht, bijvoorbeeld in de vorm van een Sportwet. Stimuleer deze ontwikkeling actief en identificeer mogelijkheden om wet- en regelgeving in te zetten voor het stimuleren van bewegen in den brede. Werk deze verder uit in samenspraak met het veld, met oog voor de lange adem die nodig is om systeemverandering te realiseren.
- *Het ministerie van VWS:* Zet bij de verdere uitwerking van het AZWA in op de kans om bewegen sterker te koppelen aan welzijn en de sociale basis.
- *Het ministerie van VWS:* De Samenhangende Preventiestrategie heeft een domeinoverstijgend perspectief en richt zich op verschillende omgevingen. Dit beleidsstuk is echter alleen door het ministerie van VWS uitgebracht, zonder dat specifieke ministeries als samenwerkingspartners worden genoemd. Zet erop in om dit document en de daarin beschreven plannen (meer) onder de aandacht te brengen bij andere ministeries en hier actief op samen te werken. Zet erop in om toekomstige domeinoverstijgende beleidsstukken en Actieplannen in co-creatie met andere ministeries te ontwikkelen en ondertekenen. Dit verhoogt het commitment en bevordert de domeinoverstijgende samenwerking.
- *VWS en andere ministeries:* Houd aandacht voor alle beoogde doelgroepen van het Actieplan, onder wie ouderen. Zet op basis van het advies van de Sportraad concreet beleid in om bewegen bij deze groepen te stimuleren. Omdat bewegen essentieel is voor vitaal en gezond ouder worden, is dit gezien de vergrijzing extra belangrijk.

3 Evaluatie actielijn 2

Tekstblok 8 actielijn 2 en bijbehorende evaluatieactiviteiten

Actielijn 2: Het creëren van meer maatschappelijk initiatief voor bewegen via de Beweegalliantie en het Groeiprogramma.

Inzet vanuit actielijn die wordt geëvalueerd: 1) Het wegwerken van obstakels en het hierdoor veranderen van onderliggend beweegsysteem via de Beweegalliantie en het Groeiprogramma (onderzoeksvraag 2.1) en 2) Activatie van partijen via de Beweegalliantie (onderzoeksvraag 2.2-2.5).

Onderzoeksvragen:

2.1 Hoe dragen de activiteiten van de Beweegalliantie (cirkelactiviteiten, gemeentelijke activiteiten, impactloket en beleidsbeïnvloeding) en het Groeiprogramma bij aan het wegnemen van obstakels en het veranderen van het onderliggende beweegsysteem?

2.2 Welke partijen zijn aangesloten bij de Beweegalliantie en uit welk deel van het beweegsysteem zijn ze afkomstig?

2.3 Op welke manieren dragen de aangesloten partijen bij de Beweegalliantie bij aan het stimuleren van bewegen, en met wie werken zij daarbij samen binnen het beweegsysteem?

2.4 Wat halen en brengen de aangesloten partijen binnen het netwerk van de Beweegalliantie, en hoe ervaren zij hun betrokkenheid?

2.4.a. *Wat halen en brengen de aangesloten partijen binnen het netwerk van de Beweegalliantie?*

2.4.b. *Hoe ervaren aangesloten partijen hun betrokkenheid bij het netwerk van de Beweegalliantie?*

2.5 In welk opzicht ervaren de aangesloten partijen wel of niet (meer)waarde van de Beweegalliantie en het impactloket?

Onderzoeksmethoden: stakeholderdatabase Beweegalliantie, vragenlijst aangesloten partijen Beweegalliantie, documentanalyse, Action Scales-model (zie Bijlage 1).

3.1 Inleiding

Actielijn 2 beoogt maatschappelijk initiatief voor bewegen te creëren via de Beweegalliantie (zie Tekstblok 9) en het Groeiprogramma (ZonMw-voucherregeling 'Kennis- en implementatie-impuls Bewegen in het dagelijks leven'). Voor de evaluatie van actielijn 2 zijn in 2025 verschillende activiteiten uitgevoerd. Allereerst is gekeken naar de manier waarop de verschillende activiteiten van de Beweegalliantie – zoals die vanuit de cirkels, het impactloket, de gemeentelijke ondersteuning en beleidsbeïnvloeding – en het Groeiprogramma (ZonMw-vouchers) bijdragen aan het wegnemen van obstakels. Deze activiteiten zijn geanalyseerd vanuit een systeemperspectief met het *Action Scales-model* (onderzoeksvraag 2.1).

Daarnaast is gekeken naar de mate waarin de Beweegalliantie erin slaagt (nieuwe) partijen te activeren. Aan de hand van een

stakeholderanalyse is vastgesteld hoeveel nieuwe partijen zich sinds 2024 hebben aangesloten bij de Beweegalliantie en uit welke domeinen zij afkomstig zijn (onderzoeksvraag 2.2). Daarnaast is een vragenlijst uitgezet onder alle aangesloten partijen om inzicht te krijgen in hun inzet op bewegen en samenwerking met andere organisaties (onderzoeksvraag 2.3), hun rol en betrokkenheid binnen het alliantienetwerk (onderzoeksvraag 2.4), en de ervaren meerwaarde van deelname aan de Beweegalliantie (onderzoeksvraag 2.5).

Voor een uitgebreide beschrijving van de toegepaste methodes en procedures bij deze onderzoeksvragen, zie Bijlage 1.

Tekstblok 9 De Beweegalliantie

De Beweegalliantie

De Beweegalliantie bestaat sinds juni 2022 en wordt vanaf medio 2023 gesubsidieerd vanuit het ministerie van VWS. De alliantie werkt als aanjager, inspirator, beleidsbeïnvloeder en lerend netwerk voor partijen en initiatieven met als missie 'Meer mensen bewegen meer. Elke dag. Overal'. Het fungeert als katalysator voor maatschappelijke initiatieven door organisaties en (opgave)partners te verbinden, obstakels weg te nemen en samenwerkingen te starten. Het uiteindelijke doel is een verschuiving in de sociale norm, zodat structureel meer mensen dagelijks bewegen. De Beweegalliantie richt zich op vijf pijlers:

- beleid in beweging krijgen;
- obstakels duurzaam wegnemen in domeinen;
- nieuwe doelgroepen bereiken;
- communicatie en positionering;
- organisatie en monitoring.

De activiteiten van de Beweegalliantie vinden doorgaans plaats in verschillende domeinen. Dit zijn de domeinen onderwijs, werk, zorg, vrije tijd, leefomgeving en het doorsnijdende domein actieve mobiliteit (zoals lopen en fietsen), die door alle domeinen heen werkt. Individuen en partijen kunnen op basis van hun eigen motivatie en energie een *cirkel* binnen een domein oprichten. Een cirkel richt zich op een specifiek vraagstuk, bijvoorbeeld het bevorderen van bewegen in het voortgezet onderwijs. Binnen de Beweegalliantie bestaan verschillende rollen, waaronder netwerkregisseurs, cirkeltrekkers en cirkeldeelnemers. Netwerkregisseurs hebben een coördinerende rol; ze betrekken het brede netwerk, faciliteren, evalueren en verbinden tussen de domeinen en cirkels. Cirkeltrekkers leiden de cirkel en sturen de acties aan. Cirkeldeelnemers kunnen ambassadeurs, experts of (lokale) beweegmakers zijn, die actief bijdragen aan de doelen.

3.2 Resultaten per onderzoeksvraag

3.2.1 *Hoe dragen de activiteiten van de Beweegalliantie en het Groeiprogramma bij aan het wegnemen van obstakels en het veranderen van het onderliggende beweegstelsel? (onderzoeksvraag 2.1)*

Evaluatieperiode: Mei 2022 – september 2025

Methode: Documentenanalyse, interview met Beweegalliantie, Action Scales-model

Methode:

Voor onderzoeksvraag 2.1 is onderzocht hoe de activiteiten/acties van de Beweegalliantie en het Groeiprogramma bijdragen aan het wegnemen van obstakels voor bewegen. Deze acties - in dit stuk aangeduid als 'oplossingen' - komen voort uit de cirkelactiviteiten, het impactloket, de gemeentelijke ondersteuning en de beleidsbeïnvloedende activiteiten van de Beweegalliantie (zie Tekstblok 10). Vanuit het Groeiprogramma zijn de oplossingen geanalyseerd die door (lokale) beweeginitiatieven zijn uitgevoerd met vouchers uit het ZonMw-programma 'Kennis- en implementatie-impuls bewegen in het dagelijks leven'. De gebruikte data komen uit registers van de Beweegalliantie, evaluatieformulieren van de ZonMw-vouchers en een interview met de directeur van de Beweegalliantie (zie Bijlage 1).

Tekstblok 10 De verschillende activiteiten van de Beweegalliantie

De Beweegalliantie voert activiteiten uit om obstakels die bewegen in de weg zitten op te lossen en beleid in beweging te brengen. Dit doen ze door op te treden als aanjager, verbinder, inspirator en ondersteuner richting (opgave)partners die binnen hun eigen werkterrein bewegen willen stimuleren.

- Zo werken ze met deze partners samen in onder andere **cirkels**. Een cirkel richt zich op een specifiek vraagstuk, bijvoorbeeld het bevorderen van bewegen in het voortgezet onderwijs. Individuen en partijen kunnen op basis van hun eigen motivatie en energie een cirkel binnen een domein oprichten. De cirkel brengt obstakels in kaart, pakt ze aan en verduurzaamt succesvolle initiatieven, met aandacht voor het neerleggen van eigenaarschap bij de partijen uit het werkveld zelf. Elke cirkel is flexibel qua duur, omvang en deelnemers.
- Via het **impactloket** voegt de Beweegalliantie kennis en expertise vanuit het alliantienetwerk toe aan bestaande lokale beweeginitiatieven om deze verder te helpen. Het doel is om deze initiatieven lokaal door te ontwikkelen, te borgen of regionaal of landelijk aan te jagen. Beweeginitiatieven kunnen vanuit het **Groeiprogramma** van ZonMw financiële vouchers aanvragen om expertise vanuit het impactloket, of andere ondersteuning mee aan te vragen.
- Daarnaast richt de Beweegalliantie zich op **ondersteuning van gemeenten**, onder andere met acties in Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV)-wijken. Het doel is om samenwerking te creëren tussen diverse partijen om structureel meer bewegen te bevorderen in kwetsbare (NPLV) wijken. De Beweegalliantie vervult binnen deze wijken de rol van coördinator en loket voor het programmabureau NPLV. De activiteiten hierbij

zijn onder andere alliantiepartners met elkaar te verbinden, opbrengsten (handelingsperspectieven) in te zetten en bewegen structureel onderdeel te maken van de gebiedsplannen.

- Ten slotte richt de Beweegalliantie zich op **beleidsbeïnvloedende activiteiten** (public affairs) om het politiek en maatschappelijk draagvlak om meer in te zetten op dagelijks bewegen te vergroten.

Met het Action Scales-model van Nobles et al. (zie Tekstblok 11) zijn de door de Beweegalliantie aangedragen oplossingen geclassificeerd op basis van de mate waarin ze invloed hebben op veranderingen binnen het onderliggende beweegstelsel (zogenoemde ASM-niveaus) [23]. Bij deze indeling is gekeken naar de intentie van de actie of oplossing, oftewel wat deze beoogt te bereiken, en niet naar het daadwerkelijke resultaat, omdat er (nog) geen informatie beschikbaar is over het effect van de oplossingen. Het Action Scales-model onderscheidt vier niveaus, oplopend van laag (minste impact op het beweegstelsel) tot hoog (meeste impact). Als een actie onder meerdere niveaus valt, is het niveau van hogere impact gekozen. Daarnaast is geanalyseerd binnen welke domeinen van de Beweegalliantie de acties en oplossingen plaatsvinden, in welke status van implementatie de oplossingen zich bevinden en op welke *doelgroepen* en schaalniveaus (*lokaal, regionaal, nationaal*) de acties zich richten. Zo verkrijgen we inzicht in de spreiding van de acties over niveaus, en of de beoogde doelgroepen vanuit het Actieplan Nederland Beweegt worden bereikt. Gedetailleerde informatie per activiteitenonderdeel is gerapporteerd in Bijlage 2 (Tabellen B9-B13).

Tekstblok 11 Action Scales-model [23]

Het Action Scales-model: van acties naar systeemverandering

Het Action Scales-model (ASM) [23] is een hulpmiddel om acties binnen complexe systemen te ordenen en hun potentiële impact op het onderliggende beweegstelsel te begrijpen. Het ASM onderscheidt vier niveaus waarop in een systeem kan worden ingegrepen. Van laag naar hoog zijn dit: **gebeurtenissen, structuren, doelen en overtuigingen**. Hoe hoger het niveau, hoe groter de invloed van een actie op het functioneren van het systeem. Bovendien werken veranderingen op hogere niveaus door naar de lagere niveaus. Wanneer overtuigingen binnen een systeem veranderen, beïnvloedt dit de nagestreefde doelen. Deze doelen beïnvloeden vervolgens de structuren en de zichtbare gebeurtenissen in het systeem. Het uitgangspunt is dat er een samenhangend pakket van acties op de verschillende systeemniveaus nodig is om het beweegstelsel (blijvend) te veranderen, waarbij de acties elkaar versterken in plaats van tegenwerken [24].

Het ASM-niveau **gebeurtenissen** gaat in deze context om eenmalige acties of interventies die bewegen stimuleren, maar die op zichzelf geen blijvende verandering in beweeggedrag teweegbrengen. Dergelijke acties pakken niet de onderliggende oorzaken van te weinig bewegen aan en voorkomen niet dat die opnieuw optreden. Voorbeelden hiervan zijn beweeginterventies, losse bijeenkomsten en het incidenteel delen van informatie om beweeggedrag te stimuleren.

Het niveau van **structuren** omvat acties die de inrichting van het systeem zelf veranderen, oftewel de voorwaarden voor beweeggedrag. Bijvoorbeeld via veranderingen in de bewegomgeving, informatiestromen of samenwerkingsstructuren.

Het niveau van **doelen** richt zich op het aanpassen van de doelstellingen, missie en werkwijzen binnen organisaties of samenwerkingsverbanden. Bijvoorbeeld door bewegen als onderdeel van welzijn, een belangrijker uitgangspunt te maken binnen een organisatie, in plaats van alleen economische productiedoelen na te streven.

Het diepste niveau, **overtuigingen**, gaat over de dominante opvattingen, normen en waarden die leven rondom bewegen. Denk hierbij aan de vanzelfsprekendheid om actief te zijn in het dagelijks leven, of de opvatting dat een gezonde leefstijl primair de verantwoordelijkheid van het individu is. Initiatieven die zich richten op het veranderen van overtuigingen kunnen zich het beste richten op personen die een relatief grote invloed hebben op het functioneren van het systeem [24]. Acties die geclassificeerd kunnen worden in het overtuigingen-niveau zijn bijvoorbeeld lobbyen, position papers en petitie's.

Uitkomsten:

Cirkelactiviteiten van de Beweegalliantie

Voortgang van cirkels 2024-2025

In september 2025 zijn er achttien cirkels actief binnen de Beweegalliantie. Ook is de Beweegalliantie binnen het domein actieve mobiliteit betrokken bij het Nationaal Masterplan Lopen waar zij een aanjaagrol vervullen [25]. Alle cirkels zijn inmiddels aangekomen in de fase waarin concrete acties worden uitgevoerd om het plan van aanpak uit te voeren (fase 4; n=12) en inzichten te delen en de oplossingen verder aan te jagen (fase 5; n=5). Elf cirkels zijn ten opzichte van de vorige meting in november 2024 niet vooruitgegaan in cirkelfase; Zeven cirkels zijn dat wel. In een eerdere voortgangsrapportage (resultaten t/m 2024) is via interviews met de Beweegalliantie informatie opgehaald over factoren die samenwerking en voortgang binnen cirkels faciliteren of belemmeren. Voor deze evaluatie is de voortgang in cirkelfase uitsluitend beschreven op basis van de door de Beweegalliantie aangeleverde informatie. Tabel 4 beschrijft het overzicht van de cirkels per domein.

Tabel 4 Overzicht van samenwerkingsverbanden (cirkels) per domein vanuit de Bewegalliantie.

Domein	Cirkel	Cirkelfase^ nov '24	Cirkelfase^ sept '25	ASM-niveaus
Werk (2 actieve cirkels)	Effectief implementeren van beweginginterventies	4	5	Structuren
	Bewegen begint op de werkvloer	4	5	Structuren
Zorg (4 actieve cirkels)	De rol van de buurtsportcoach binnen de lokale preventiestructuur	4	4	Structuren
	Verbreden vraag en aanbod	4	4	Structuren
	Meer ouderen in beweging	4	4	Gebeurtenissen
	Mentale gezondheid en bewegen	4	5	Gebeurtenissen, Doelen
	Duurzame financiering in de zorg (Cirkel is gestopt in huidige vorm)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Exercise is Medicine Nederland (Cirkel is gestopt in huidige vorm)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Onderwijs (5 actieve cirkels)	Dynamische Schooldag	4	5	Gebeurtenissen, Structuren, Doelen
	Meer bewegen op het v(mb)o	4	4	Structuren, Doelen
	0--jarigen: kinderdagverblijf	4	4	Structuren, Overtuigingen
	Voortgezet Speciaal Onderwijs	3	3	Gebeurtenissen
	Vitaal mbo	4	4	Structuren
Leef-omgeving (3 actieve cirkels)	Bewegvriendelijke Wijken	2	4	Structuren
	Ruimte voor Lopen voor Ouderen	4	4	Gebeurtenissen Structuren Doelen
	Revolutie op de Schoolpleinen	4	4	Gebeurtenissen Structuren
Vrije tijd (2 actieve cirkels)	Jongeren	4	4	Structuren
	Het jonge kind (0-4) in de vrije tijd	4	4	Structuren Doelen
Actieve mobiliteit (1 actieve cirkel)	Fietskansen in de Schoolomgeving	3	4	Gebeurtenissen, Structuren
Domein-overstijgend (1 actieve cirkel)	Nationaal programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) -wijken	4	5	Gebeurtenissen, Structuren

^ Fase 1: verkennen; fase 2: verenigen; fase 3: voorbereiden; fase 4: voortbewegen (over tot actie; de cirkel voert het plan van aanpak uit en monitort de inspanningen en deelt de successen); fase 5: voltooien en aanjagen (de lessen en inzichten worden in kaart gebracht en gedeeld. Oplossingen worden verder aangejaagd door de partners en met ondersteuning van het team van de Bewegalliantie).

Obstakels en oplossingen binnen cirkels

In Bijlage 2, Tabel B10 staan de obstakels en oplossingen per cirkel beschreven. Hieruit blijkt dat de acties vanuit de cirkels verschillende soorten obstakels aanpakken, zoals gebrek aan kennis en vaardigheden van professionals, moeite met het bereiken van de doelgroep, beperkte middelen/capaciteit, knelpunten in het beweegaanbod, gebrek aan gedeelde visie of beweegbeleid en onvoldoende samenwerking.

Het aantal aangepakte obstakels en ingevoerde oplossingen verschilt aanzienlijk tussen de cirkels en domeinen. Deze variatie is te verklaren doordat de cirkelsamenwerkingen binnen domeinen als zorg en onderwijs al langer bestaan en dus een langere aanlooptijd hebben gehad. De domeinen met minder cirkels (werk (2), vrije tijd (2) en actieve mobiliteit (1)) kennen minder ingevoerde oplossingen. Verder vinden de meeste acties vanuit de cirkels plaats op lokaal niveau, vaak wel vanuit een landelijke coördinatie of ondersteuning. Tot slot is men in tweederde van de actieve cirkels in 2025 al gestart met een vorm van opschaling van de initiatieven (n=12).

ASM-niveaus waarop de acties/oplossingen inwerken

De meeste oplossingen richten zich op het ASM-niveau *structuren* (n=19), gevolgd door *gebeurtenissen* (n=12), *doelen* (n=5) en *overtuigingen* (n=1). Figuur 5 beschrijft het aantal oplossingen, ingedeeld naar ASM-niveau per domein.

In vrijwel alle cirkels en domeinen werken de ingevoerde oplossingen het vaakst in op het ASM-niveau *structuren*. Deze oplossingen zijn bijvoorbeeld gericht op netwerkvorming, nieuwe overlegstructuren en veranderende informatiestromen. Een voorbeeld hiervan is het opzetten van lokale allianties van onderwijsdirecties, gemeenten en kennisinstellingen binnen de cirkel Dynamische Schooldag PO van het domein onderwijs.

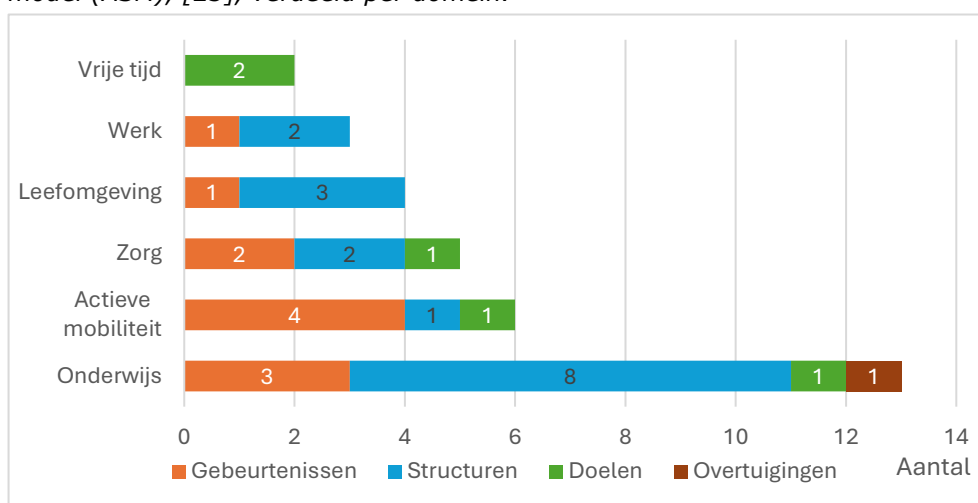
Daarnaast werken oplossingen ook in op het ASM-niveau *gebeurtenissen*. Dit zijn er vooral relatief veel in het domein actieve mobiliteit. Het gaat hier bijvoorbeeld om eenmalige workshops, interventies, uitgifte van factsheets en pilots.

Enkele oplossingen werken in op het ASM-niveau *doelen*. Dit komt echter niet voor binnen de domeinen werk en leefomgeving. Een voorbeeld van een actie die inwerkt op het ASM-niveau *doelen* komt vanuit de cirkel Meer Bewegen op het v(mb)o. Deze cirkel heeft haar netwerk ingezet om bewegen te verankeren in beleid van v(mb)o-scholen in de regio's Noord- en Zuid Holland door scholing, bestuurlijke sessies en een landelijke notitie voor onder andere de schoolbesturen.

Acties die inwerken op het ASM-niveau *overtuigingen* komen uitsluitend voor binnen het domein onderwijs. Een voorbeeld hiervan is een communicatiestrategie die gericht is op het benadrukken van het belang van bewegen bij kinderen van 0 tot 4 jaar in de kinderopvang, met als doel de aandacht voor deze doelgroep te vergroten. In de domeinen zorg, vrije tijd, werk, leefomgeving en actieve mobiliteit wordt met cirkelacties nog niet ingezet op het veranderen van overtuigingen.

Binnen geen enkel individueel cirkelvraagstuk werken de oplossingen in op alle vier de ASM-niveaus tegelijkertijd. Wanneer we kijken op het niveau van de domeinen, blijkt dat uitsluitend binnen het domein onderwijs oplossingen voorkomen die op alle vier de ASM-niveaus inwerken.

Figuur 5 Ingevoerde oplossingen binnen de cirkelactiviteiten vanuit de achttien cirkels die actief zijn bij de Bewegalliantie, ingedeeld volgens het Action Scales-model (ASM), [23], verdeeld per domein.

Doelgroepen die worden bereikt met de acties/oplossingen

De cirkeloplossingen richten zich vaak op institutionele en professionele doelgroepen zoals beleidsmakers, schoolbesturen, docenten en zorgverleners. De primaire doelgroepen om bewegen vanuit de cirkels bij te stimuleren zijn vaak inwoners. Hierbij worden de volgende doelgroepen uit het Actieplan Nederland Beweegt bereikt: 'jongeren (12-17 jaar', 'Nederlanders met een beperking', 'Nederlanders met een laag opleidings- of inkomensniveau' en 'Ouderen (65+ jaar)'.

Implementatiestatus en opschaling

De meeste oplossingen bevinden zich in een vergevorderde fase van implementatie (Bijlage 2, Tabel B10), voornamelijk binnen de domeinen onderwijs, actieve mobiliteit en zorg. In de domeinen vrije tijd en werk is de implementatie daarentegen vaak nog niet gestart, of bevindt deze zich nog in de voorbereidende fase. In de helft van de oplossingen en binnen twaalf cirkels geeft de Bewegalliantie aan dat de oplossing al is opgeschaald of dat men momenteel werkt aan opschaling. Dit geldt voor alle cirkels binnen de domeinen onderwijs en zorg. In de domeinen leefomgeving en vrije tijd worden op dit moment daarentegen nog geen oplossingen opgeschaald.

Impactloket van de Bewegalliantie

Het impactloket van de Bewegalliantie ondersteunt bestaande beweeginitiatieven via drie soorten trajecten: Inspiratie (zichtbaarheid en inspirerende voorbeelden via (sociale) media), Verbinding (koppelen van bestaande vergelijkbare initiatieven) en Begeleiding (intensieve ondersteuning door experts). Bijlage 2, Tabel B11 omschrijft de ondersteunde beweeginitiatieven, hun aangepakte obstakels, de

ingevoerde oplossingen, de ASM-indeling en de implementatiestatus. De focus ligt hierbij op de Begeleiding-trajecten vanwege de doorgaans grotere impact.

Aantal impactlokettrajecten 2024-2025

Tabel 5 toont de ontwikkeling in het aantal trajecten over het afgelopen jaar. Met name het aantal Begeleiding-trajecten nam in 2025 toe. De waarde voor 2025 is cumulatief, aangezien ook trajecten die in 2024 startten en nog niet zijn afgerond hierin zijn opgenomen. Nagenoeg alle trajecten lopen eind 2025 of eerder al af.

Tabel 5 Overzicht van het aantal ondersteunde lokale initiatieven door het impactloket van de Bewegalliantie naar type traject in 2024 en 2025.

Traject	Aantal 2024	Aantal 2025*, **
Inspiratie	5	3
Verbinding	6	13
Begeleiding	7	22

* Dit is de cumulatieve waarde: er zijn trajecten die al begonnen zijn in 2024, en nu in 2025 nog steeds lopen.

** Enkele trajecten zijn een combinatie tussen begeleiding en inspiratie/verbinding, het is dan ingedeeld in het meest substantiële traject: begeleiding.

Obstakels en oplossingen binnen trajecten van het impactloket

Veelvoorkomende obstakels die zijn aangepakt in de impactlokettrajecten zijn beperkte zichtbaarheid van beweeginitiatieven, gebrek aan samenwerking, geringe capaciteit van professionals en uitdagingen rondom opschaling en borging. Het overgrote deel van de oplossingen is nog in ontwikkeling, waarbij er een aantal actief wordt aangejaagd. Tabel 6 beschrijft per trajecttype de belangrijkste obstakels, oplossingen en de ASM-indeling.

Tabel 6 Overzicht van de veelvoorkomende domeinen, obstakels, oplossingen en het ASM-niveau per traject van de Bewegalliantie in 2025.

Traject	Domeinen	Obstakels	Oplossingen	ASM-niveau
Inspiratie	Vrije tijd Werk	Weinig zichtbaarheid van best practices, onbekendheid bij gemeentes en partners.	Best practices delen, agenderen bij gemeentes en partners.	Gebeurtenissen
Verbinding	Zorg Werk Leefomgeving	Weinig samenwerking en netwerken, versnipperende initiatieven.	Netwerken bouwen, initiatieven koppelen, duurzame organisatievorm ontwikkelen.	Structuren Doelen
Begeleiding	Leefomgeving Vrije tijd	Gebrek aan handelingsperspectief, gebrek aan capaciteit, moeite met opschaling en borging in beleid.	Extra capaciteit bieden, handelingsperspectieven ontwikkelen en delen.	Structuren

ASM-niveaus waarop de acties/oplossingen inwerken per traject

De Inspiratie-trajecten vinden plaats in de domeinen vrije tijd en werk, en de acties hierbij kunnen vrijwel altijd worden ingedeeld onder het laagste ASM-niveau *gebeurtenissen*, omwille van de eenmalige zichtbaarheid. De Verbinding-trajecten zijn in te delen in het niveau *structuren* en soms ook *doelen*, bijvoorbeeld bij structurele netwerkvorming en bij opname van bewegen in het beleid van een organisatie. Deze trajecten vinden vooral plaats in de domeinen zorg, werk en leefomgeving. De implementatie van de Inspiratie en Verbinding-trajecten vinden zowel plaats op regionaal als landelijk niveau, en soms zelfs op internationaal niveau.

De acties vanuit de Begeleiding-trajecten richten zich vooral op het ASM-niveau *structuren*, gezien de nadruk ligt op het veranderen van de onderliggende voorwaarden voor beweeggedrag. Op de andere ASM-niveaus werken nauwelijks oplossingen in; en op het niveau *overtuigingen* helemaal niet. De Begeleiding-trajecten vinden plaats bij beweeginitiatieven binnen alle domeinen, maar vooral binnen het domein leefomgeving (n=10) en vrije tijd (n=6). De domeinen werk en zorg hebben de minste van deze trajecten (respectievelijk n=2 en n=3). De implementatie van acties binnen deze trajecten gebeurt op regionaal tot landelijk niveau, afhankelijk van de schaal van de doelgroep.

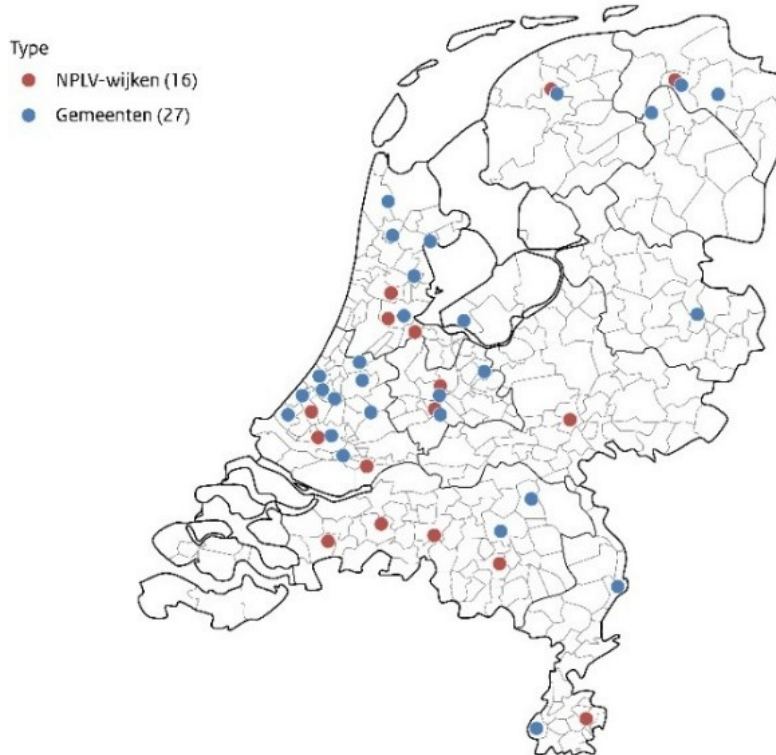
Bereikte doelgroepen van de trajecten

De doelgroepen van de impactloket-trajecten sluiten voor een groot deel aan bij het Actieplan Nederland Beweegt: jonge kinderen (0-12 jaar), jongeren, studenten, ouderen (65+) en mensen met een beperking.

Gemeentelijke activiteiten van de Beweegalliantie*Gemeenten en NPLV-wijken waarin de Beweegalliantie activiteiten uitvoert*

In september 2025 ondersteunde de Beweegalliantie 27 gemeentes en daarnaast 16 wijken vanuit het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV-wijken) bij het oplossen van obstakels (Figuur 6). Deze gemeentes en wijken bevinden zich voornamelijk in de Randstad en het westen van Nederland. De NPLV-wijken zijn stedelijke wijken waar de leefbaarheid en veiligheid structureel onder druk staan. De Beweegalliantie ondersteunt gemeenten met deze wijken bij het structureel integreren van bewegen als onderdeel van de gebiedsplannen.

Figuur 6 Gemeenten en NPLV wijken op peildatum 1 september 2025 waarin de Bewegalliantie activiteiten uitvoert om obstakels weg te werken.

Obstakels en oplossingen binnen de gemeentelijke activiteiten
 Binnen gemeenten en NPLV-wijken is de Bewegalliantie betrokken bij een breed scala aan oplossingen die gericht zijn op het wegnemen van uiteenlopende obstakels. Om de presentatie van de resultaten overzichtelijk te houden, zijn de obstakels en oplossingen geclusterd in zeven overkoepelende categorieën (Tabel 7). Een overzicht van de categorieën en bijbehorende details staat in Bijlage 2, Tabel B12. Een voorbeeld van een gemeentelijke oplossing is het organiseren van 'Whole System in the Room'-bijeenkomsten. Dit is een integrale, vaak domeinoverstijgende aanpak waarbij in één sessie alle relevante betrokkenen samenkomen om de gezamenlijke knelpunten rondom bewegen te identificeren en tot oplossingen te komen.

Tabel 7 Obstakels onderverdeeld in zeven categorieën en de gemeentelijke activiteiten vanuit de Bewegalliantie naar ASM-niveau.

Obstakelcategorie	Voorbeelden van oplossingen	ASM*
Gebrek aan samenwerking en organisatie	Organiseren van bijeenkomsten, kennisuitwisseling, regionale afstemming, agendering bij gemeentes om bewegen een grotere rol te laten spelen in gemeentelijk beleid.	Gebeurtenissen Structuren* Doelen
Gebrek aan (integraal) beleid en borging	Vertalen van opgaven naar beleid, het bieden van handelingsperspectieven, promoten van Bewegbrigade.	Structuren* Doelen

Obstakelcategorie	Voorbeelden van oplossingen	ASM*
Onvoldoende inzicht en kennis	In kaart brengen van bestaand aanbod, organiseren van kennisuitwisseling, ontwikkelen van handelingsperspectieven.	Structuren
Gebrek aan aanbod en implementatie	Stimuleren van structureel beweegaanbod, uitbreiden van beweegacties, (door)ontwikkelen van de ABCD-methode.	Structuren* Doelen
Onvoldoende bereik van doelgroep en participatie	Organiseren van bijeenkomsten voor jongeren, inzetten van rolmodellen, betrekken van inwoners, delen van kennis en best practices.	Gebeurtenissen Structuren* Overtuigingen
Obstakels m.b.t. leefomgeving, infrastructuur en voorzieningen	Promoten en uitbreiden van wandelroutes en infrastructuur, vergroten van zichtbaar van lokale voorzieningen.	Structuren
Gebrek aan capaciteit en middelen	Uitbreiden van de capaciteit van netwerkregisseurs, cirkeltrekkers en beweegnetwerken, inzet van de Beweegbrigade-experts.	Gebeurtenissen Structuren* Doelen

* het dikgedrukte ASM-niveau is het niveau waarin de meeste acties zijn ingedeeld.

ASM-niveaus waarop de acties/oplossingen inwerken

In alle obstakelcategorieën werken de oplossingen voornamelijk in op het ASM-niveau *structuren*. Acties op het niveau *doelen* komen voor wanneer er structurele oplossingen worden geborgd in missie en beleid van organisaties. Acties gericht op het hoogste niveau van impact *overtuigingen* komen een enkele keer voor. Bijvoorbeeld de oplossing om rolmodellen in te zetten om de normen rondom beweeggedrag te beïnvloeden.

Bereikte doelgroepen van de acties/oplossingen

De gemeentelijke oplossingen richten zich voornamelijk op beleidsmakers en lokale, maatschappelijke organisaties. Deze acties vinden dan ook vooral lokaal plaats, soms opgeschaald op regionaal niveau. De volgende beoogde doelgroepen van het Actieplan Nederland Beweegt worden bereikt: 'jongsten (0-4 jaar)', 'jongeren (12-17 jaar)', 'Nederlanders met een beperking' en 'ouderen (65+ jaar)'.

Beleidsbeïnvloedende activiteiten van de Beweegalliantie

Het doel van de beleidsbeïnvloedende activiteiten van de Beweegalliantie is om beweegbeleid structureel op de agenda te krijgen door de onderliggende normen en waarden in het beweegstelsel aan te pakken. De oplossingen worden hierdoor allen ingedeeld in het ASM-niveau *overtuigingen*.

Per domein verschilt de inzet van de Beweegalliantie en welke overtuiging men specifiek probeert te beïnvloeden (Tabel 8). Binnen de domeinen waar het belang van bewegen volgens de Beweegalliantie nog niet breed wordt erkend, zoals onderwijs en werk, richten zij zich vooral op het veranderen van normen. In de domeinen waar het belang van

bewegen volgens de Beweegalliantie vaak al meer erkend wordt (zorg, leefomgeving, actieve mobiliteit en vrije tijd) bestaan de acties uit het bieden van handelingsperspectieven en het vertalen van deze overtuigingen naar beleid. In Bijlage 2, Tabel B13 staat een meer detaillistische beschrijving van de beleidsbeïnvloedende activiteiten.

Tabel 8 Inzet van de Beweegalliantie op het veranderen van overtuigingen binnen domeinen.

Sterkere inzet op overtuigingen	Minder sterke inzet op overtuigingen
<p>Onderwijs: binnen het domein Onderwijs wordt ingezet op de overtuiging dat meer bewegen bijdraagt aan de leerprestaties. En dat bewegen gekoppeld moet worden aan de onderwijsdoelen, onder andere via Dynamische Schooldag en Ode aan de Gymleraar. Er wordt bewust ingezet op peer-to-peer-beïnvloeding, zodat docenten en scholen elkaar stimuleren.</p>	<p>Zorg: binnen dit domein heerst volgens de Beweegalliantie al een brede erkenning van het belang van bewegen. De Beweegalliantie probeert deze overtuiging te versterken met acties die zich richten op handelingsperspectieven en petitie (zoals de petitie 'Bewegen als Medicijn').</p>
<p>Werk: binnen dit domein wordt ingezet op de overtuiging dat bewegen bijdraagt aan de productiviteit van werkenden, en dat inzetten op bewegen duurzame inzetbaarheid bevordert. Naast aandacht voor de zittende beroepen (onder andere via het Rijk als werkgever), wordt ook 'goed bewegen' voor fysiek zware beroepen geagendeerd.</p>	<p>Leefomgeving: volgens de Beweegalliantie wordt de overtuiging dat een beweegvriendelijke leefomgeving van belang is voor de gezondheid van de inwoners, al breed gedeeld binnen ministeries en gemeenten. De Beweegalliantie richt zich daarom nu vooral op het concreet maken van de handelingsperspectieven op lokaal en regionaal niveau (bijvoorbeeld bij het opstellen van het position paper 'Maak ruimte voor bewegen!').</p>
	<p>Vrije tijd: de Beweegalliantie beperkt zich binnen dit domein met name tot gesprekken met gemeenten over laagdrempelig beweegaanbod, omdat er beleidsmatig vooral verantwoordelijkheid ligt bij particuliere organisaties.</p>
	<p>Actieve mobiliteit: De Beweegalliantie ervaart dat veel partijen, waaronder het ministerie van I&W, al zijn overtuigd van het belang van fietsen en wandelen. De Beweegalliantie probeert deze overtuiging te versterken met concrete beleidsvoorstellen (zoals autovrije schoolstraten) en samenwerkingen met maatschappelijke partners.</p>

In alle activiteiten van de Beweegalliantie speelt communicatie een belangrijke rol in het bereiken en verbinden van partijen, het vergroten van het maatschappelijk en politiek draagvlak, en het stimuleren van kennisdeling. De wijze waarop de Beweegalliantie haar communicatie inzet en het bereik hiervan wordt toegelicht in Tekstblok 12.

Tekstblok 12 Communicatie-uitingen van de Beweegalliantie

Communicatie en bereik van de Beweegalliantie

Om partijen te verbinden en te activeren, en om politiek en maatschappelijk draagvlak te creëren, is communicatie een belangrijke pijler van de Beweegalliantie. In totaal zet de Beweegalliantie veertien communicatiemiddelen in, waaronder het organiseren van en bijdragen aan bijeenkomsten (bijvoorbeeld praktijkdagen, landelijke bijeenkomsten en cirkel- en domeinactiviteiten). Sinds 14 december 2023 is de website beweegalliantie.nl live, waarop onder andere nieuws, artikelen en toolkits worden gedeeld. Daarnaast wordt via de nieuwsbrief en de LinkedIn-community van de Beweegalliantie actief informatie gedeeld.

De website trok in de eerste helft van 2025 (1 januari–1 juli) in totaal 14.088 bezoekers, onder wie 13.468 unieke bezoekers. Dit betekent een stijging van 161 procent ten opzichte van dezelfde periode in 2024, toen de website 5.401 bezoekers telde (van wie 5.294 uniek).

Van alle websitepagina's wordt de pagina met nieuwsberichten 'Actueel' verreweg het meest bezocht. Van de domeinpagina's wordt die van onderwijs het meest bezocht, gevolgd door werk, zorg, vrije tijd, leefomgeving en actieve mobiliteit. Dit beeld is min of meer consistent per halfjaarlijkse periode.

De meest gedownloade tools/producten (peildatum 31 juli 2025) op de website zijn: 'Communiceren over beweeggedrag met mensen met een lage sociaaleconomische positie', 'Ons verhaal', 'Handreiking toevoegen van bewegen voor gemeenten', 'Handreiking bewegen tijdens de werkdag' en 'Tekstsuggesties gemeenteraadsverkiezingen' (range 47-101 keer).

De Beweegalliantie-nieuwsbrief wordt sinds december 2023 verstuurd en telt 1.104 leden (peildatum 14 juli 2025). De organisatiepagina van de Beweegalliantie op LinkedIn is sinds april 2023 actief en telt 5.345 leden (peildatum 23 juli 2025).

Kennis- en implementatievouchers van het Groeiprogramma (ZonMw-kennisvouchers)

Tekstblok 13 Het Groeiprogramma

Het Groeiprogramma

In 2023 is vanuit de Beweegalliantie en het ministerie van VWS het Groeiprogramma opgezet. De voucherregeling van het ZonMw-programma 'Kennis- en implementatie impuls bewegen in het dagelijks leven' valt hieronder en biedt financiële steun om lokale beweeginitiatieven voor jongeren en mensen met minder kansen te ondersteunen. De Beweegalliantie kan daarbij expertise aandragen, bijvoorbeeld vanuit het impactloket. Er kunnen vouchers van maximaal 25.000 euro worden aangevraagd om externe expertise in te schakelen die obstakels wegnemen bij het borgen en/of opschalen van een lokaal succesvol beweeginitiatief. In 2023 en 2024 zijn de eerste twee voucherrondes uitgezet, waarbij respectievelijk 10 en 9 aanvragen zijn gehonoreerd. Omdat nog niet het gehele beschikbare subsidiebedrag was uitgegeven, volgde in mei 2025 nog een laatste ronde waarin 8 projecten zijn gehonoreerd (totaal 120.000 euro). Dit betrof 1 project gericht op jeugd (6 voorstellen ingediend), en 7 projecten gericht op mensen met minder kansen (18 voorstellen ingediend).

Voor dit onderdeel zijn de tien kennis- en implementatievouchers uit de eerste ronde van het ZonMw-Groeiprogramma geanalyseerd (zie Tekstblok 13), omdat hiervoor de volledige verslaglegging binnen was. Het overzicht van deze vouchers is terug te vinden in Bijlage 2, Tabel B14.

Obstakels en oplossingen binnen de voucher-activiteiten

De obstakels die de vouchers proberen weg te nemen, bestaan vooral uit beperkte financiële middelen, problemen met borging en opschaling, weinig inzicht in de effectiviteit van de beweeginitiatieven en versnipperde samenwerking. De oplossingen die de vouchers bieden, zijn verdeeld in vier categorieën (zie Tabel 9).

Tabel 9 De geboden oplossingen door de ZonMw kennis- en implementatievouchers van ronde 1.

Oplossingscategorie	Voorbeelden van initiatieven	ASM-niveau
Professionalisering	Dance Connects, Team Toekomst, Alfa-college, Ostrea Lyceum.	Structuren Doelen
Opschaling	Montessori Haarlemmermeer, Stichting BYCS, Beweeginspiratie Westland, Stichting Enschedese Speeltuinen.	Structuren
Inzicht en data-gedreven werken	Team Toekomst. Stichting BYCS.	Structuren
Netwerkvorming en samenwerking	Stichting de Klup Twente, 3x3 Unites, Enschedese Speeltuinen, Beweeginspiratie Westland.	Structuren Doelen

ASM-niveaus waarop de acties/oplossingen inwerken

De naar aanleiding van de verstrekte vouchers uitgevoerde acties, grijpen vooral in op het ASM-niveau *structuren*. Ook grijpen enkele oplossingen vanuit de oplossingscategorieën 'professionalisering' en 'netwerkvorming' in op het niveau van *doelen*, omdat deze de missie/visie van de bovenliggende organisatie beogen te veranderen.

Bereikte doelgroepen van de acties/oplossingen

Er is binnen de toegekende vouchers bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen, zoals mensen met een beperking en inwoners met een lage sociaaleconomische status. De beoogde doelgroepen van het Actieplan Nederland Beweegt die worden bereikt zijn: 'jongsten (0-4 jaar)', 'jongeren (12-17 jaar)', 'Nederlanders met een laag opleidings- of inkomensniveau', 'Nederlanders met een beperking' en 'ouderen (65+ jaar)'.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 2.1

Onderzoeksvraag 2.1 Hoe dragen de activiteiten van de Beweegalliantie (cirkelactiviteiten, gemeentelijke activiteiten, impactloket en beleidsbeïnvloeding) en het Groeiprogramma bij aan het wegnemen van obstakels en het veranderen van het onderliggende beweegstelsel?

De resultaten laten zien dat de Beweegalliantie in verschillende domeinen en voor diverse doelgroepen uiteenlopende activiteiten uitvoert om obstakels voor bewegen weg te nemen.

Over alle typen activiteiten heen - de cirkelactiviteiten, gemeentelijke activiteiten, de begeleidingstrajecten van het impactloket, beleidsbeïnvloedende activiteiten en de kennisvouchers - blijkt dat acties plaatsvinden die inwerken op alle vier de ASM-niveaus. Het zwaartepunt ligt echter bij de acties die ingrijpen op het ASM-niveau *structuren* en daarmee op het veranderen van de onderliggende voorwaarden voor beweeggedrag (zie Tabel 10). Deze acties dragen vooral bij aan het verbeteren van informatiestromen en samenwerkingsstructuren, bijvoorbeeld door het stimuleren van netwerkvorming en de professionalisering van partners. Deze acties hebben echter minder impact op het beweegstelsel dan acties gericht op de hogere ASM-niveaus (*doelen* en *overtuigingen*). Binnen afzonderlijke activiteitstypen blijft het aantal acties op deze hogere ASM-niveaus beperkt. Binnen de cirkelactiviteiten zijn verschillen zichtbaar tussen domeinen. In domeinen zoals onderwijs en zorg wordt bijvoorbeeld vaker ingezet op het beïnvloeden van de missie en visie van organisaties (niveau *doelen*) en op het veranderen van heersende normen over bewegen (niveau *overtuigingen*). In andere domeinen (leefomgeving, actieve mobiliteit, vrije tijd en werk) komt dit minder voor.

De ingevoerde acties vereisen meer doorlooptijd om hun daadwerkelijke effecten te kunnen beoordelen. De effecten van de ingevoerde acties op het daadwerkelijk en blijvend wegnemen van obstakels zijn in dit onderzoek dan ook niet geëvalueerd.

Tabel 10 Overzicht van ASM-niveaus per type activiteit vanuit de Beweegalliantie en ZonMw Groeiprogramma.

Activiteitstype	ASM-niveau*
Cirkelactiviteiten	Gebeurtenissen Structuren Doelen
Gemeentelijke activiteiten	Gebeurtenissen Structuren Doelen
Impactloket Begeleiding-trajecten	Structuren
Beleidsbeïnvloedende activiteiten	Overtuigingen
Vouchers ZonMw-Groeiprogramma	Structuren Doelen

*Het dikgedrukte ASM-niveau is het niveau waarin de meeste acties zijn ingedeeld.

Aanbevelingen voor lerend beleid

- *Beweegalliantie*: Richt inspanningen ook nadrukkelijker op acties die ingrijpen op de hogere systeemniveaus, zoals het beïnvloeden van doelen en overtuigingen, zodat veranderingen kunnen doorwerken naar andere onderdelen van het systeem. Met name binnen de afgebakende cirkelvraagstukken en in gemeenten liggen kansen om vaker op alle niveaus tegelijk te interveniëren, wat de kans op structurele systeemverandering vergroot.
- *Beweegalliantie*: Maak gebruik van de ervaringen binnen gemeenten en domeinen waar het al is gelukt om acties op hogere systeemniveaus te realiseren, zoals in de domeinen zorg en onderwijs. Verzamel en deel deze leerervaringen om succesvolle aanpakken breder toepasbaar te maken in samenwerking met het KCS&B.
- *Het ministerie van VWS*: Stuur op het inzetten van acties door de Beweegalliantie op hogere systeemniveaus om doelen en heersende overtuigingen rondom bewegen te veranderen.
- *Beweegalliantie*: Breng in kaart wat de opbrengsten zijn van de ingevoerde acties en oplossingen (handelingsperspectieven), om te bepalen of obstakels duurzaam worden weggenomen en om inzicht te krijgen in de mogelijkheden voor opschaling naar andere locaties.
- *Het ministerie van VWS*: Stuur op het in kaart brengen van wat de inzet en ondersteuning vanuit de Beweegalliantie heeft opgeleverd voor beweeginitiatieven en het wegnemen van obstakels en borg deze kennis.

3.2.2 Welke partijen zijn aangesloten bij de Bewegalliantie en uit welk deel van het beweegstelsel zijn ze afkomstig? (onderzoeksvraag 2.2)

Evaluatieperiode: September 2023–september 2025

Methode: Analyse van stakeholderdatabase

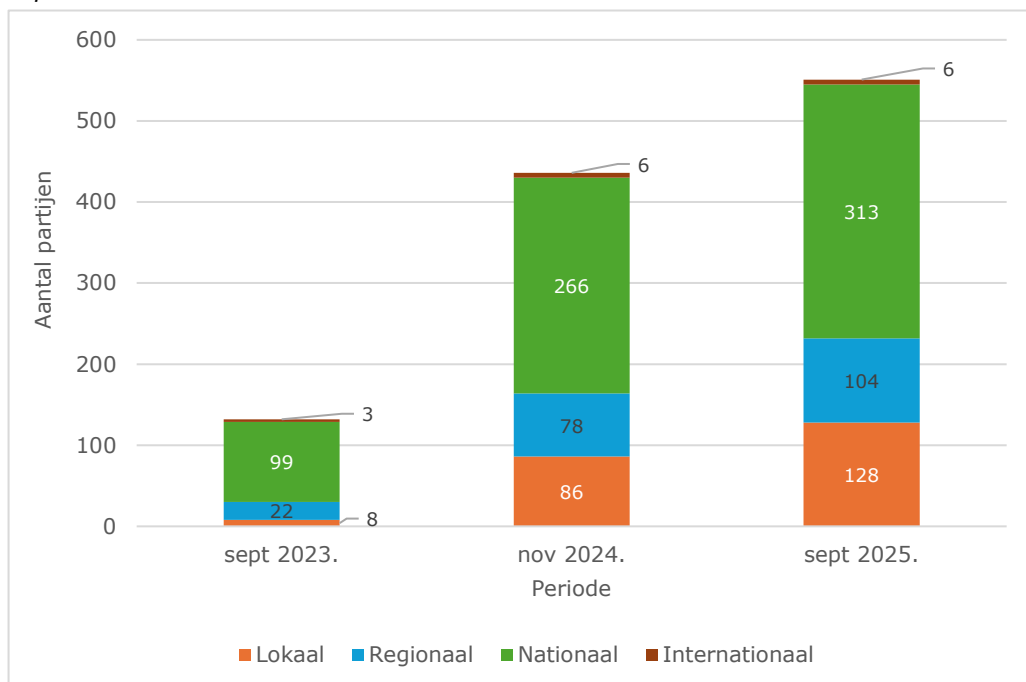
Methode:

Voor deze evaluatie heeft het RIVM in samenwerking met de Bewegalliantie een stakeholderdatabase bijgehouden van partijen die zijn aangesloten bij het alliantienetwerk. Ook is geregistreerd in welk domein de partij actief is binnen de Bewegalliantie, wat voor type organisatie het betreft en het niveau (bijvoorbeeld lokaal of nationaal) waarop de partij actief is.

Uitkomsten:

Op de laatste peildatum (september 2025), waren er 568 partijen aangesloten bij de Bewegalliantie (Figuur 7). Hier is een duidelijke groei zichtbaar sinds de vorige peildata van november 2024 (totaal 434 partijen; toename van 134) en september 2023 (totaal 133 partijen; toename van 301). Meer dan de helft van de partijen (n=313) die in 2025 zijn aangesloten opereert op nationaal niveau, terwijl respectievelijk 137 en 112 partijen actief zijn op lokaal en regionaal niveau. Tussen 2024 en 2025 was de groei in partijen die op regionaal en nationaal niveau actief zijn groter dan de groei in partijen die op lokaal niveau opereren.

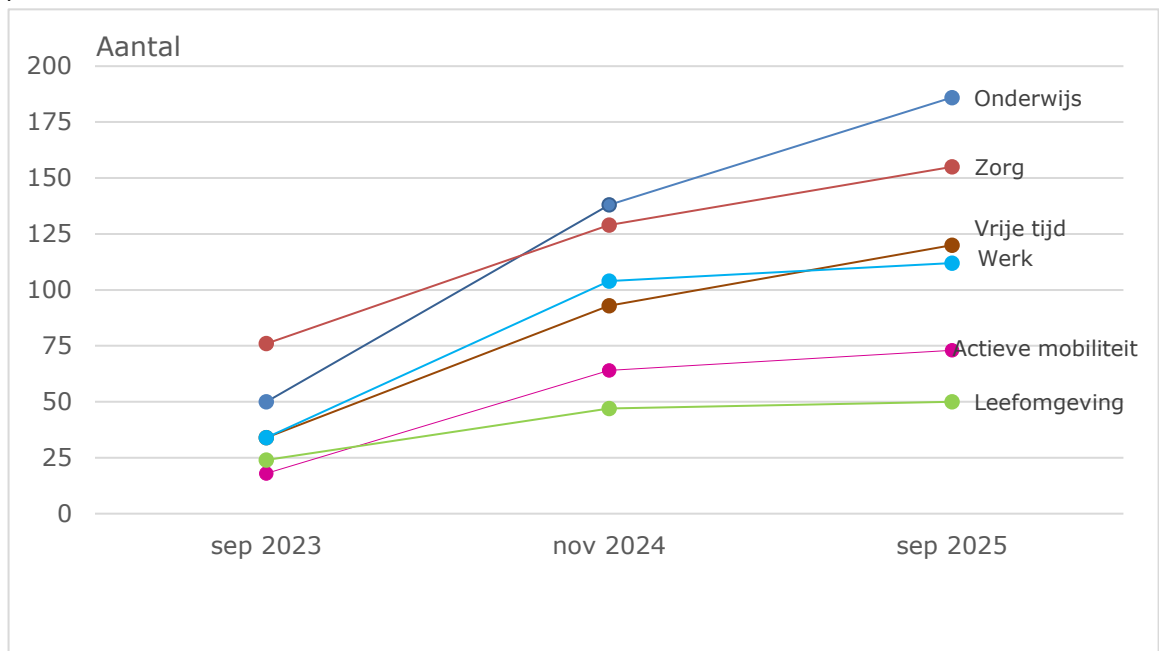
Figuur 7 Aantal aangesloten partijen bij de Bewegalliantie naar niveau (lokaal, regionaal, nationaal of internationaal) in september 2023, november 2024, en september 2025.

Figuur 8 beschrijft het aantal aangesloten partijen bij de Bewegalliantie, ingedeeld naar domein. In 2025 zijn de meeste partijen verbonden aan het domein onderwijs (n=186), zorg (n=155) en vrije

tijd (n=120). De domeinen leefomgeving (n=50) en actieve mobiliteit (n=73) hebben hier de minste aangesloten partijen. De grootste groei in het aantal partijen sinds de vorige peildatum (november 2024) vond plaats in de domeinen onderwijs (toename van 48 partijen), zorg (toename van 26 partijen) en vrije tijd (toename van 27 partijen). De domeinen leefomgeving, werk en actieve mobiliteit zien een minder grote groei (toename van respectievelijk 3, 8 en 9 partijen).

Figuur 8 Aantal aangesloten partijen bij de Bewegalliantie naar domein per periode.*

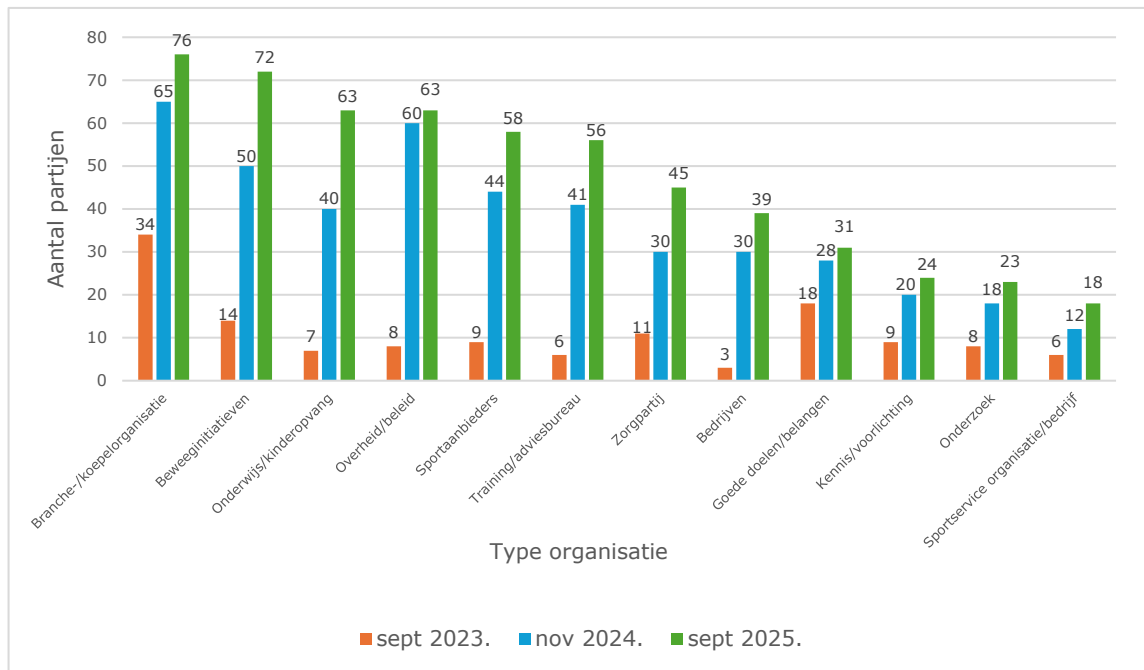
*De som van het aantal partijen per domein is hoger dan het aantal aangesloten partijen bij de Bewegalliantie, doordat sommige partijen zijn aangesloten vanuit meerdere domeinen.

Wanneer we vervolgens kijken naar een uitsplitsing van de vertegenwoordigde niveaus per domein van de Bewegalliantie (Bijlage 2, Figuur B1) zien we dat lokale en regionale partijen in alle domeinen minder vertegenwoordigd zijn ten opzichte van nationale partijen. Dit geldt met name binnen de domeinen werk, zorg en vrije tijd. Hierbij moet worden opgemerkt dat er nationale partijen zijn die (mede) actief zijn op lokaal of regionaal niveau. Deze partijen zijn één keer ingedeeld bij nationale partijen.

Van de 568 aangesloten partijen op peildatum september 2025 zijn qua type organisatie de grootste groepen de branche- en koepelorganisaties (n=76), bewegesinitiatieven en programma's (n=72), onderwijs en kinderopvang (n=63) en overheid/beleidsmakers (n=63) (Figuur 9). Het minste aantal type organisatie vallen onder de kennis/voorlichting (n=24), onderzoek (n=23) en sportservice organisaties/bedrijven (n=18).

In de tijd tussen november 2024 en september 2025 is het aantal aangesloten partijen voor elk type organisatie gegroeid. De grootste groei zit in de onderwijs/kinderopvang organisaties (toename van 23 partijen) en in de beweeginitiatieven (toename van 22 partijen). De minste groei zit in de overheid/beleidsmakers (toename van 3 partijen) en de goede doelen/belangenorganisaties (toename van 3 partijen).

Figuur 9 Aantal aangesloten partijen bij de Bewegalliantie naar type organisatie in september 2023, november 2024, en september 2025.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 2.2

Onderzoeksvraag 2.2. Welke partijen zijn aangesloten bij de Beweegalliantie en uit welk deel van het beweegstelsel zijn ze afkomstig?

Uit de stakeholderanalyse blijkt dat er in september 2025 in totaal 585 partijen aangesloten zijn bij de Beweegalliantie. Dit is een toename van 134 partijen ten opzichte van november 2024. De partijen komen vanuit verschillende domeinen binnen het beweegstelsel. In absolute aantallen uitgedrukt komen partijen met name uit de domeinen onderwijs en zorg en het minst vanuit de domeinen leefomgeving en actieve mobiliteit. Meer dan de helft van de partijen is actief op nationaal niveau, terwijl ongeveer een kwart van de partijen op regionaal en een kwart op lokaal niveau opereert. Binnen alle domeinen vormt het nationale niveau het grootste aandeel ten opzichte van lokale en regionale partijen. Ten opzichte van 2024 is het aantal aangesloten partijen voor elk type organisatie gegroeid, met name de onderwijs- en kinderopvangorganisaties. De minste groei zien we in het aantal overheids- en beleidspartijen.

Aanbevelingen voor lerend beleid

- *Beweegalliantie*: Het aansluiten van partijen vanuit de domeinen leefomgeving en actieve mobiliteit lijkt net als in 2024 achter te blijven. Blijf mede daarom verbinden, samenwerken en afstemmen op het onderwerp leefomgeving met andere overheidsinitiatieven, zoals het Nationaal Masterplan Lopen en het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV), waarbij ook veel maatschappelijk veel partijen vanuit verschillende sectoren samenwerken. Dit is extra belangrijk aangezien het creëren van een beweegvriendelijke leefomgeving een centrale doelstelling is binnen het Actieplan en het vervolgprogramma 'Geef bewegen de ruimte' in 2026 van de VWS-directie Sport en Bewegen expliciet hierop inzet.
- *Beweegalliantie*: Bekijk (samen met het alliantienetwerk) of er nog relevante partijen vanuit bepaalde domeinen missen. En verken of deze partij(en) zich willen aansluiten bij de Beweegalliantie.
- *Ministerie van VWS*: Stuur op een verdiepende stakeholderanalyse om inzicht te krijgen in de mate waarin het huidige aantal en type aangesloten partijen per domein aansluit bij het potentieel aan relevante organisaties. Neem hierbij expliciet ook de omvang en capaciteit mee van de aangesloten partijen. Minder partijen in een domein zegt immers niet automatisch iets over het bereik, de capaciteit en de inzet binnen dat domein.

3.2.3 *Op welke manieren dragen de aangesloten partijen bij de Beweegalliantie bij aan het stimuleren van bewegen, en met wie werken zij daarbij samen binnen het beweegstelsel? (onderzoeksvraag 2.3)*

Evaluatieperiode: Ervaringen zijn geëvalueerd over de eigen deelnameperiode aan de Beweegalliantie (van aansluiting tot augustus 2025).

Methode: Vragenlijst onder betrokken partijen bij de Beweegalliantie.

Tekstblok 14 Beschrijving van de respondenten

Beschrijving respondenten van vragenlijst en representativiteit

Voor de evaluatie is er een vragenlijst uitgezet onder de betrokken partijen binnen het netwerk van de Beweegalliantie. In totaal vulden N=171 vertegenwoordigers van betrokken partijen de vragenlijst in. Dit is 30 procent van de totale aangesloten partijen bij de Beweegalliantie.

Domeinen

De resultaten laten zien dat de respondenten het meest actief zijn in het domein onderwijs (29%), gevolgd door leefomgeving (22%), zorg (22%) en gemeenten/NPLV (22%). Ook geeft een deel aan helemaal niet actief te zijn binnen een specifiek domein (21%). Over het algemeen komt de verdeling over domeinen in de huidige steekproef voor een groot deel overeen met die van de totale populatie van partijen binnen de Beweegalliantie. Alleen het aandeel respondenten dat actief is binnen het domein leefomgeving ligt in de huidige steekproef duidelijk hoger dan in het totale stakeholderbestand (22% vs 7%).

Niveau

De respondenten zijn actief op verschillende niveaus. Meer dan de helft (56%) is actief op nationaal niveau. Dit is vergelijkbaar met de totale stakeholderdatabase. Lokale, regionale en internationale partijen zijn oververtegenwoordigd in de vragenlijst ten opzichte van het totale stakeholderbestand (65 versus 23%, 57 versus 18% en 16 versus 1% respectievelijk). Dit kan verklaard worden doordat de partijen in de vragenlijst meerdere niveaus konden aanvinken. In de totale stakeholderdatabase is dat één niveau. Het is aannemelijk dat een deel van partijen die op nationaal actief is, dit ook op de lagere niveaus is.

Type organisaties

Betrokkenen uit verschillende organisaties hebben op de vragenlijst gereageerd. De meeste respondenten werken bij de overheid of werken als beleidsmakers (n=30, 18%), bij sportserviceorganisaties (n=21, 12%), in onderzoek, kennis en voorlichting (n=18, 11%) en in onderwijs (n=16, 9%). De verdeling van respondenten over de typen organisaties komt voor een groot deel overeen met die van het tot stakeholderbestand van de Beweegalliantie. Alleen branche- of koepelorganisaties zijn in dit onderzoek enigszins *ondervertegenwoordigd* (3% vs 13%) terwijl sportserviceorganisaties zijn *oververtegenwoordigd* (12% vs 3%) ten opzichte van het stakeholderbestand.

Duur van aansluiting

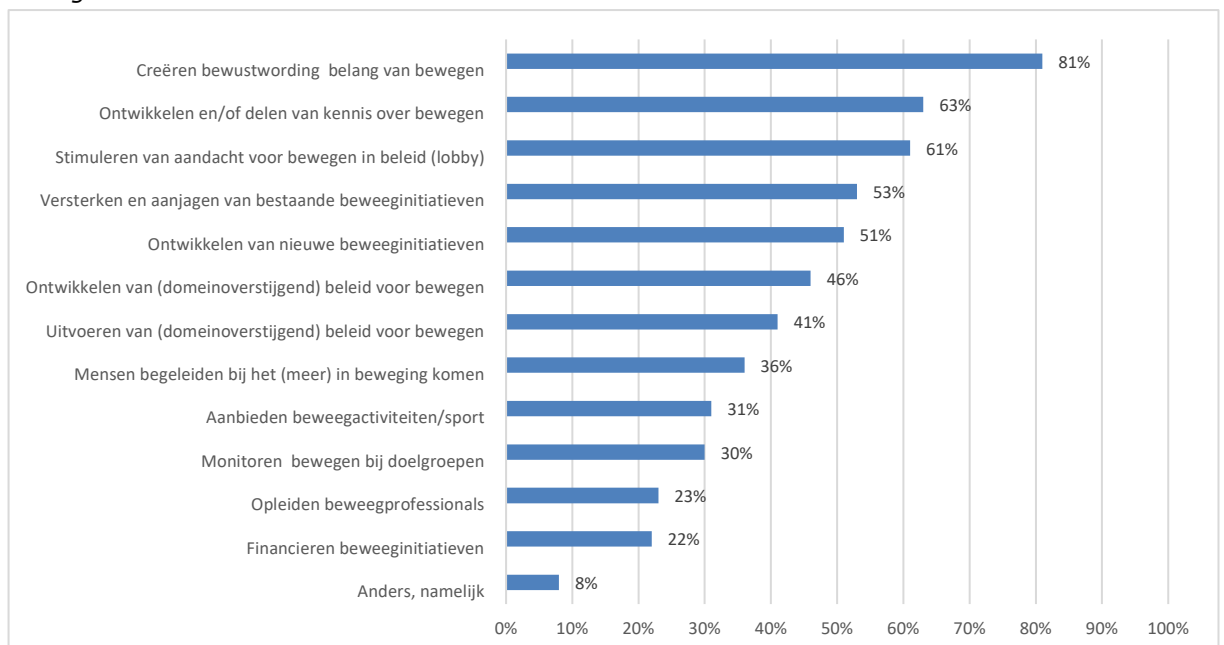
De helft van de respondenten is meer dan een jaar aangesloten bij de Bewegegalliantie (51%) en ongeveer een derde van de respondenten is minder dan een jaar aangesloten (30%). Een vijfde weet niet hoelang zij al betrokken is (19%). De meeste respondenten zijn relatief wat langer aangesloten bij de Bewegegalliantie vergeleken met de gemiddelde tijd van aansluiting in het totale stakeholderbestand.

Voor meer details over welke acties de respondenten per domein uitvoeren, zie Bijlage 2, Tabel B7.

Bijdrage aan het stimuleren van bewegen

Respondenten zijn gevraagd op welke manier zij vanuit hun werkzaamheden bijdragen aan het stimuleren van bewegen. Zij konden hierbij uit dertien vooraf gedefinieerde antwoorden kiezen. Gemiddeld kozen de respondenten vijf antwoorden (SD=2.5), met een spreiding van één antwoord tot elf antwoorden. Respondenten gaven het vaakst aan bezig te zijn met het creëren van bewustwording van het belang van bewegen (80%). Ook gaf een groot deel van de respondenten aan bezig te zijn met het ontwikkelen en/of delen van kennis over bewegen (63%) en het stimuleren van aandacht voor bewegen in beleid (61%). Daarnaast gaven ze het minst vaak aan bezig te zijn met financieren van (kennis rondom) beweeginitiatieven (22%) en het opleiden van beweegprofessionals (23%), zie Figuur 10. Er waren hierin geen opmerkelijke verschillen tussen werkterreinen (zie Bijlage 2, Tabel B7).

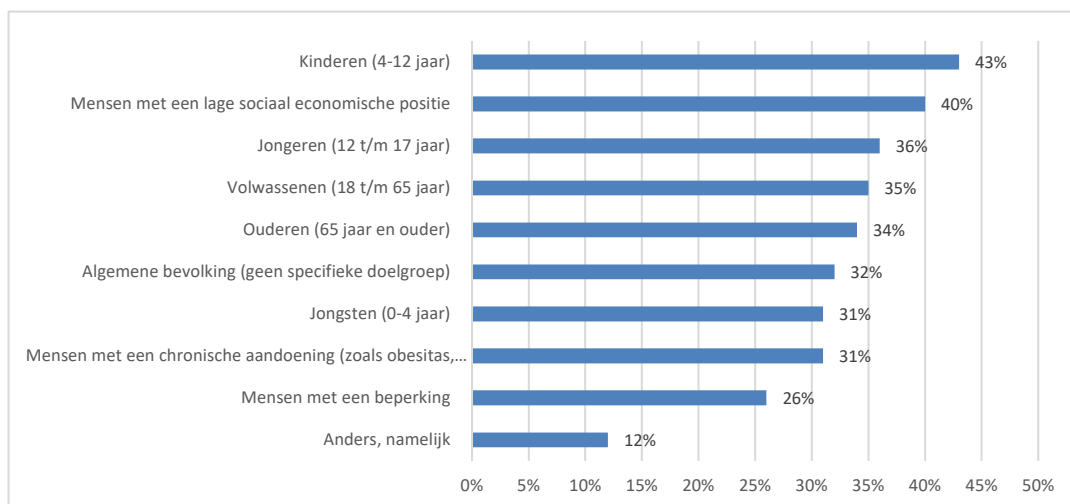
Figuur 10 Werkzaamheden van respondenten aan het stimuleren van meer bewegen.

Doelgroepen waar de aangesloten partijen zich op richten

De respondenten zijn gevraagd op welke doelgroepen zij zich voornamelijk richten. Zij konden hierbij kiezen uit negen verschillende doelgroepen die zijn gebaseerd op de doelgroepen uit het Actieplan. Gemiddeld kozen de respondenten drie doelgroepen ($SD=2,6$), met een spreiding van één tot negen antwoorden. Respondenten geven het vaakst aan zich te richten op kinderen van 4 tot 12 jaar (43%). En personen met een lage sociaaleconomische positie (40%). Het minst vaak geven respondenten aan zich te richten op personen met een beperking (26%). Voor een volledig overzicht, zie Figuur 11.

Figuur 11 Verdeling van doelgroepen waarop de respondenten zich in hun werkzaamheden richten.

Meest genoemde samenwerkingspartijen

De respondenten is gevraagd een top 5 te noemen van organisaties waarmee zij het **meest** samenwerken. In totaal zijn er 709 organisaties genoemd. De organisaties die tien keer of vaker zijn genoemd, zijn de Bewegalliantie, Kenniscentrum Sport & Bewegen (KCS&B), NOC*NSF, JOGG, Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) Mulier Instituut en het ministerie van VWS (zie Tabel 11).

Tabel 11 Meest genoemde samenwerkingspartijen.

Naam organisatie	Aantal keer genoemd
Bewegalliantie	39
Kenniscentrum Sport & Bewegen	27
NOC*NSF	25
JOGG	14
VSG	12
Mulier Instituut	11
Het ministerie van VWS	11

Daarnaast zijn de overige antwoorden (dus exclusief de bovengenoemde organisaties) geclusterd op organisatietype. De organisatietypen die na clustering tien keer of vaker werden genoemd, zijn de gemeenten, sportservice organisaties/Sportkracht12 (SK12), hogescholen,

(basis)scholen/onderwijsinstellingen, GGD'en, welzijnsorganisaties, zorgpartijen, kinderopvangorganisaties en provincies (zie Tabel 12).

Tabel 12 Meest genoemde samenwerkingspartijen na clustering.

Type organisatie	Aantal keer genoemd
Gemeenten	58
Sportservice organisaties/SK12	33
Hogescholen	18
(Basis)scholen/Onderwijsinstellingen algemeen	18
GGD	17
Welzijnsorganisaties	14
Zorgpartijen	13
Kinderopvangorganisaties	12
Provincies	11

De resultaten laten ook zien dat er domeinoverstijgend samengewerkt wordt. Zo geven partijen uit het werkveld sport en recreatie onder andere aan samen te werken met onderwijspartijen en lokale, regionale en nationale overheid.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 2.3

Onderzoeksvraag 2.3 Op welke manieren dragen de aangesloten partijen bij de Beweegalliantie bij aan het stimuleren van bewegen, en met wie werken zij daarbij samen binnen het beweegstelsel?

De resultaten laten zien dat de partijen binnen de Beweegalliantie die de vragenlijst invulden (30%) op uiteenlopende manieren bijdragen aan het stimuleren van bewegen. Hun inzet richt zich vooral op het creëren van bewustwording over het belang van bewegen en het ontwikkelen en delen van kennis hierover. Ook het agenderen van bewegen in beleid krijgt veel aandacht. Over het geheel genomen zien we een evenwichtige spreiding over de verschillende activiteiten, waarbij het patroon overeenkomt met de verwachting. Op basis van deze vraag wordt echter uitsluitend in kaart gebracht wat de aangesloten partijen in hun reguliere werkzaamheden doen, en nog niet of zij dit meer of anders zijn gaan doen door de Beweegalliantie.

Wat betreft de doelgroepen laten de resultaten zien dat partijen zich doorgaans op meerdere doelgroepen tegelijk richten, waarbij er aandacht is voor alle leeftijds- en doelgroepen die in het Actieplan worden benoemd.

Partijen die het vaakst worden genoemd waarmee wordt samengewerkt binnen het beweegstelsel zijn de Beweegalliantie, Kenniscentrum Sport & Bewegen, NOC*NSF, JOGG, VSG, Mulier Instituut en het ministerie van VWS. Daarnaast rapporteren partijen ook domeinoverstijgende samenwerkingen.

Aanbevelingen voor lerend beleid

- *Beweegalliantie*: Breng de aard en kwaliteit van de nieuwe samenwerkingen rondom bewegen in beeld, en of dat dan bijdraagt aan het wegnemen van obstakels.
- *Het ministerie van VWS*: Stuur op het in kaart brengen van de aard en kwaliteit van de samenwerkingen rondom bewegen voortkomend uit het Actieplan en of dat dan bijdraagt aan het wegnemen van obstakels.

3.2.4 *Wat halen en brengen de aangesloten partijen binnen het netwerk van de Beweegalliantie en hoe ervaren zij hun betrokkenheid? (onderzoeksvraag 2.4)*

Evaluatieperiode: Ervaringen zijn geëvalueerd over de eigen deelnameperiode aan de Beweegalliantie (van aansluiting tot augustus 2025).
 Methode: Vragenlijst onder betrokken partijen bij de Beweegalliantie.

Subvraag 2.4.a Wat halen en brengen de aangesloten partijen binnen het netwerk van de Beweegalliantie?

Respondenten zijn gevraagd wat zij doen binnen het netwerk van de Beweegalliantie. Zij konden hierbij kiezen uit zestien antwoordopties en kozen gemiddeld drie antwoorden (SD=1.9) met een spreiding van één tot elf antwoorden. De antwoorden zijn te onderscheiden in twee categorieën: wat partijen inbrengen bij de Beweegalliantie en wat zij halen uit het netwerk. Deze twee categorieën worden hieronder toegelicht. 18 procent koos de optie 'anders'. De antwoorden bij anders zijn, waar mogelijk, ook onderverdeeld in brengen en halen. Enkel de antwoordoptie 'Ik ben betrokken vanuit Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV)-wijken' (4%) is niet in te delen binnen deze categorieën. In totaal geven zestien respondenten (9%) aan niks te halen en niks te brengen in de Beweegalliantie en ook niet betrokken te zijn vanuit NPLV.

Wat partijen halen bij de Beweegalliantie

126 (73%) respondenten geven aan een of meer zaken te halen bij de Beweegalliantie. Een aanzienlijk deel van de respondenten (46%) bezoekt cirkelbijeenkomsten, evenementen of online webinars. Daarnaast maakt 30 procent gebruik van het netwerk van de Beweegalliantie en raadpleegt 21 procent de inhoudelijke expertise van experts. Respondenten gaven het minst vaak aan betrokken te zijn of ondersteuning te ontvangen bij de lokale ontwikkeling van (integraal) beweegbeleid, bijvoorbeeld via de Whole-system-in-the-room-methodiek (6%) en gebruik te maken van het impactloket (3%) (zie Figuur 12).

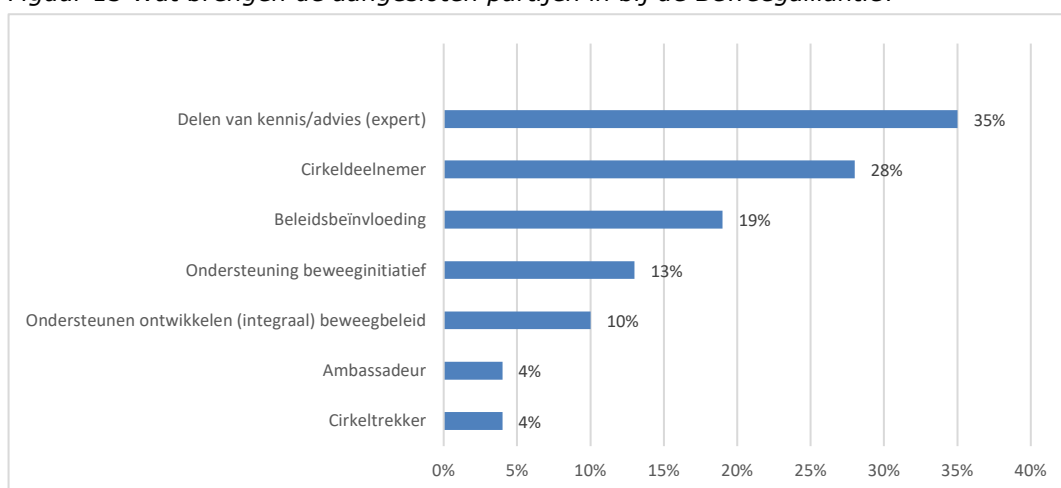
Figuur 12 Wat halen de aangesloten partijen bij de Beweegalliantie?

Wat partijen inbrengen bij Beweegalliantie

Naast het gebruik van de voorzieningen dragen de respondenten ook zelf actief bij aan de Beweegalliantie. In totaal gaven 104 (61%) respondenten aan dat zij zich op één of meer manier(en) inzetten voor de Beweegalliantie. Zo gaf 35 procent aan kennis en/of advies te delen, bijvoorbeeld vanuit hun rol als expert. Daarnaast participeert 28 procent als cirkeldeelneemer en houdt 19 procent zich bezig met beleidsbeïnvloeding. Een kleinere groep respondenten is actief als ambassadeur (4%), cirkeltrekker (4%) of betrokken vanuit NPLV-wijken (4%) (zie Figuur 13).

Figuur 13 Wat brengen de aangesloten partijen in bij de Beweegalliantie?

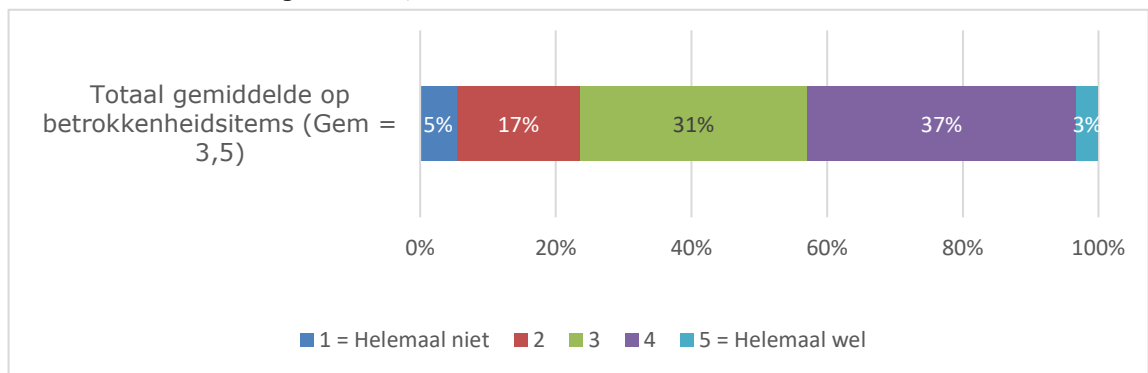

Subvraag 2.4.b Hoe ervaren aangesloten partijen hun betrokkenheid bij het netwerk van de Beweegalliantie?

De betrokkenheid van de deelnemers bij het netwerk van de Beweegalliantie is gemeten aan de hand van zes items: (1) Ik investeer bewust tijd en energie in de Beweegalliantie. (2) Ik ervaar een goed gevoel van samenwerking met partners van de Beweegalliantie. (3) Ik ervaar een goed gevoel van samenwerking met de leden van de staf van de Beweegalliantie. (4) Ik word goed geïnformeerd over wat er speelt

binnen de Beweegalliantie. (5) Ik weet goed wat de Beweegalliantie doet, en: (6) Ik weet waar de Beweegalliantie voor staat. Voor elk item konden deelnemers een score geven van 1 (=helemaal niet) tot 5 (=helemaal wel). Het gemiddelde over deze zes items geeft een algemene score voor betrokkenheid (zie Figuur 14). Het gemiddelde van alle items samen bedraagt 3.5 (SD=0,8). 70 procent van de deelnemers (n=120) heeft een betrokkenheidsscore van 4 of 5. Deze resultaten zijn te omschrijven als een 'matig tot goede ervaren betrokkenheid'.

Figuur 14 Gemiddelde totaalscore van de betrokkenheidsitems binnen het netwerk van de Beweegalliantie, **.*

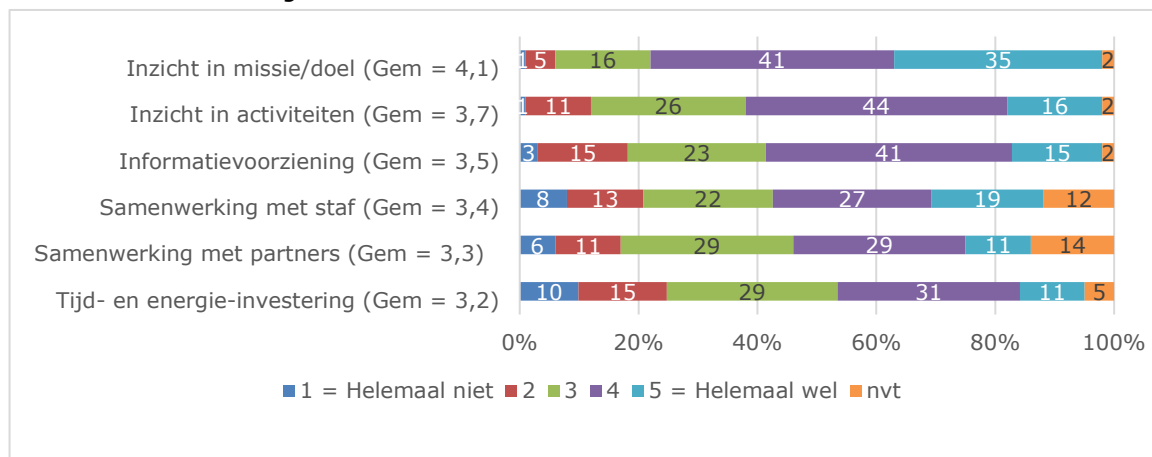

* Het totale gemiddelde is een gemiddelde van 6 items (te vinden in Figuur 15).

** 1 omvat scores tussen 1-1,99, 2 = 2-2,99, 3 = 3-3,99, 4 = 4-4,99, 5 = 5,00.

Figuur 15 beschrijft vervolgens de score per betrokkenheidsitem. De meeste deelnemers hebben duidelijkheid over het doel en de activiteiten van de Beweegalliantie, voelen zich voldoende geïnformeerd en ervaren een positieve samenwerking met partners en staf. De actieve tijdsinvestering blijkt lager: een kwart (n=43) van de respondenten gaf hiervoor een score van 1 of 2. Dit is significant lager dan de gemiddelde score op de eerste twee items (weten waarvoor de Beweegalliantie staat en wat de Beweegalliantie doet). In het open veld konden zij hun antwoorden toelichten. Om aanknopingspunten te identificeren over hoe deze partijen beter kunnen worden betrokken, zijn deze open antwoorden geanalyseerd. Hieruit komt bij een deel van de respondenten die een 1 of 2 scoorde naar voren dat ze onvoldoende weten wat de Beweegalliantie precies doet en wat de doelen zijn; termen als 'onduidelijk' en 'vaag' worden hierbij genoemd. Daarnaast benoemde een aantal respondenten dat de Beweegalliantie in hun ogen vooral landelijk en overkoepelend opereert en te weinig aansluiting zoekt bij bestaande (regionale en lokale) netwerken, waardoor hun eigen behoeften niet worden geraakt. Ten slotte noemden respondenten vooral vanaf de zijlijn mee te kijken of alleen via mail contact te hebben, terwijl collega's meer direct betrokken zijn.

Figuur 15 Gemiddelde score per item van de betrokkenheidslijst binnen het netwerk van de Bewegalliantie.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 2.4

Onderzoeksvraag 2.4: Wat halen en brengen de aangesloten partijen binnen het netwerk van de Beweegalliantie, en hoe ervaren zij hun betrokkenheid?

Binnen het netwerk vervullen de aangesloten partijen zowel een **halende** als een **brengende** rol. Veel respondenten maken gebruik van de bijeenkomsten, het netwerk en de expertise van anderen, terwijl een substantieel deel ook zelf kennis deelt of bijdraagt als cirkeldeelnemer of beleidsbeïnvloeder. Minder is genoemd dat de respondenten ondersteuning ontvangen bij de lokale ontwikkeling van (integraal) beweegbeleid, bijvoorbeeld via de Whole-system-in-the-room-methodiek en gebruikmaken van het impactloket. Het laatste is verklaarbaar, omdat er via het impactloket maar een beperkt aantal trajecten beschikbaar is. Opvallend is dat 3 op de 10 respondenten aangaven niks te halen en 4 op de 10 respondenten aangaven niks te brengen. Dit zijn vaak dezelfde partijen.

Wat de **betrokkenheid** betreft, weten deelnemers waarvoor de Beweegalliantie staat, voelen ze zich redelijk goed geïnformeerd en ervaren ze gemiddeld genomen een goede samenwerking met staf en partners. Respondenten scoorden het laagst op actieve tijdsinvestering: een kwart van de deelnemers gaf dit een 1 of een 2. De relatief lagere score op actieve tijdsinvestering duidt erop dat een deel van de deelnemers een meer passieve rol inneemt of onvoldoende aansluiting ervaart bij de eigen praktijk. Verdiepende analyses laten zien dat de respondenten die laag scoorden op actieve tijdsinvestering, ook minder halen en brengen bij de Beweegalliantie en vergeleken met de rest van de respondenten vaker geen meerwaarde van de alliantie zien.

Aanbevelingen voor lerend beleid

- *Beweegalliantie*: Partijen weten het netwerk goed te vinden, maar investeren nog niet altijd actief tijd aan hun deelname in het netwerk (een kwart). Het is belangrijk om aangesloten partijen te blijven stimuleren om actief bij te dragen aan en tijd te investeren in het netwerk (de halende en brengende rol).
- *Beweegalliantie*: Om de betrokkenheid verder te vergroten, is het aan te raden om duidelijker te communiceren over de doelen en activiteiten van de Beweegalliantie. Het opzetten van concrete actiepunten, vervolgstappen en het delen van resultaten kan volgens partijen die zich minder betrokken voelen hierbij helpen.
- *Beweegalliantie*: Optimaliseer de betrokkenheid van de al aangesloten partijen. Niet alle partijen binnen het netwerk hoeven even intensief betrokken te zijn. De gewenste mate van betrokkenheid hangt onder andere af van de invloed of het belang dat een partij heeft, zoals het verschil tussen ministeries en eindgebruikers. De WHO onderscheidt verschillende niveaus van betrokkenheid, variërend van informeren en consulteren tot betrekken, samenwerken en co-creëren. Het is belangrijk om inzicht te krijgen in welke vorm van betrokkenheid voor welke partij passend en wenselijk is om het beweegsysteem effectief te veranderen. De WHO-stakeholderengagementmatrix biedt hiervoor praktische handvatten [26].

3.2.5 *In welk opzicht ervaren de aangesloten partijen wel of niet (meer)waarde van de Beweegalliantie? (onderzoeksvraag 2.5)*

Evaluatieperiode: Ervaringen zijn geëvalueerd over de eigen deelnameperiode aan de Beweegalliantie (van aansluiting tot augustus 2025).

Methode: Vragenlijst onder betrokken partijen bij de Beweegalliantie.

Ervaren meerwaarde van Beweegalliantie

De respondenten kregen de open vraag: "Wat is in jouw ervaring de toegevoegde waarde van de Beweegalliantie?" De gegeven antwoorden hierop zijn geclassificeerd als positief, negatief of neutraal.

- **Positieve antwoorden** benoemden een of meerdere toegevoegde waarden van de Beweegalliantie.
- **Negatieve antwoorden** gaven aan dat de Beweegalliantie voor de respondent geen toegevoegde waarde heeft.
- **Neutrale antwoorden** betroffen respondenten die dit niet wisten of (nog) geen ervaring hiermee hadden.

In totaal gaven 118 respondenten (69%) een positief, 18 een negatief (10,5%) en 37 een neutraal antwoord (21,6%).

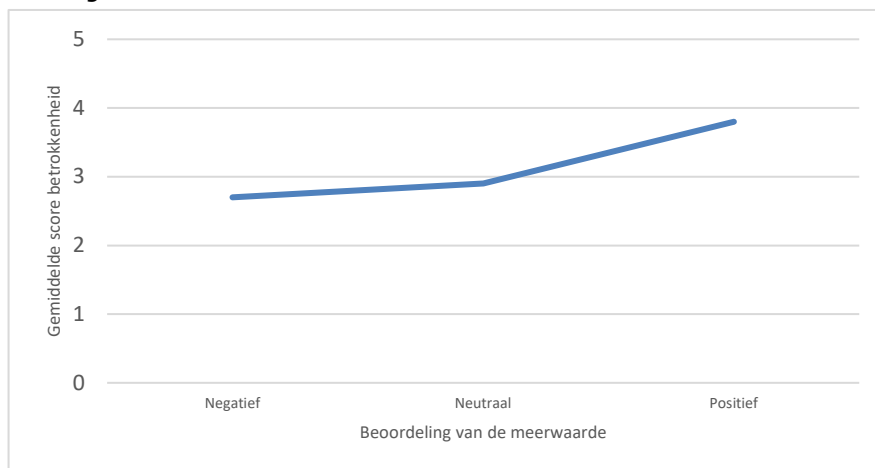
Van de 118 positieve antwoorden werd het vaakst genoemd dat de Beweegalliantie een belangrijke verbindende rol speelt: het bij elkaar brengen van partijen uit diverse domeinen, het versterken van netwerken en het stimuleren van samenwerking en kennisdeling. Ook waarden velen de landelijke positionering en de rol als aanjager die bewegen nadrukkelijker op de agenda zet. Daarnaast ervaren sommige respondenten ondersteuning in de vorm van expertise, het bieden van inspiratie en het aanjagen van innovatieve initiatieven.

Tegelijkertijd was er ook kritiek en waren er aandachtspunten. Onder de 18 negatieve antwoorden, benoemden respondenten onder andere de meerwaarde (nog) beperkt of niet duidelijk te ervaren, of dat er overlap is met andere organisaties en initiatieven. Hierdoor wordt de toegevoegde waarde soms als versnipperd, onvoldoende zichtbaar of te ver van de praktijk ervaren. Sommigen benadrukten dat de Beweegalliantie vooral impact kan vergroten door nog sterker aan te sluiten bij lopende activiteiten en door de resultaten en concrete effecten zichtbaarder te maken.

De antwoorden over meerwaarde zijn ook afgezet tegen de gemiddelde betrokkenheidsscore per deelnemer in Figuur 16.

Resultaten laten zien dat respondenten die meer betrokken zijn ook vaker een positieve meerwaarde rapporteerden.

Figuur 16 Relatie tussen betrokkenheid en ervaren meerwaarde van de Bewegalliantie.

Perceptie doelrealisatie van de Bewegalliantie

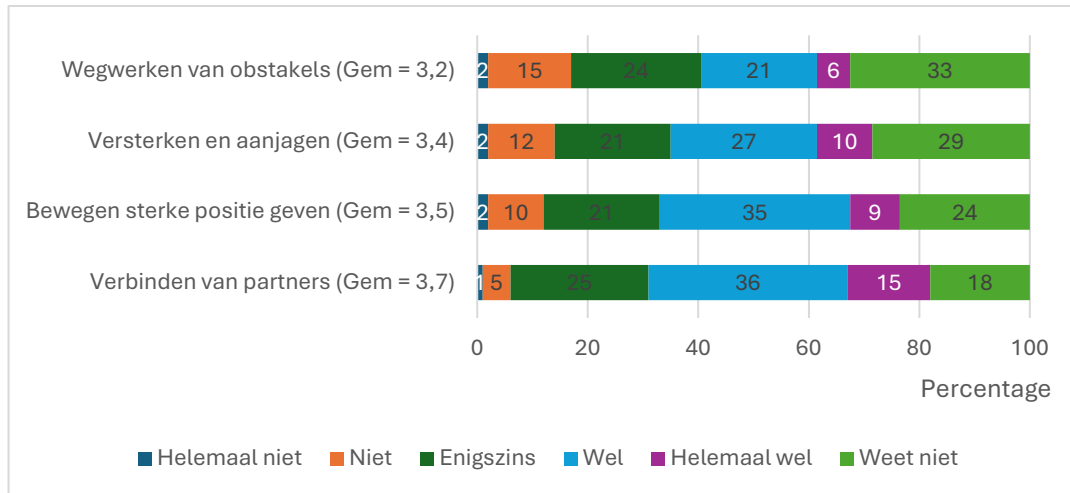
De respondenten zijn daarnaast gevraagd in hoeverre de Bewegalliantie volgens hen slaagt in het realiseren van vier door hen geformuleerde doelstellingen (zie ook: ["Ons Verhaal"](#) [27]) die moeten bijdragen aan het structureel toevoegen van meer bewegen. Deze doelstellingen zijn:

1. Het verbinden van (alliantie)partners uit verschillende werkvelden.
2. Het versterken en aanjagen van beweeginitiatieven (bijvoorbeeld lokale bewonersinitiatieven of het impactloket).
3. Bewegen een sterke positie geven in integraal beleid (nationaal, provinciaal & lokaal).
4. Het wegwerken van obstakels die meer bewegen in de weg staan door bijvoorbeeld het ontwikkelen van oplossingen, handelingsperspectieven, tools of stappenplannen.

De gemiddelde score per doelstelling staat in Figuur 17. De resultaten laten zien dat respondenten ervaren dat de Bewegalliantie vooral goed presteert in het verbinden van partners uit verschillende werkvelden, gevolgd door het geven van een sterke positie aan bewegen in integraal beleid en het versterken van beweeginitiatieven. Het wegwerken van obstakels voor meer bewegen ervaren deelnemers als relatief minder gerealiseerd. Die score lag significant lager dan de gemiddelde score op het verbinden van (alliantie)partners.

Er zijn geen relevante verschillen in gemiddelde scores per doelstelling, uitgesplitst naar terrein en niveau, zie Bijlage 2, Tabel B8 en B9.

Figuur 17 Perceptie van aangesloten partijen over de mate waarin de Bewegegalliantie erin slaagt haar doelen te bereiken, gemeten op een schaal van 1 (helemaal niet) tot 5 (helemaal wel).

Wat partijen anders of extra zijn gaan doen na aansluiting bij de Bewegegalliantie

Een andere manier om de ervaren meerwaarde van de Bewegegalliantie te bekijken, is door de respondenten te vragen of zij door hun aansluiting iets anders of meer zijn gaan doen om bewegen te stimuleren in hun werk. Van de respondenten gaf 26 procent aan dat dit het geval is. 63 procent ervaarde geen verandering en 12 procent gaf aan het niet te weten.

Uit de resultaten blijkt dat de aansluiting bij de Bewegegalliantie voor een kwart van de deelnemers heeft geleid tot veranderingen in de manier waarop zij werken aan het stimuleren van bewegen. Een veelgenoemd thema hierbij is het **versterken van samenwerking**: partijen zoeken vaker verbinding, zowel lokaal als regionaal en landelijk, en nemen actiever deel aan netwerken en gezamenlijke initiatieven. Daarnaast gaven respondenten aan dat zij **nieuwe tools zijn gaan gebruiken** en/of ondersteuning hebben gekregen bij het (door)ontwikkelen van beweeginitiatieven. Ook gaven respondenten aan **meer bezig te zijn met beleidsbeïnvloeding**, bijvoorbeeld door het schrijven van een *position paper* en het creëren van meer draagvlak voor bewegen binnen organisaties. Daarnaast noemden respondenten nu **meer bezig te zijn met bewegen agenderen**, de boodschap meer uitdragen, zelf meer te bewegen en anderen hiertoe te inspireren. Tot slot werd het **inzetten van bewegegambassadeurs** als nieuwe werkwijze genoemd.

Nieuwe samenwerkingspartijen

Respondenten zijn daarnaast ook gevraagd of zij door hun aansluiting bij de Bewegegalliantie met nieuwe partijen zijn gaan samenwerken. Ongeveer een vijfde (18%) gaf aan dat dit inderdaad het geval is, terwijl meer dan de helft (56%) aangaf dat er geen nieuwe samenwerkingen zijn ontstaan. Daarnaast wist ruim een kwart (26%) dit niet.

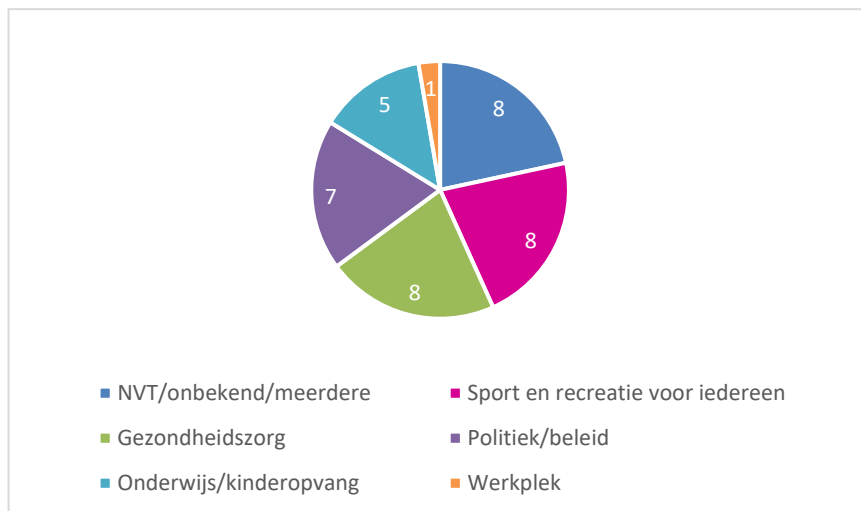
De respondenten die een nieuwe samenwerkingen zijn gestart, zijn gevraagd met welke partijen dit betreft (maximaal vijf te noemen). In

totaal zijn 59 verschillende organisaties genoemd waarmee een nieuwe samenwerking tot stand is gekomen. Uit de antwoorden blijkt dat dit ook domeinoverstijgende samenwerkingen betreffen. Goede doelen- en belangenorganisaties werden hierbij het vaakst genoemd (11 keer), gevolgd door gemeenten (7 keer).

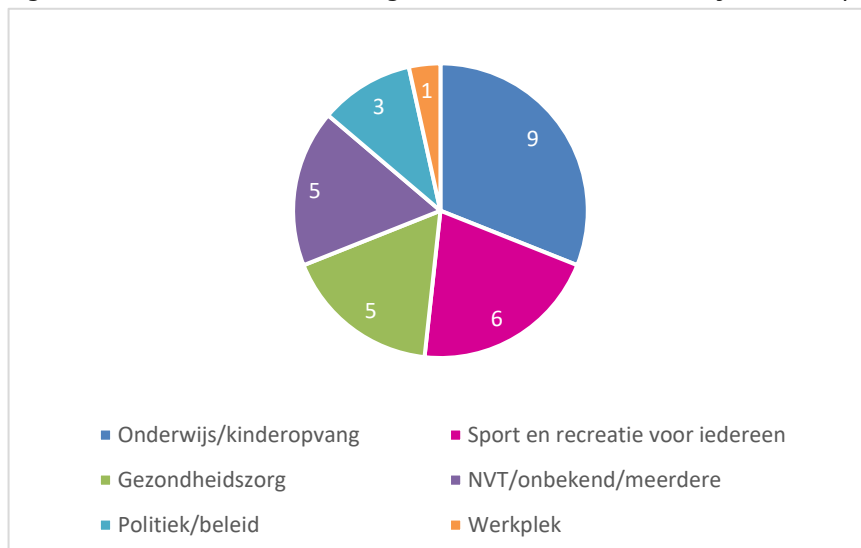
Wanneer we kijken naar de terreinen waarin nieuwe samenwerkingen zijn ontstaan, blijkt dat deze het vaakst voorkomen binnen 'Sport en recreatie voor iedereen' (n=17) en 'Onderwijs/kinderopvang' (n=16). Daarna volgen 'Politiek/beleid' (n=11), 'Stedelijk ontwerp/leefomgeving' (n=10) en 'Gezondheidszorg' (n=9). Nieuwe samenwerkingen komen het minst vaak voor binnen de terreinen 'Werkplek' (n=5), 'Media' (n=1) en 'Transport' (n=1).

Zie Figuren 18 en 19 voor een overzicht van de verdeling van nieuwe samenwerkingen binnen de twee terreinen waar deze het vaakst voorkomen.

Figuur 18 Nieuwe samenwerkingen vanuit terrein 'Sport en Recreatie voor iedereen'.

Figuur 19 Nieuwe samenwerkingen vanuit terrein 'Onderwijs/Kinderopvang'.

Benodigheden om bewegen in de toekomst verder te stimuleren

Respondenten zijn gevraagd wat zij **in het algemeen** nodig hebben om bewegen in de toekomst verder te stimuleren. Zestig respondenten (35%) gaven aan iets nodig te hebben. Deze respondenten gaven vaak aan behoefte hebben aan meer structurele en voldoende financiering, zowel voor projecten als voor structurele inzet van capaciteit en uren. Daarnaast wordt gevraagd om landelijke regie en duidelijk beleid, waarbij ook aandacht is voor wet- en regelgeving die bewegen stimuleert. De overige respondenten lieten deze vraag onbeantwoord, hadden niets nodig of wisten dit niet. Er is ook behoefte aan betere samenwerking, afstemming en kennisdeling binnen het netwerk.

Daarnaast zijn de partijen gevraagd wat zij nog graag qua verdere ondersteuning van de **Beweegalliantie** ontvangen. 29 respondenten (17%) vulden hier iets in, de overige respondenten lieten deze vraag open, of hadden op het moment niks nodig.

De 29 respondenten gaven wederom aan dat structurele financiering en extra capaciteit nodig zijn om onder andere programma's goed uit te voeren en verder op te schalen. Daarnaast is er behoefte aan meer overzicht en duidelijkheid over de activiteiten van de Beweegalliantie, inclusief informatie over bijeenkomsten, evenementen en wie het aanspreekpunt is. Ook wordt gevraagd om versterking van de verbinding en samenwerking. Bijvoorbeeld door beter contact tussen aangesloten partijen, meer samenwerking met kennisinstututen, en het betrekken van invloedrijke domeinen en provincies.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 2.5

Onderzoeksvraag 2.5: In welk opzicht ervaren de aangesloten partijen wel of niet (meer)waarde van de Beweegalliantie en het impactloket?

Uit de resultaten blijkt dat een substantieel deel van de respondenten (ongeveer 70%) meerwaarde ervaart van de Beweegalliantie. De meest genoemde toegevoegde waarde betreft de verbindende rol van de alliantie: het samenbrengen van partijen uit verschillende domeinen, het versterken van netwerken en het stimuleren van samenwerking en kennisdeling. Dit komt overeen met de bevinding dat de doelstelling 'het verbinden van alliantiepartners uit verschillende werkvelden' door respondenten als het meest gerealiseerd wordt beschouwd. Ruim de helft van de deelnemers waardeert deze doelstelling met een score van 4 of 5. Daarnaast noemden ze vaak de landelijke positionering, de lobbyfunctie en de praktische ondersteuning (zoals het aanbieden van tools en expertise) als belangrijke meerwaarde.

Daarnaast laten de resultaten zien dat de Beweegalliantie voor een kwart van de respondenten daadwerkelijk heeft gezorgd voor verandering in hun eigen werkzaamheden rondom bewegen. Ook gaf ongeveer een vijfde aan door hun aansluitingen nieuwe samenwerkingen te zijn gestart, waaronder domeinoverstijgende samenwerkingen.

Tegelijkertijd zijn er aandachtspunten. Ongeveer 10 procent van de respondenten gaf aan de meerwaarde nog als beperkt of niet aanwezig te ervaren, bijvoorbeeld door overlap met andere initiatieven, beperkte zichtbaarheid van resultaten, of omdat de organisatie soms als te ver van de praktijk wordt ervaren. Deze punten sluiten aan bij de beoordeling van het doel 'het wegnemen van obstakels', dat gemiddeld het laagst is beoordeeld, waarbij een vijfde van de deelnemers deze een score van 1 of 2 geeft. Daarnaast gaf ongeveer 20 procent van de deelnemers een neutraal antwoord wat de meerwaarde betreft: zij gaven aan (nog) geen duidelijke ervaring met de Beweegalliantie te hebben, maar sluiten het ervaren van meerwaarde in de toekomst niet uit.

Aanbevelingen voor lerend beleid

- *Beweegalliantie*: Identificeer en sluit beter aan op de behoeften van partijen die nu (nog) geen duidelijke meerwaarde ervaren van de Beweegalliantie. Wanneer deze partijen meerwaarde gaan zien, leidt dit mogelijk ook tot meer betrokkenheid en inzet vanuit hen. Het communiceren over ervaren meerwaarde door andere partijen kan mogelijk hierbij helpen.
- *Beweegalliantie*: Wees duidelijk richting partijen over wat je onder obstakels verstaat en communiceer er helder over wanneer deze zijn weggenomen.

4 Evaluatie actielijn 3

Tekstblok 15 actielijn 3 en bijbehorende evaluatieactiviteiten.

Actielijn 3: Het vergroten van de inzet op een lokale/regionale aanpak van bewegen.

Inzet vanuit actielijn die wordt geëvalueerd: Het ministerie van VWS doet op dit moment geen extra inzet vanuit actielijn 3, naast de inzet die al gedaan wordt via andere akkoorden en programma's, zoals het Sportakkoord II (SAII), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Programma Gezonde Leefomgeving (PGLO). Daarom wordt voor de evaluatie van deze actielijn gekeken naar de opbrengsten vanuit de verschillende akkoorden en programma's over domeinoverstijgende samenwerking en de implementatie van een lokale integrale aanpak van bewegen.

Onderzoeksvragen:

3.1. Welke domeinoverstijgende samenwerkingen rondom het stimuleren van bewegen zijn er? En worden de afspraken ook uitgevoerd?

3.1.a. Welke samenwerkingen zijn er tussen verschillende (beleids)domeinen en partijen binnen en buiten gemeenten?

3.1.b. In hoeverre worden de domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken ook uitgevoerd?

3.1.c. Wat zijn succesfactoren, kansen en aandachtspunten voor domeinoverstijgende samenwerking?

3.2. Welke voorbeelden van (succesvolle) implementatietrajecten van de lokale integrale beweegaanpak zijn er en wat kunnen we daarvan leren?

3.2.a. Welke voorbeelden van (succesvolle) implementatietrajecten van de lokale integrale aanpak van bewegen zijn er?

3.2.b. Wat zijn geleerde lessen met betrekking tot de werkzame elementen voor het implementeren van de integrale aanpak van bewegen?

Onderzoeksmethoden: Kennisintegratie en expertbijeenkomst (zie Bijlage 1).

4.1 Inleiding

Actielijn 3 van het Actieplan Nederland Beweegt richt zich op het vergroten van de inzet op een lokale/regionale integrale aanpak van bewegen. Naast het Actieplan zijn er vanuit het ministerie van VWS verschillende akkoorden en programma's die inzetten op deze lokale en integrale aanpak van preventie en gezondheid, waaronder het Sportakkoord II (SAII), de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Programma Gezonde Leefomgeving (PGLO). In de eerste expertbijeenkomst in 2024 is besproken dat de ambities uit andere akkoorden en programma's overlappen met de doelen van het Actieplan Nederland Beweegt. Vanwege deze overlap was er vanuit actielijn 3 in 2024 en 2025 geen extra inzet van het ministerie van VWS op lokaal niveau. Daarom wordt

voor de evaluatie van deze actielijn gekeken naar de opbrengsten vanuit de verschillende akkoorden en programma's over de integrale aanpak van bewegen.

In 2025 is gekeken welke samenwerkingen er zijn tussen verschillende domeinen en partijen rondom bewegen, of domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken tot uitvoering komen en welke succesfactoren, kansen en aandachtspunten er zijn (onderzoeksvraag 3.1). Daarnaast zijn de implementatietrajecten van de lokale integrale aanpak van bewegen in gemeenten geïdentificeerd en zijn de geleerde lessen over werkzame elementen voor implementatie gebundeld (onderzoeksvraag 3.2). Hiervoor heeft het RIVM in 2025 een update van de kennisintegratie uit 2024 uitgevoerd en is er een expertbijeenkomst gehouden. Zie Bijlage 1 voor een gedetailleerde omschrijving van de methoden. De resultaten van de expertmeeting worden deels in een apart tekstblok besproken (zie Tekstblok 16).

4.2 Resultaten per onderzoeksvraag

4.2.1 Welke domeinoverstijgende samenwerkingen rondom het stimuleren van bewegen zijn er? En worden de afspraken ook uitgevoerd? (onderzoeksvraag 3.1)

Evaluatieperiode: September 2024-november 2025.
Methode: Kennisintegratie en expertmeeting.

Subvraag 3.1.a Welke samenwerkingen zijn er tussen verschillende (beleids)domeinen en partijen binnen en buiten gemeenten?

Samenwerking met domeinen en partijen sport en bewegen aan GALA-thema's

Gemeenten werken in het kader van de opgaven die voortkomen uit de zes GALA-thema's zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie met verschillende domeinen en partijen samen. Daarbij wordt ook samengewerkt met domeinen en partijen op het gebied van sport en bewegen. In de vragenlijst voor de GALA-monitor 2025 zijn gemeenten gevraagd met welke afdeling/het beleidsdomein *binnen* de gemeente aan de verschillende GALA-thema's wordt samengewerkt (zie Tabel 13). Hierbij is de samenwerking met de afdeling/het beleidsdomein 'Sport en bewegen' uitgevraagd. Voor de meeste thema's wordt bijna door alle gemeenten met dit domein samengewerkt. Alleen de samenwerking met de afdeling/domein 'Sport en bewegen' bij het thema 'Mentale weerbaarheid/gezondheid' blijft enigszins achter in vergelijking met de rest van de thema's (zie Tabel 13). De reden hiervoor is onbekend, omdat dit niet in de vragenlijst is uitgevraagd [28].

Tabel 13 Samenwerking met afdeling/beleidsdomein sport en bewegen binnen gemeenten en met partijen buiten de gemeente (n=327 gemeenten).

	Samenwerking binnen gemeente	Samenwerking buiten de gemeentelijke organisatie	
	Afdeling/domein Sport en bewegen	Sportvereniging	Lokaal beweeginitiatief
Terugdringen gezondheidsachterstanden	96%	62%	60%
Gezonde fysieke leefomgeving*	92%	56%	58%
Versterken sociale basis	87%	55%	45%
Gezonde leefstijl	99%	79%	71%
Mentale weerbaarheid/gezondheid	71%	35%	25%
Vitaal ouder worden	94%	57%	54%

*n=321 in plaats van 327.

In de GALA-vragenlijst zijn gemeenten ook gevraagd met welke partijen *buiten* de gemeentelijke organisatie ze aan de GALA-thema's samenwerken. Hierbij zijn ook specifiek 'sportverenigingen' en 'lokale beweeginitiatieven' uitgevraagd om te kijken bij welke GALA-thema's zij betrokken worden door gemeenten. Met beide partijen wordt het vaakst samengewerkt rondom het thema 'Gezonde leefstijl' (zie Tabel 13). Voor de overige thema's geldt dat vaak net iets meer dan de helft van de

gemeenten met deze partijen samenwerkt. Alleen bij het thema 'Mentale weerbaarheid/gezondheid' wordt minder vaak samengewerkt met 'sportverenigingen' of 'lokale beweeginitiatieven'.

Samenwerking beleidsmedewerkers sport en bewegen met andere afdelingen/ domeinen rondom GALA-doelstellingen

In het VSG-panel is gevraagd met welke afdelingen/domeinen binnen de gemeente de beleidsmedewerkers sport en bewegen samenwerken om plannen voor sport en bewegen binnen GALA doelstellingen te realiseren. In de meeste gemeenten wordt samengewerkt met de afdelingen Sociaal domein (97%), Jeugd (90%) en Onderwijs (87%). De minste samenwerking is er met de afdelingen Veiligheid (17%), Mobiliteit (15%) en Wonen/huisvesting (12%) [29].

Samenwerking rondom sport en bewegen bij ketenaanpakken

Een samenwerking rondom sport en bewegen kan ook een onderdeel zijn van de verschillende ketenaanpakken die binnen gemeenten worden aangeboden. De GALA-monitor geeft hierin inzicht, maar de vragen over samenwerken verschilden per ketenaanpak [28]. De resultaten kunnen hierdoor niet onderling over alle ketenaanpakken heen vergeleken worden:

- Voor 'Kind naar Gezonder Gewicht' is gevraagd naar samenwerking met sportverenigingen. In 37 procent van de gemeenten met de ketenaanpak wordt met sportverenigingen samengewerkt.
- Voor de 'Gecombineerde Leefstijlinterventie (GLI)' is gevraagd of gemeenten een overzicht van beweegmogelijkheden in de openbare ruimte en beweegaanbod in de wijk (onder andere buurtsportcoaches, sportverenigingen, lokale sportaanbieders) hebben. De helft (56%) van de gemeenten met de ketenaanpak blijkt dit te hebben.
- Voor de 'GLI' en ook 'Valpreventie' is gevraagd naar doorverwijzing naar structureel sport- en beweegaanbod. In 81 procent van de gemeenten waarin gestart is met de inrichting van de ketenaanpak GLI worden deelnemers na afronding van de GLI doorverwezen naar lokaal sport- en beweegaanbod. In 89 procent van de gemeenten waarin gestart is met de inrichting van de ketenaanpak Valpreventie (interventies 'InBalans' of 'Otago' of 'Vallen Verleden Tijd') worden thuiswonende ouderen na de interventie doorverwezen naar structureel sport- en beweegaanbod.
- Bij de ketenaanpak 'Valpreventie' en 'Sociaal verwijzen' zijn gemeenten die gestart zijn met de ketenaanpak gevraagd of er met buurtsportcoaches wordt samengewerkt. Dit is voor Valpreventie in 8 op de 10 gemeenten (84%) het geval en voor Sociaal verwijzen in ongeveer de helft (53%).
- Voor de ketenaanpak 'Kansrijke Start' geldt dat 18 procent van de responderende gemeenten aangeeft de interventie 'Nijntje Beweegdiploma' in te zetten. Dit is de meest genoemde beweeginterventie op basis van een set interventies die in de vragenlijst is voorgelegd en specifiek geselecteerd is voor Kansrijke Start en op Loket Gezond Leven staan.

Verbindingen gelegd vanuit de JOGG aanpak

Met de JOGG-aanpak wordt beoogd om met een lokale integrale aanpak de omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien structureel gezonder te maken. JOGG richt zich op de leefomgeving waar kinderen en jongeren veel komen: buurt, school, sport, vrije tijd, werk en (online) media. De programma's en projecten richten zich ook op het stimuleren van bewegen. Daarnaast wordt via de inzet van de aanpak Kind naar Gezonder Gewicht ook ondersteuning en zorg geboden voor kinderen die al overgewicht of obesitas hebben. In vergelijking met 2022 en 2023 is in 2024 de samenwerking tussen het lokale JOGG-team en het ruimtelijke en sociaal domein verbeterd. Daarnaast worden doelen voor een gezonde leefomgeving of leefstijl steeds vaker geïntegreerd in beleid buiten het volksgezondheidsdomein, bijvoorbeeld bij ruimtelijke ordening. De volgende uitdaging is om ervoor te zorgen dat deze samenwerking op beleidsniveau ook daadwerkelijk naar de uitvoering wordt vertaald [30].

De buurtsportcoach, de coördinator sport en preventie en de beweegcoach als verbinder tussen domeinen

Gemeenten kunnen vanuit de BRC-regeling functionarissen inzetten om specifiek sport en bewegen te verbinden aan andere domeinen. Er zijn in totaal zes functieprofielen binnen de BRC, waarvan de buurtsportcoach, de coördinator Sport en bewegen en de beweegcoach het meest relevant zijn als het gaat om het leggen van verbindingen tussen domeinen rondom bewegen. In de BRC-monitor wordt gerapporteerd dat [31]:

- *Buurtsportcoaches* in 2024 met vrijwel alle domeinen iets vaker verbinding legden dan in 2023. Het vaakst werd verbinding gelegd met sportaanbieders (97% was 95%), het primair onderwijs (93% was 92%) en welzijn (91% was 89%).
- *Coördinatoren Sport en preventie (CSP)* in 2024 het vaakst verbinding legden met sportaanbieders (92%), gezondheidszorg (90%) en welzijn (85%). Dit is redelijk vergelijkbaar met 2023. Een kanttekening hierbij is dat nog niet alle gemeenten een CSP inzetten vanuit de BRC, hoewel dit vanuit het SAII een voorwaarde is om daarvoor lokaal uitvoeringsbudget te krijgen.
- *Beweegcoaches* in 2024 het vaakst verbinding legden met welzijn (87%), gezondheidszorg (85%) en sportaanbieders (77%). Dit is vergelijkbaar met 2023.
- Voor alle drie typen BRC-functionarissen geldt dat het minst wordt verbonden met het middelbaar beroepsonderwijs (mbo).

Subvraag 3.1b. In hoeverre worden de domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken ook uitgevoerd?

Uitvoering domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken

Verschillende rapportages laten zien dat er stappen zijn gezet in de uitvoering van de domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken rondom bewegen. Zo zijn er sinds de start van het GALA bij het werken aan gezonde fysieke leefomgeving nieuwe domeinoverstijgende overlegstructuren opgezet. Gemeenten noemen hierbij bijvoorbeeld dat het sociaal en fysiek domein samenwerken om sport en bewegen in de wijk te bevorderen. En dat er een subsidieoverleg is opgezet met domeinen leefbaarheid, sport en duurzaamheid om ook financieringsstromen te combineren [28]. Ook uit de tussenmeting van

PGLO blijkt dat fysieke en sociaal domein elkaar actiever opzoeken, hoewel de samenwerking tussen deze domeinen tegelijkertijd vaak nog beperkt en ad hoc is [32]. Ook blijkt dat het aantal partijen en domeinen waarmee specifiek rond sport en bewegen wordt samengewerkt, toeneemt. Bijvoorbeeld bij de ketenaanpakken Valpreventie en Kind naar Gezonder Gewicht en ook JOGG [28, 30, 33]. Het GALA heeft volgens beleidsmedewerkers Sport en bewegen uit het VSG-panel in veel gemeenten een impuls gegeven aan de uitvoering van sport- en beweegacties om verschillende GALA-doelstellingen te realiseren [29]. Het is echter niet duidelijk in welke mate hier ook domeinoverstijgende samenwerkingen aan ten grondslag liggen. Al lijkt dit op basis van andere rapportages wel aannemelijk te zijn voor een aantal thema's, zoals het versterken van de sociale basis, vitaal ouder worden en gezonde fysieke leefomgeving [29, 31, 33].

Inzet van verbindende BRC-functionarissen

De buurtsportcoaches, CSP's en beweegcoaches worden in de praktijk op verschillende manier ingezet. Zo is het afhankelijk van de prioriteiten van de gemeenten en van de organisatie waarbij de buurtsportcoach in dienst is welke doelen worden nagestreefd en welke taken worden uitgevoerd. Buurtsportcoaches binnen welzijnsorganisaties richten bijvoorbeeld (beweeg)activiteiten op het verbeteren van het welzijn van mensen. Bij buurtsportcoaches die werken bij het gemeentelijk sportbedrijf is het doel soms eerder het verhogen van sportdeelname [34].

In de BRC-monitor is aan gemeenten gevraagd op welke resultaten ze het meest trots zijn als het gaat om de drie ambities van de BRC-regeling. Gemeenten gaven regelmatig voorbeelden van integraal werken als antwoord op deze vraag. Ongeveer een derde van de gemeenteambtenaren zei trots te zijn op de verbinding die BRC-functionarissen maken met zorg- en welzijnsorganisaties. Deze verbindingen zijn vaak gericht op specifieke projecten of doelen, zoals valpreventie of jongerenwerk. Veel gemeenteambtenaren noemden ook de verbinding met het onderwijs als resultaat waarop ze trots zijn, wat vaak heeft geleid tot het aanbieden van naschools sport- en beweegaanbod [31].

In de rapportages van verschillende ketenaanpakken worden de BRC-functionarissen ook genoemd als verbinder. Zo worden in meer dan de helft van de gemeenten die een GLI-programma aanbieden en die acties uitvoeren om bij te dragen aan doorstroom naar passend structureel sport en beweegaanbod, buurtsportcoaches en beweegcoaches ingezet. Deze coaches begeleiden deelnemers naar dit aanbod om te zorgen dat deelnemers ook na de ketenaanpak blijven bewegen. Dit doen zij onder andere door deelnemers advies te geven en oefeningen voor thuis te geven of kennis te laten te maken met verschillende mogelijkheden binnen het structureel sport- en beweegaanbod door bijvoorbeeld proeflessen. Er is echter nog weinig zicht op of mensen daadwerkelijk blijven bewegen [30, 33, 35].

Subvraag 3.1c. Wat zijn succesfactoren, kansen en aandachtspunten voor domeinoverstijgende samenwerking?

Succesfactoren en kansen voor uitvoering domeinoverstijgende samenwerking

Op basis van de verschillende rapportages is een aantal succesfactoren geïdentificeerd voor de uitvoering van domeinoverstijgende samenwerking rondom bewegen. Een succesfactor is als er specifiek iemand wordt ingezet die verbindingen legt en ook onderhoudt tussen de verschillende samenwerkende partijen binnen en buiten de gemeente. Dit wordt vaak een coördinator, bruggenbouwer of kartrekker genoemd en dit kan bijvoorbeeld een buurtsportcoach, een coördinator van ketenaanpakken of een coördinator Sport en preventie zijn [31, 36, 37]. Een andere succesfactor die expliciet naar voren komt uit een handreiking van de Coalitie Leefstijl in de Zorg, is het inzichtelijk maken van de voortgang en het actief vieren van successen binnen de domeinoverstijgende samenwerking. Dit zorgt ervoor dat samenwerkingspartners de opbrengsten van hun inbreng zien en bevordert het commitment [36].

Verder is er vanuit het PGLO een brochure uitgebracht met de belangrijkste succesfactoren voor een domeinoverstijgende aanpak voor het combineren van financiële stromen, omdat financiële middelen vaak een belemmering vormen voor samenwerking aan een gezonde leefomgeving. Ook daarin wordt het zoeken naar gezamenlijke doelen met zowel interne als externe partners van de gemeente genoemd, bijvoorbeeld door het verbinden van financieringsstromen van groen en sociaal met onderhoud. Zicht houden op toekomstige onderhoudsplannen en renovaties kan daarbij helpen. Ook het aanstellen van een aanjager met lef en visie die financiële kansen ziet en verbindingen legt tussen uiteenlopende financieringsstromen wordt genoemd als succesfactor [38].

Naast de succesfactoren wordt ook een aantal kansen genoemd. Zo kunnen vaker voorkomende problemen rondom de verbinding met bewegen in gezamenlijkheid opgepakt worden. Er speelt bijvoorbeeld bij meerdere ketenaanpakken dat de doorstroom vanuit de interventie naar regulier sport en bewegen nog niet optimaal is, terwijl dit wel belangrijk is om mensen aan het bewegen te houden. De bij deze ketenaanpakken betrokken partijen zouden hiervoor samen naar een oplossing kunnen zoeken, om zo de doorstroom te bevorderen [33, 35]. Verder kan binnen een gemeente nog meer de link gelegd worden met de omgevingsvisie en het thema Leefbaarheid. Dit kan door vanuit het beleidsdomein sport en bewegen mee te praten en na te denken over concrete stappen die hieraan bijdragen en deze te verbinden aan het thema Ruimte voor sport en bewegen uit het Sportakkoord II [39].

Aandachtspunten bij uitvoering domeinoverstijgende samenwerking

Ondanks de voortgang die op verschillende vlakken wordt gezien, worden er in de verschillende rapportages ook verschillende aandachtspunten voor de uitvoering van domeinoverstijgende samenwerking genoemd. Deze gelden overigens vaak ook in het algemeen voor domeinoverstijgende samenwerking en niet specifiek alleen voor de samenwerking rondom bewegen.

Een eerste aandachtspunt is dat er soms grote verschillen zitten in de intensiteit van de samenwerking en de mate waarin samenwerkingspartners betrokken zijn (bijvoorbeeld incidenteel versus structureel) [28, 32]. Verder komt uit de tussenmeting van de monitor PGLO als aandachtspunt naar voren dat de samenwerking rondom gezonde leefomgeving tussen verschillende beleidsdomeinen binnen een gemeente weliswaar als proactiever wordt ervaren, maar tegelijkertijd ook als persoonsafhankelijk en ad hoc [32]. Hieraan gerelateerd komt uit ander rapportages naar voren dat als personen op sleutelposities, zoals beleidsmedewerkers van gemeenten of kartrekkers van ketenaanpakken, van functie of baan veranderen de continuïteit van de samenwerkingsrelatie in het geding komt en soms weer opnieuw opgebouwd moet worden [28, 35].

Een ander aandachtspunt is de zichtbaarheid van buurtsportcoaches. Zij ervaren zelf soms dat ze nog onvoldoende zichtbaar zijn in het netwerk en dat zij daardoor minder goed verbinding kunnen leggen met samenwerkingspartners uit het netwerk [34]. Daarnaast is een aandachtspunt dat de taken van de verbindende BRC-functionarissen niet altijd geborgd zijn in het beleid van de gemeente. Hierdoor ligt bijvoorbeeld de inzet van de buurtsportcoach of beweegcoach bij het toeleiden van deelnemers van de GLI naar structureel sport en beweegaanbod niet vast [35].

Ook is er aandacht nodig voor een aantal belemmeringen die ervaren worden bij het tot uitvoer brengen van de beoogde domeinoverstijgende samenwerking. Zo wordt het spreken van een 'andere' taal genoemd als belemmering voor samenwerking tussen beleidsdomeinen binnen een gemeente. En soms is er ook onduidelijkheid over de rollen die beleidsadviseurs vervullen binnen gemeenten en het mandaat dat zij hebben [28, 30, 40]. Ook het gebrek aan een gedeelde visie, bijvoorbeeld als het gaat om gezonde leefomgeving, tussen fysiek en sociaal domein, wordt genoemd als belemmering [28, 40]. Daarnaast hangt voortgang af van politieke steun en bestuurlijk draagvlak binnen de gemeente [30, 32]. Het ontbreken van structurele financiering blijft een frequent genoemde belemmering voor de opgezette domeinoverstijgende samenwerking in den brede [28, 30].

Aandachtspunt: kennishiaten met betrekking tot evaluatie van de voortgang van de uitvoering

In de expertmeeting zijn de voorlopige conclusies over de voortgang op de uitvoering van de domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken gepresenteerd met de vraag welke kennis nog ontbreekt en welke (nieuwe) vragen de resultaten nog oproepen. Hierbij zijn twee punten vaker genoemd. Ten eerste of er onderscheid gemaakt kan worden op basis van gemeentegrootte vanwege mogelijk verschillende werkwijzen en ondersteuningsbehoeften van grote en kleine gemeenten. Ten tweede of er inzicht is in het bereik en de impact van de lokale integrale beweegaanpakken. Daarnaast zijn nog enkele andere punten genoemd die betrekking hadden op de uitgangssituatie van gemeenten. Bijvoorbeeld wat lag er al aan gezamenlijke sport- of preventieakkoorden, wat wordt er precies uitgevoerd en door wie en vanuit welke beleidsterrein? En hoe ziet het implementatieproces eruit?

Tussenconclusie onderzoeksvraag 3.1

Onderzoeksvraag 3.1: Welke domeinoverstijgende samenwerkingen rondom het stimuleren van bewegen zijn er? En worden de afspraken ook uitgevoerd?

Uit de resultaten blijkt dat de monitoring van verschillende akkoorden en programma's laat zien dat er ten opzichte van de vorige meting op lokaal niveau meer domeinoverstijgend wordt samengewerkt rondom bewegen. Dit is onder andere af te meten aan het feit dat buurtsportcoaches meer verbindingen leggen rondom sport en bewegen en dat met meer domeinen en partijen wordt samengewerkt. Verder is te zien dat doorgaans in een (ruime) meerderheid van de gemeenten rondom de GALA-thema's, zoals gezonde leefstijl, gezonde fysieke leefomgeving en vitaal ouder worden, domeinoverstijgend wordt samengewerkt met het domein sport en bewegen binnen de gemeente. En specifiek met sportverenigingen en lokale beweeginitiatieven buiten de gemeentelijke organisatie. Daarnaast werkt in de meeste gemeenten de afdeling Sport en bewegen samen met de afdelingen Sociaal domein, Jeugd en Onderwijs.

Wat de uitvoering van de domeinoverstijgende afspraken betreft, zijn er stappen gezet. Zo werken sinds de start van het GALA het sociaal en fysiek domein samen om sport en bewegen in de wijk te bevorderen. Ook geven gemeenten aan dat de verbinding die BRC-functionarissen hebben gelegd met onderwijs hebben geleid tot het aanbieden van naschools sport- en beweegaanbod. Toch is de samenwerking nog niet met alle domeinen en partijen even vanzelfsprekend en verschilt ook de intensiteit van de samenwerking. Er liggen zowel binnen als buiten gemeenten nog kansen voor en aandachtspunten tot verbetering van de samenwerking. Zo is de inzet, maar ook de zichtbaarheid, van BRC-functionarissen in verbindende rollen een belangrijke voorwaarde voor succesvolle samenwerking. Het is van belang om de continuïteit van de inzet van deze functionarissen bij domeinoverstijgende samenwerking te borgen. Dit kan door specifieke taken van de buurtsportcoach vast te leggen in lokaal beleid. Ook is belangrijk om samen doelen te stellen rondom bewegen of in ieder geval te bekijken in hoeverre bewegen hieraan kan bijdragen, gezien de opgaven die er bij verschillende domeinen liggen.

Aanbevelingen voor lerend beleid

- *Gemeenten:* Leg (nog) vaker de verbinding tussen beleidsdomeinen binnen de gemeente en ook relevante partijen buiten de gemeente om raakvlakken te vinden. Zoek bijvoorbeeld vanuit sport en bewegen meer verbinding met de veiligheid, mobiliteit en wonen/ huisvesting. Zet 'bruggenbouwers' in om deze verbindingen te leggen en te onderhouden.
- *Gemeenten:* Leg (nog meer) de link met de omgevingsvisie en het thema Leefbaarheid of met het thema Mentale weerbaarheid/ gezondheid. Kijk wat de inzet van sport en bewegen kan bijdragen aan de opgaven die er liggen. Werk vanuit een gezamenlijke visie.
- *Gemeenten:* Vergroot bij samenwerkingspartners buiten de gemeente, zoals het mbo, de kennis over de verbindende rol en inzet van relevante BRC-functionarissen. Leg specifieke taken

van de BRC-functionarissen ook vast in beleid om deze te borgen.

- *Gemeenten*: Maak inzichtelijk waar lokaal nog kansen en aandachtspunten liggen voor het verbeteren van de domeinoverstijgende samenwerking rondom bewegen.
- *Onderzoekers*: Neem in analyses ook de gemeentegrootte mee, omdat er mogelijk verschillen in werkwijzen en ondersteuningsbehoeften tussen grote en kleine gemeenten zijn.
- *Het ministerie van VWS*: Faciliteer en borg domeinoverstijgende samenwerking rondom bewegen op lokaal niveau. Doe dit door betere afstemming tussen beleidsdomeinen op nationaal niveau en door structurele financiering.

Tekstblok 16 Resultaten expertmeeting

Wat is er nodig om de volgende stap te zetten in de uitvoering lokaal integraal beweegbeleid?

Om domeinoverstijgende samenwerking en de lokale integrale aanpak goed te borgen, is het belangrijk dat er ook onderliggend integraal beleid is en wordt uitgevoerd. In de expertmeeting is gevraagd wat op de verschillende beleidsniveaus (lokaal-regionaal-nationaal) nodig is om de volgende stap in de uitvoering van lokaal integraal beweegbeleid te zetten. Hierbij zijn de onderstaande punten genoemd:

Voor alle niveaus geldt dat er integraal beleid nodig is, waarbij verschillende beleidsdoelen met elkaar verbonden worden (onder andere op het gebied van mobiliteit, groen en mentale gezondheid). Het is belangrijk om op lokaal niveau met een coördinator (vanuit sport en bewegen) te werken en aan doelen te werken vanuit een gezamenlijke lokale opgave.

Lokaal kan, in het kader van een gezonde leefomgeving, de link tussen gezondheidsbeleid en ruimtelijk beleid gelegd worden via de omgevingsvisie, maar bijvoorbeeld ook via het programma van eisen bij nieuwbouw of herinrichting.

De samenwerking tussen domeinen moet alleen gebeuren als dat ook daadwerkelijk nuttig is. Dus een domeinoverstijgende aanpak moet geen doel op zich worden.

De inzet van bewegen hoeft geen doel op zich te zijn; bewegen kan ook als middel ingezet worden op andere beleidsterreinen. Bewegen kan bijvoorbeeld worden ingezet om eenzaamheid te bestrijden, om schoolprestaties te verbeteren of om het functioneren op het werk te verbeteren.

Het is ondersteunend als er op nationaal niveau een betere afstemming tussen beleidsdomeinen is en als er blijvende aandacht vanuit de landelijke overheid is.

4.2.2 Welke voorbeelden van (succesvolle) implementatietrajecten van de lokale integrale beweegaanpak zijn er en wat kunnen we daarvan leren? (onderzoeksvraag 3.2)

Evaluatieperiode: November 2024 t/m november 2025.
Methode: Kennisintegratie.

Om tot een succesvolle lokale integrale aanpak van bewegen te komen, is meer dan alleen domeinoverstijgende samenwerking nodig. Het gaat ook om het inbedden in beleid, de keuze van (erkende) interventies en het bereiken van de doelgroep en de borging. Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is gekeken naar rapportages over implementatietrajecten van een lokale integrale beweegaanpak. Overigens kan niet in alle gevallen al van een succesvol implementatietraject gesproken worden, omdat in een aantal voorbeelden de gemeenten nog bezig zijn met de implementatie. In deze gevallen zijn er wel al geleerde lessen beschikbaar over de implementatie. Hieronder staat een overzicht welke voorbeelden van implementatietrajecten zijn meegenomen en welke gemeenten dat betrof, als dit in de rapportage werd genoemd.

- *Fundament in beweging – Monitor Sportakkoord II: Achterhoek (9 gemeenten), Apeldoorn, Eindhoven, Groningen, Haarlem, Heerenveen, Leusden, Maashorst, Utrecht, Zwijndrecht* [39].
- *Samenwerken voor een beweegvriendelijke leefomgeving: Tilburg en Wijk bij Duurstede* [41].
- *Bewegen is vooruitgaan: Handreiking voor gemeenten: Door toevoeging van bewegen naar vitalere inwoners: Vught, Den Haag, Maastricht, Apeldoorn, Kaag en Braassem, Heerlen-Noord, Utrecht Leidsche Rijn* [42].
- *Vitaal ouder worden door bewegen: Een stappenplan voor het succesvol implementeren van beweeginterventies in lokale samenwerking: geen namen van gemeenten genoemd* [43].
- *Méér bewegen in NPLV-wijken: 16 van de 20 NPLV wijken: Amsterdam Zuid-Oost, Amsterdam Nieuw-West, Arnhem-Oost, Breda-Noord, Delft-West, Den Haag Zuidwest, Dordrecht-West, Eindhoven Woensel-Zuid, Groningen-Noord, Heerlen-Noord, Leeuwarden-Oost, Roosendaal, Tilburg Noordwest, Utrecht Overvecht, Zaandam-Oost.* [44, 45].
- *Van Heerlen-Noord naar héél Nederland. Zo maak je samen een Integraal Sociaal Bewegingsplan NPLV-wijk Heerlen-Noord* [45].
- *Samen bouwen aan een gezonde leefomgeving, zo lukt het wél om financiering te vinden: Ede en Veenendaal, Dordrecht en Nieuwegein* [38].

Subvraag 3.2b. Wat zijn geleerde lessen met betrekking tot de werkzame elementen voor het implementeren van de integrale aanpak van bewegen?

Uit de verschillende hierboven genoemde rapportages is een aantal geleerde lessen gehaald over werkzame elementen voor implementatie van een lokale integrale beweegaanpak. Hieronder worden eerst de

meer algemene lessen genoemd. Daarna de lessen die specifiek gaan over het bereiken van de beoogde doelgroep.

Algemene lessen over werkzame elementen implementatie

In verschillende rapportages worden lessen genoemd die de implementatie van een lokale integrale aanpak van bewegen kunnen bevorderen [38, 39, 41, 42, 45-47]:

- Schets een beeld van wat bewegen mogelijk kan opleveren, bijvoorbeeld met behulp van de SROI (Social Return on Investment) van het Kenniscentrum Sport & Bewegen [41, 46].
- Stel gezamenlijke doelen, verbind doelen met elkaar of sluit aan bij bredere doelen. Zo kunnen binnen een gemeente het sociaal en fysiek domein zich samen inzetten voor beweegvriendelijkheid van de leefomgeving of kan sport en bewegen door een gemeente ingezet worden voor het bredere doel valpreventie of verbeteren van de verkeersveiligheid [38, 39, 41].
- Neem een beweegparagraaf op in alle beleidsdocumenten [45].
- Stem de planningshorizon van verschillende beleidsdomeinen op elkaar af, bijvoorbeeld via een meerjarenprogrammeertafel, waarbij tijdens een rondetafelgesprek alle geplande projecten in de openbare ruimte worden besproken en de maatschappelijke opgaven vanuit het fysiek en sociaal domein waar mogelijk worden gekoppeld en gestroomlijnd [41].
- Breng bestaande initiatieven en activiteiten om bewegen te stimuleren in kaart en kijk wat deze kunnen bijdragen aan de gezamenlijke opgave [42, 45].
- Sluit als gemeente aan bij wat er al is aan bestaande (leer)netwerken [42]. Bijvoorbeeld het leernetwerk 'het Beweegpeloton' van de Beweegalliantie' [47].

Lessen over werkzame elementen specifiek voor bereiken van de doelgroep:

Er worden in verschillende rapportages lessen over het bereiken van de inwoners genoemd [33, 43, 48]. Deze komen vooral uit rapportages over ouderen, maar zijn breder toepasbaar. Hieronder staan in het kort de lessen:

- > Werf inwoners op plekken die niet met sport en bewegen te maken hebben, bijvoorbeeld in een bibliotheek of buurthuis [33].
- > Bied lokaal een breed spectrum aan beweegmogelijkheden aan, waaronder erkende interventies, vanwege verschillende voorkeuren, behoeften en niveaus van inwoners [33, 43].
- > Bespreek met interventie-eigenaren of en hoe erkende interventies beter passend gemaakt kunnen worden voor de lokale context en specifieke behoeften van de doelgroep. En vraag eventueel voor goed onderbouwde en in de praktijk succesvol gebleken beweeginterventies erkenning aan [43].
- > Voeg een sociale component toe aan de beweegactiviteit, bijvoorbeeld gezamenlijk koffiedrinken, om ontmoeting te faciliteren, ervaringen te delen en eenzaamheid te bestrijden [33, 43, 48].
- > Leg de focus niet alleen op de fysieke gezondheidsvoordelen, maar ook op positieve effecten op mentale gezondheid en welzijn [43].

- > Bied de beweegactiviteiten in verschillende wijken en kernen aan, dichtbij de inwoners zelf [33, 43].
- > Probeer als gemeente belemmeringen voor het bewegen in de openbare ruimte weg te nemen. Denk hierbij aan het verbeteren van de kwaliteit van voet- en fietspaden of de aanleg van openbare sporttoestellen [48].

Tussenconclusie onderzoeksvraag 3.2

Onderzoeksvraag 3.2: Welke voorbeelden van implementatietrajecten van de lokale integrale beweegaanpak zijn er en wat kunnen we daarvan leren?

In verschillende rapportages zijn implementatietrajecten van de lokale integrale beweegaanpak beschreven waarin doorgaans ook de gemeenten worden genoemd die hier aan hebben deelgenomen. Een aantal gemeenten wordt hierin ook expliciet als praktijkvoorbeeld of best practice aangedragen. Dit zijn bijvoorbeeld Tilburg en Wijk bij Duurstede als het gaat om samenwerken voor een beweegvriendelijke leefomgeving en NPLV-wijk Heerlen-Noord als het gaat om het maken van een integraal sociaal beweegplan via een 'whole-system-in-the-room'-aanpak.

Hoewel niet alle geïnccludeerde implementatietrajecten al waren afgerond, leveren ze gezamenlijk wel geleerde lessen op voor een (potentieel) succesvolle implementatie van de lokale integrale beweegaanpak. Zo is een les dat het essentieel is om aansluiting te zoeken bij bestaande (beleids)doelen, beweeginitiatieven/activiteiten en (leer)netwerken. Een andere les is dat het van belang is om de beoogde doelgroepen niet uit het oog te verliezen en te kijken wat het beste bij hen aansluit, bijvoorbeeld qua wervingsmethoden en type beweeginterventies en -activiteiten.

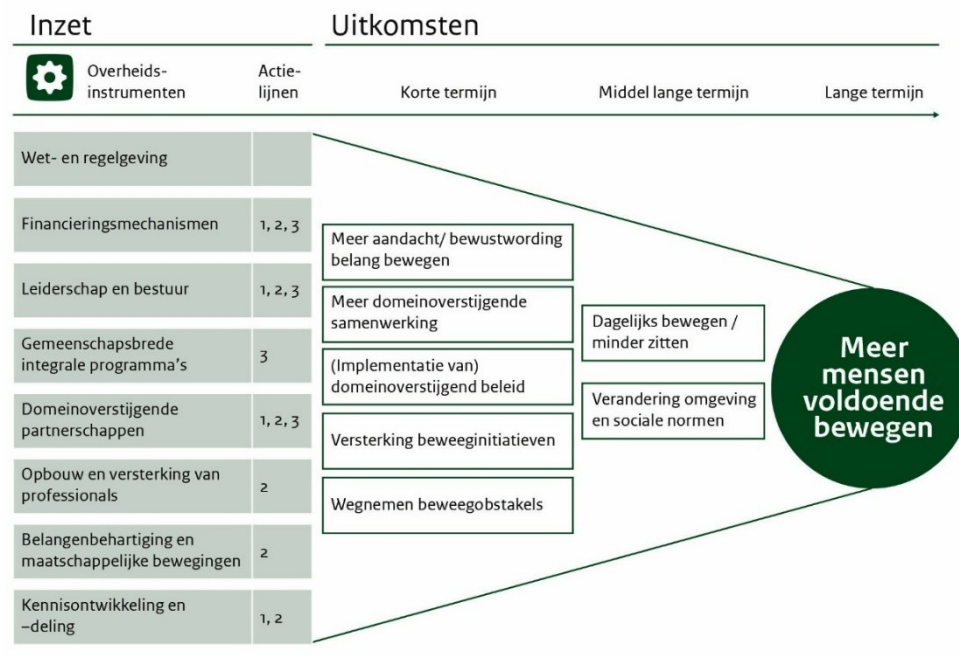
Aanbevelingen voor lerend beleid

- *Gemeenten*: Begin niet opnieuw, maar kijk wat er al aan beleidsvisies, (beweeg)initiatieven, erkende interventies en samenwerkingen is en ga op zoek naar gezamenlijke doelen tussen domeinen. En kijk ook hoe je kunt bijdragen aan doelen of opgaves van andere beleidsterreinen.
- *Gemeenten*: Gebruik de geleerde lessen over werkzame elementen van implementatietrajecten van gemeenten die voorloper zijn op het gebied van succesvolle implementatie van de lokale integrale aanpak van bewegen. En sluit bijvoorbeeld aan bij bestaande leernetwerken, zoals het Beweegpeloton van de Bewegalliantie.
- *Gemeenten*: Besteed binnen het implementatietraject ook aandacht aan de werving/opsporing van deelnemers. Kijk op welke manieren in andere trajecten deelnemers succesvol zijn geworven.
- *Gemeenten*: Zorg voor meer inzicht in het bereik en de impact van de integrale beweegaanpak. Monitor bijvoorbeeld het aantal deelnemers aan een beweeginitiatief of specifieke interventie, de redenen van uitval en het aantal mensen dat daarna blijft bewegen.
- *Het ministerie van VWS*: Ontsluit landelijk, via bijvoorbeeld het Kenniscentrum Sport en Bewegen of de Bewegalliantie, de geleerde lessen en goede voorbeelden rondom implementatie van de lokale integrale beweegaanpak. En blijf de erkende beweeginterventies uit de interventiedatabase en de mogelijkheden van het erkenningstraject voor nieuw ontwikkelde interventies actief onder de aandacht brengen.

5 Beschouwing: kortetermijntoekomst van het Actieplan

Het is bekend dat het veranderen (transformeren) van een systeem veel tijd kost, vaak meer dan tien jaar. De WHO doet in het Global Action Plan on Physical Activity aanbevelingen om de nationale implementatie van een systeemaanpak voor bewegen op te delen in stappen: de korte termijn (2-3 jaar), de middellange termijn (3-6 jaar) en de langere termijn (7-12 jaar) [8]. Het Actieplan is nu tweeënhalf jaar onderweg en beslaat daarmee de kortetermijnimplementatie van acties om het systeem te veranderen. In deze fase verwachten we op basis van de inzet vanuit het Actieplan, resultaten te kunnen zien op vijf kortetermijntoekomst, zoals beschreven in het logisch model (Figuur 20). Bij aanhoudend beleid kunnen deze kortetermijntoekomst leiden tot impact op het beweggedrag op lange termijn.

Figuur 20 Logisch model voor de systeemevaluatie van het van het Actieplan Nederland Beweegt (bijgewerkte versie 18 dec 2025)².

In dit hoofdstuk reflecteren we eerst op de inzet van het Actieplan tot nu toe vanuit een systeemperspectief: worden alle niveaus van het systeem voldoende bereikt (paragraaf 5.1)? Vervolgens structureren we de evaluatieresultaten aan de hand van de vijf vooraf opgestelde uitkomstcategorieën (paragrafen 5.2-5.6). We kijken daarin kort terug op de belangrijkste uitkomsten van 2024 en maken inzichtelijk welke aanvullingen en ontwikkelingen in 2025 zijn vastgesteld. Waar relevant verwijzen we naar de bevindingen als 'evaluatie 2024' of 'evaluatie

² Het logisch model is aangepast ten opzichte van de eerdere versie door toevoeging van een indeling van overheidsinstrumenten en het apart opnemen van 'domeinoverstijgende samenwerking' als kortetermijntoekomst (voorheen onderdeel van de uitkomst 'domeinoverstijgend beleid').

2025'. We beschrijven welke (positieve) ontwikkelingen zichtbaar zijn en in hoeverre het aannemelijk is dat deze het gevolg zijn van het Actieplan. Daarnaast benoemen we de onderdelen van de systeemaanpak die minder goed gaan en waar verbetering nodig is om het beweegstelsel duurzaam te veranderen. Per uitkomst doen we aanbevelingen over wat er nodig is om de opbrengsten in de toekomst verder te vergroten.

5.1 Inzet vanuit Actieplan vanuit systeem perspectief

Het Actieplan besteedt aandacht aan alle relevante domeinen van het beweegstelsel, zoals werk, sport en recreatie, onderwijs en kinderopvang, transport, leefomgeving en gezondheidszorg (zie Figuur 2 in de inleiding). Ook wordt ingegaan op verschillende doelgroepen die achterblijven in bewegen, zoals jongeren of Nederlanders met een chronische ziekte of beperking (zie Tekstblok 2 in de inleiding). Daarnaast richt het Actieplan zich op het betrekken van relevante partijen en op de uitvoering van acties op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Daarmee bevat het Actieplan veel kenmerken van een systeemaanpak.

Wet- en regelgeving nauwelijks gebruikt

Wanneer we kijken naar de ingezette overheidsinstrumenten (Figuur 20), zien we dat over de verschillende actielijnen heen bijna alle typen instrumenten worden benut. Binnen de afzonderlijke actielijnen worden doorgaans meerdere overheidsinstrumenten ingezet. Zo wordt via het financieren van de Bewegegalliantie onder andere ingezet op domeinoverstijgende partnerschappen, belangenbehartiging en de versterking van professionals. Toch wordt nog niet het volledige palet aan beschikbare instrumenten benut. Zo wordt het meest krachtig mogelijke overheidsinstrument, wet- en regelgeving, momenteel helemaal niet ingezet voor de uitvoering van het Actieplan en wordt het ook nauwelijks ingezet in nieuwe beleidsplannen (paragraaf 2.2.2). Wet- en regelgeving is bij uitstek een geschikt mogelijk middel om structurele en langdurige veranderingen in het stelsel te borgen. Uit de analyse van beleidsstukken blijkt wel dat het gebruik van wet- en regelgeving in de toekomst wordt overwogen. Denk hierbij aan een Sportwet [19]. Daarbij is wel belangrijk dat wet- en regelgeving zich niet alleen richt op sport, maar op bewegen in den brede. In een reactie op het RVS-advies 'Op onze gezondheid' wordt daarnaast gedacht aan de wettelijke verankering van gezondheidsdoelen [49]. Vooralsnog blijft het hierbij echter beperkt tot verkenningen.

Acties richten zich vooral op lagere systeemniveaus, maar moeten zich ook richten op het veranderen van doelen en denkkaders

Daarnaast laat deze evaluatie zien dat acties die ingezet worden vanuit het Actieplan zich met name richten op lagere systeemniveaus, zoals het verbeteren van randvoorwaarden en het optimaliseren van samenwerking binnen bestaande structuren. Hoewel deze acties waardevol zijn, is vanuit systeemtheorie en het Action Scales-model (ASM) [23] bekend dat ook ingrijpen op hogere systeemniveaus noodzakelijk is om het beweegstelsel daadwerkelijk en duurzaam te veranderen. Het realiseren van de ambitie van de Nederlandse overheid dat in 2040 75 procent van de Nederlanders voldoende beweegt, vraagt

niet alleen om betere randvoorwaarden, maar ook om veranderingen in onderliggende beleidsdoelen en heersende overtuigingen over bewegen. Juist voor deze diepere systeemveranderingen kan wet- en regelgeving een effectief middel zijn. Structurele financiering is hierbij wel een noodzakelijke voorwaarde.

Zo kan wet- en regelgeving bepalen welke **beleidsdoelen** binnen het beweegsysteem worden nagestreefd, en deze doelen structureel verankeren, zodat er op nationaal, regionaal en lokaal niveau naar wordt gehandeld. Denk aan het beweegvriendelijk inrichten van de fysieke leefomgeving, het borgen van bewegen binnen werk, onderwijs en kinderopvang, of het expliciet meewegen van gezondheid en bewegen in sectorale beleidsafwegingen, zoals ruimtelijke ordening en mobiliteit. Hoewel op sommige plekken stappen worden gezet, gebeurt dit momenteel vaak vrijblijvend en niet uniform. Het verplicht meenemen van bewegen in gemeentelijke omgevingsvisies zou hieraan kunnen bijdragen. Met het oog voor de lange adem die nodig is om systeemverandering te realiseren, is het belangrijk dat de mogelijkheden voor het inzetten van passende wet- en regelgeving in samenspraak met het veld goed worden onderzocht en verder worden uitgewerkt.

Ook kan wet- en regelgeving bijdragen aan het veranderen van **heersende overtuigingen en denkkaders**, door normen te stellen over wat 'normaal' of 'wenselijk' is. In het huidige beleid wordt bewegen nog vaak benaderd als een individuele verantwoordelijkheid of keuze. Deze overtuiging miskent dat de mogelijkheden om te bewegen sterk worden beïnvloed door de inrichting van de leefomgeving en maatschappelijke structuren. Denk hierbij aan volgebouwde wijken zonder beweegvoorzieningen of scholen en kantoren waar voor kinderen en werkenden zitten de norm is. Daarnaast zijn er groepen met weinig keuzemogelijkheden, zoals mensen met een laag inkomen. Dit wordt ook onderstreept door het recente Advies van de Nederlandse Sportraad 'Nederland, sta op!' [50] Hierin wordt benadrukt dat een verandering in paradigma (denkkader) nodig is bij beleidsmakers. In dit denkkader zou bewegen niet meer worden benaderd vanuit gezondheidsbevorderingsperspectief, gericht op het stimuleren van bewegen. Maar juist vanuit een gezondheidsbeschermingsperspectief, waarin de overheid een verantwoordelijkheid heeft in bijvoorbeeld het tegengaan van bewegingsarmoede. Dit zou bijvoorbeeld via de wet Publieke Gezondheid geregeld kunnen worden, zodat deze denkkaders ook de onderliggende doelen en structuren binnen het systeem gaan vormen.

5.2 **Uitkomst: Meer aandacht en bewustwording van het belang van bewegen**

Nationaal beleidsniveau:

Uit de evaluatie 2024 blijkt dat er groeiende aandacht en bewustwording is voor het belang van bewegen en een beweegvriendelijke leefomgeving bij VWS-beleidsmakers en maatschappelijke partijen. De evaluatie 2025 laat zien dat dit deels ook geldt voor leden van het managementteam (MT-leden) en beleidsmakers *buiten* het ministerie

van VWS (de ministeries van OCW³, IenW⁴, SZW⁵, LVVN⁶ en BZK-VRO⁵). Dit blijkt uit een vragenlijst, waarmee een indicatief beeld is verkregen van medewerkers uit diverse directies, die raakvlakken hebben met het onderwerp Bewegen. Zo weten veel beleidsmakers te benoemen hoe het inzetten op bewegen of een beweegvriendelijke omgeving kan bijdragen aan hun eigen beleidsdoelen, waardoor er (in theorie) een win-win-situatie kan ontstaan (Tabel 14). Het hebben van een gezamenlijk belang is een belangrijke succesfactor voor domeinoverstijgende samenwerking (evaluatie 2024). Het is belangrijk om dit bewustzijn over de waarde van bewegen voor uiteenlopende maatschappelijke opgaves te benutten en met elkaar in gesprek te gaan over de gesignaleerde kansen om bewegen mee te nemen en om te zetten in concreet beleid. VWS kan dit niet alleen doen met de ministeries die voor dit onderzoek zijn gesproken, maar ook met andere ministeries, zoals Defensie. Denk bijvoorbeeld aan het belang van fitte burgers voor defensie.

Tabel 14 Genoemde beleidsdoelen waar bewegen aan kan bijdragen volgens beleidsmakers binnen het ministerie van VWS (2024) en buiten het ministerie van VWS (2025) wat gebruikt kan worden om bewegen te blijven agenderen.

Domein	Beleidsdoelen
Gezondheid, zorg en welzijn (algemeen)	<ul style="list-style-type: none"> • Voorkomen van (chronische) ziekten, overgewicht en aandoeningen. • Herstel(tijd) van (chronische) ziekten, overgewicht en aandoeningen. • Vitaliteit (bijvoorbeeld van ouderen). • Mentale gezondheid en eenzaamheid (bijvoorbeeld van kinderen op school). • Sociale basis/sociale cohesie • Maatschappelijke participatie (bijvoorbeeld van ouderen, kinderen of statushouders).
Werk	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsproductiviteit • Vitaliteit en duurzame inzetbaarheid • Werkplezier
Onderwijs/kinderopvang	<ul style="list-style-type: none"> • Brede (talent)ontwikkeling en pedagogische basis. • Educatiedoelen, zoals ervaringsgericht leren en bewustwordingsactiviteiten (bijvoorbeeld over biodiversiteit). • Concentratie/leervermogen • Persoonlijke competentie en motorische ontwikkeling (kinderopvang). • Verkleinen sociaaleconomische verschillen. • Aantrekkelijk maken van vervolgopleiding/toekomstig beroep.
Leefomgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Aantrekkelijke woon- of leefomgeving/leefbaarheid. • Klimaatadaptatie

³ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

⁴ Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

⁵ Ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid.

⁶ Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur.

Domein	Beleidsdoelen
Transport	<ul style="list-style-type: none"> • Bereikbaarheid • Actieve mobiliteit • Verminderde CO2-uitstoot • Verbeterde luchtkwaliteit • Verminderde geluidsoverlast

In 2024 gaven beleidsmakers binnen het ministerie van VWS verder aan dat er op veel beleidsterreinen nog ruimte is voor verbetering als het gaat om aandacht voor bewegen in beleid. Uit de evaluatie 2025 blijkt dat de meerderheid van de ondervraagde beleidsmakers buiten het ministerie van VWS de huidige aandacht voor bewegen echter voldoende vindt. Iets minder dan de helft van de in 2025 ondervraagde medewerkers buiten het ministerie van VWS geeft aan dat er in de afgelopen tweeënhalf jaar binnen hun beleidsterrein enige tot duidelijke vooruitgang is geboekt op het gebied van bewegen. Hoewel het Actieplan Nederland Beweegt niet expliciet werd genoemd als bijdrage aan deze ontwikkeling, was ongeveer tweederde van de respondenten er wel van op de hoogte. Genoemde factoren die aan verandering hebben bijgedragen, zijn onder andere specifieke programma's, zoals Gezonde Kinderopvang en Preventie Beroepsziekten, en bredere maatschappelijke trends, zoals de toename van e-bikes. Deze resultaten suggereren dat er buiten het ministerie van VWS ruimte is voor verbetering in de aandacht voor bewegen. En dat extra agendering van het onderwerp Bewegen noodzakelijk kan zijn. Bijvoorbeeld via het werk van de Beweegalliantie en door de VWS-directie Sport en Bewegen in het kader van het vervolg van het Actieplan [18]. Daarbij kan het ministerie van VWS extra aandacht besteden aan beleidsterreinen waar respondenten minder tevreden waren over de aandacht voor bewegen, zoals binnen LVVN en SZW.

Maatschappelijk niveau:

Uit de evaluatie 2024 bleek dat het aantal partijen dat de ambitie van de Beweegalliantie ondersteunt, sinds de start is verdrievoudigd. Dit duidt op een groeiend bewustzijn van het belang van bewegen bij maatschappelijke partijen. Uit de evaluatie van 2025 blijkt dat deze groei zich heeft doorgezet: het afgelopen jaar is het aantal aangesloten organisaties toegenomen met 143, van 442 naar 585. De Beweegalliantie heeft deze groei mede bereikt door hun communicatieactiviteiten, zoals de website (>14.000 bezoekers), de nieuwsbrief (>1.000 leden) en de LinkedIn-community (>5.000 leden), gericht op zowel aangesloten, als nog niet aangesloten partijen.

Het merendeel van de aangesloten partijen bij de Beweegalliantie geeft aan zichzelf ook actief in te zetten voor het vergroten van bewustwording over het belang van bewegen. Dit doen ze onder andere door kennis te ontwikkelen en te delen. Daarnaast houdt ook meer dan de helft van de aangesloten partijen zich bezig met het agenderen van bewegen in beleid. Een deel van de partijen geeft aan dit juist te zijn gaan doen door hun aansluiting bij de Beweegalliantie, wat dus als een directe opbrengst van het Actieplan is te zien.

Binnen de verschillende domeinen van de Beweegalliantie is er echter verschil te zien in de mate waarin het netwerk van partijen en

betrokkenen zich ontwikkelt. De grootste groei vond plaats binnen de domeinen onderwijs en zorg, waar ook het grootste aantal partijen actief is. In de evaluatie 2024 is aan de Beweegalliantie aanbevolen om de betrokkenheid van partijen in alle domeinen te vergroten, met bijzondere aandacht voor de domeinen vrije tijd, actieve mobiliteit en leefomgeving. Uit de evaluatie 2025 blijkt dat het aantal aangesloten partijen in het domein vrije tijd inderdaad is toegenomen. Het aansluiten van partijen vanuit domein leefomgeving en actieve mobiliteit lijkt in 2025 echter nog steeds achter te blijven. Het is belangrijk om inzicht te krijgen of dit een probleem is. Zo is in de huidige evaluaties alleen gekeken naar het absolute aantal aangesloten partijen, maar is nog niet in beeld gebracht hoe dit aantal zich verhoudt tot het potentieel aan relevante partijen, of wat de omvang of capaciteit van de aangesloten partijen is. Voor de toekomst zijn deze inzichten wel wenselijk om beter te kunnen sturen op de aansluiting van nieuwe partijen. Daarnaast weten we dat er binnen het domein/onderwerp leefomgeving ook andere initiatieven lopen, zoals het Nationaal Masterplan en het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV), waarin partijen samenwerken om de leefomgeving beweegvriendelijker te maken. Het is belangrijk dat men tussen deze initiatieven goed blijft samenwerken, verbinden en afstemmen. Ook gezien het vervolgprogramma van het Actieplan, waarbij de focus ligt op leefomgeving.

5.3 **Uitkomst: Meer domeinoverstijgende samenwerking**

Nationaal beleidsniveau:

De evaluaties van 2024 en 2025 laten zien dat het ministerie van VWS op nationaal beleidsniveau domeinoverstijgend samenwerkt met andere departementen en ministeries rondom bewegen. Vaak is hierbij ook de VWS-directie Sport en Bewegen betrokken, die het Actieplan Nederland Beweegt heeft opgesteld. Voorbeelden hiervan zijn projecten rondom de aanleg van fietsroutes en het Schone Lucht Akkoord. Uit de resultaten is echter niet duidelijk af te leiden in hoeverre deze samenwerkingen (helemaal) nieuw zijn en specifiek tot stand zijn gekomen naar aanleiding van het Actieplan. Daardoor kunnen we niet exact vaststellen in hoeverre er méér domeinoverstijgende samenwerking is dan voor de start van het Actieplan. Wel zijn door het Actieplan extra middelen beschikbaar gekomen (fte) voor beleidsmedewerkers op het thema Bewegen, wat het aannemelijk maakt dat een deel van de samenwerkingen hieruit voorkomt. Daarmee samenhangend is een belangrijke succesfactor voor samenwerking die beleidsmakers buiten het ministerie van VWS (2025) noemden de bekendheid met de juiste contactpersonen bij ministeries rondom bewegen. Dit maakt het aannemelijk dat de inspanningen vanuit het Actieplan van VWS-directie Sport en Bewegen om zichtbaar te zijn binnen de ministeries voor een deel succesvol zijn geweest.

Tegelijkertijd blijkt dat zowel binnen als buiten het ministerie van VWS verschillende belemmeringen worden ervaren die domeinoverstijgende samenwerking in de weg staan. Dit komt overeen met eerdere bevindingen over de ervaren barrières bij domeinoverstijgende samenwerking [28]. Zo geven respondenten aan dat er geen gezamenlijke doelen worden opgesteld met andere ministeries. En dat een gebrek aan gezamenlijk urgentiebesef op bestuurlijk niveau de

samenwerking bemoeilijkt. Door deze belemmeringen gericht aan te pakken, zijn de opbrengsten van domeinoverstijgende samenwerking verder te vergroten. Daarnaast blijkt uit de evaluatie van 2025 dat de samenwerking op nationaal beleidsniveau met de domeinen onderwijs en werk achterblijft. Hierdoor is het belangrijk om juist in deze domeinen extra aandacht te besteden aan het versterken van samenwerking.

Lokaal beleidsniveau:

Op lokaal beleidsniveau blijkt uit de evaluaties van 2024 en 2025 dat er meer domeinoverstijgend wordt samengewerkt rondom bewegen. Een aantal VWS-beleidsinitiatieven die al liepen voor het Actieplan, zoals Sportakkoord II (SAII), de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC), het GALA en het Programma Gezonde Leefomgeving (PGLO) hebben hieraan een impuls gegeven. Zo blijkt uit de evaluatie 2025 dat er rondom GALA-thema's, zoals een gezonde leefstijl en gezonde leefomgeving, frequent wordt samengewerkt met verschillende beleidsdomeinen, waaronder het domein sport en bewegen. Ook werken gemeenten rondom de GALA-thema's regelmatig samen met partijen buiten de gemeentelijke organisatie, zoals sportverenigingen en lokale beweeginitiatieven. Het is echter niet te zeggen in hoeverre de samenwerking met deze partijen al eerder in gang is gezet door lokale sport- en preventieakkoorden die aan het GALA voorafgingen. BRC-functionarissen, en dan specifiek de buurtsportcoach, de coördinator Sport en Preventie en de beweegcoach spelen een belangrijke rol in het verbinden van de domeinen en partijen rondom bewegen op lokaal niveau.

Hoewel uit de evaluatie van 2025 blijkt dat de domeinoverstijgende samenwerking rondom bewegen een impuls heeft gekregen, is er potentie om de opbrengsten op lokaal niveau verder te verbeteren. Zo verloopt de uitvoering van domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken nog niet overal even succesvol. Dit komt bijvoorbeeld door het gebrek aan een gezamenlijke visie, onduidelijkheid over rollen en mandaat en een gebrek aan structurele financiering [51]. Ook werken gemeentebeleidsambtenaren Sport en bewegen in verschillende mate samen met andere beleidsdomeinen, waarbij de samenwerking met bijvoorbeeld mobiliteit en veiligheid minder frequent is. Daarnaast valt in de evaluatie van 2025 op dat op het gebied van de GALA-thema's, de inzet van bewegen voor het verbeteren van de mentale gezondheid nog achterblijft. Ook blijkt dat de zichtbaarheid van BRC-functionarissen die een verbindende rol hebben rondom bewegen vergroot kan worden. Hier liggen kansen om op lokaal niveau de domeinoverstijgende samenwerking met sport en bewegen verder te versterken.

Maatschappelijk niveau:

Uit de evaluaties van 2024 als 2025 blijkt dat de Beweegalliantie volgens beleidsmakers en maatschappelijke partijen een belangrijke rol speelt in het verbinden van partijen in het beweegsysteem en bevorderen en versterken van samenwerking. Zo is ongeveer 70 procent van de aangesloten partijen positief over de toegevoegde waarde van de Beweegalliantie, waarbij hun verbindende rol en het stimuleren van samenwerking het vaakst zijn genoemd (evaluatie 2025). Uit de 2025-

resultaten blijkt verder dat de aansluiting bij de Beweegalliantie voor een kwart van de deelnemers heeft geleid tot veranderingen in de manier waarop zij werken aan het stimuleren van bewegen. Zo zoeken partijen zowel lokaal, als regionaal en landelijk vaker verbinding en nemen zij actiever deel aan netwerken en gezamenlijke initiatieven. Daarnaast ging door het aansluiten bij de Beweegalliantie ongeveer één op de vijf van de ondervraagde partijen zelf nieuwe samenwerkingen rondom bewegen aan, waaronder domeinoverstijgende initiatieven. Deze opbrengsten zijn dus direct te koppelen aan het Actieplan.

De opbrengsten zijn nog verder te verhogen door meer in te zetten op de aangesloten partijen die niet actief tijd en energie in de Beweegalliantie investeren (een kwart). Dit zijn ook vaak de partijen die nagenoeg niets halen (30%) of brengen (40%) in het alliantienetwerk en (nog) geen meerwaarde zien van de Beweegalliantie. Hier is dus nog winst te behalen. Daarnaast is het belangrijk om juist de partijen actief te betrekken die een hoge mate van invloed hebben op het veranderen van het beweegstelsel. Een tool zoals de WHO-stakeholder-engagementmatrix kan hierbij helpen en zo uiteindelijk de maatschappelijke impact van de Beweegalliantie vergroten [26].

5.4 Uitkomst: (Implementatie van) domeinoverstijgend beweegbeleid

Nationaal beleidsniveau:

Uit de evaluaties van 2024 en 2025 blijkt dat nog lang niet alle kansen die beleidsmakers binnen en buiten het ministerie van VWS in theorie zien om meer met bewegen te doen, daadwerkelijk worden omgezet in acties en beleid. Slechts de helft van de directies buiten het ministerie van VWS geeft aan dat bewegen binnen hun beleidsterrein wordt meegenomen als onderdeel van bredere beleidsdoelen (evaluatie 2025). Daarnaast blijkt dat in een aantal directies binnen verschillende ministeries, met name vanuit SZW, bewegen op dit moment (nog) helemaal geen onderwerp is binnen hun beleid (ministeries van OCW=1, SZW=3, BZK-VRO=1; LVVN=1). Het beeld dat vanuit beleidsmakers ontstaat, sluit aan bij de resultaten uit de documentenanalyse van beleidsstukken in 2025. Hieruit blijkt dat er vanaf eind 2023 met name op de beleidsdomeinen transport, stedelijk ontwerp/leefomgeving en sport en recreatie nieuw of aanvullend beleid is ontwikkeld waarin er aandacht is voor bewegen. We weten niet in hoeverre het Actieplan en de daaruit mogelijke voortvloeiende aandacht voor bewegen en samenwerking hieraan heeft bijgedragen. Domeinen als onderwijs en werkplek, waar in de evaluatie 2024 juist veel ruimte voor verbetering werd gesignaleerd, blijven daarentegen nog achter. In deze domeinen is dus (nog steeds) extra inzet nodig om beleid te ontwikkelen en te implementeren waarin bewegen als middel is meegenomen. Om dit te bewerkstelligen, is het belangrijk dat het ministerie van VWS en andere beleidsdomeinen het thema gezamenlijk blijven agenderen en de samenwerking verder versterken.

Uit de evaluatie 2025 valt verder op dat ongeveer een derde van de nieuwe beleidsstukken vanaf 2023, is opgesteld vanuit een domeinoverstijgend perspectief, zoals het Aanvullend Zorg- en Welzijnakkoord (AZWA) en de nieuwe Samenhangende

Preventiestrategie. Daarnaast valt op dat deze stukken (nagenoeg) allemaal afkomstig zijn vanuit het ministerie van VWS. In deze beleidstukken is er aandacht voor het stimuleren van bewegen in meerdere settings en domeinen tegelijk. Dit is een positieve ontwikkeling. We kunnen echter geen uitspraak doen of dit vaker is dan voor het Actieplan, omdat we bij het in kaart brengen van de startsituatie niet gekeken hebben naar in hoeverre het beleidsstuk domeinoverstijgend is opgesteld.

De opbrengsten op het gebied van beleidsimplementatie zijn verder te verhogen door sterker in te zetten op 'zwaardere' overheidsinstrumenten om doelen te bereiken. Op dit moment bestaan de meeste beleidsacties vooral uit kennisontwikkeling en kennisdeling, en uit (tijdelijke) financieringsmechanismen, zoals subsidies. Meer structurele beleidsvormen, zoals wet- en regelgeving, komen maar een enkele keer voor. Daarnaast wordt in slechts enkele beleidsplannen expliciet ingezet op domeinoverstijgende samenwerking als middel om beleidsdoelen te realiseren. Ook blijkt dat, hoewel in nieuw beleid alle beoogde doelgroepen uit het Actieplan worden genoemd, de nadruk binnen leeftijdsgroepen vooral op jeugd ligt en nagenoeg niet op ouderen. Jeugd is uiteraard een belangrijke doelgroep. Maar met het oog op de vergrijzingsproblematiek is het ook van groot belang om voldoende aandacht te besteden aan ouderen. Het hebben van meerdere aandoeningen, multimorbiditeit, komt in toenemende mate voor bij ouderen. Bewegen heeft een bewezen positieve invloed op het beloop van veel aandoeningen en kan dus bijdragen aan vitaal ouder worden [8]. Het advies van de Nederlandse Sportraad aan het ministerie VWS benadrukt wel de noodzaak om 65-plussers te stimuleren te bewegen [52]. Het is belangrijk dat het ministerie van VWS dit advies ook omzet naar beleid.

Lokaal beleidsniveau:

Uit de evaluatie in 2024 en 2025 was niet op te maken in hoeverre de inzet vanuit de verschillende VWS-programma's en akkoorden lokaal ook hebben geleid tot meer (implementatie van) domeinoverstijgend beleid specifiek rondom bewegen. Dit komt omdat de focus van de verschillende monitors en evaluaties van die akkoorden en programma's niet (alleen) specifiek op beweegbeleid lag. Wel is voor de evaluatie van 2025 met experts besproken welke stappen nodig zijn om lokaal integraal beweegbeleid verder te brengen. Hieruit blijkt dat het belangrijk is om integraal beleid te ontwikkelen op lokaal, regionaal én nationaal niveau, zodat het elkaar voedt en ondersteunt. Op lokaal niveau zijn bijvoorbeeld gezamenlijk beleidsdoelen rondom bewegen op te stellen. Ook kan bewegen worden gekoppeld aan andere maatschappelijke opgaven zoals veiligheid, wonen/huisvesting, onderwijsdoelen of arbeidsproductiviteit.

Verder zijn in de evaluatie van 2025 vanuit heel Nederland voorbeelden gevonden van implementatietrajecten van een lokale integrale beweegaanpak. Belangrijke lessen over werkzame elementen voor implementatie van een integrale beweegaanpak en het bereiken van de doelgroep zijn dat het essentieel is om aan te sluiten bij bestaande (beleids)visies, (beweeg)activiteiten en (leer)netwerken. En dat de verschillende beleidsdomeinen en partijen samen een overkoepelend

doel formuleren, zoals beweegvriendelijkheid. Ook is het belangrijk om het belang van de doelgroep centraal te stellen en goed te kijken welk sport- en beweegaanbod en welke wervingsmethoden het beste aansluiten bij hun behoeften. Tot slot is het belangrijk om de inzet op een integrale beweegaanpak te borgen, door bijvoorbeeld de taken van de buurtsportcoach op te nemen in lokaal beleid.

Maatschappelijk niveau:

Uit de evaluatie 2025 blijkt dat van de bij de Beweegalliantie aangesloten partijen, ongeveer de helft rapporteert dat zij zich bezighouden met de ontwikkeling (46%) en uitvoer (41%) van (domeinoverstijgend) beweegbeleid (evaluatie 2025). Deze partijen zijn actief op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Een groot deel van hen is tevreden over de mate waarin de Beweegalliantie erin slaagt om bewegen een sterkere positie te geven binnen integraal beleid. De evaluatie 2025 laat daarnaast zien dat de Beweegalliantie in zestien wijken vanuit het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV-wijken) ondersteuning biedt bij een integrale en domeinoverstijgende aanpak in beweegbeleid. Dit doen ze bijvoorbeeld via de whole-system-in-the-room-methodiek. Daarom is het aannemelijk dat het Actieplan, via de Beweegalliantie, een verdere impuls gegeven heeft aan een integrale lokale aanpak van bewegen. Het is belangrijk om in kaart te brengen wat precies de inzet van de Beweegalliantie is geweest binnen gemeenten en wat dit volgens de betrokkenen heeft opgeleverd. Met deze inzichten kunnen succesvolle initiatieven verder worden opgeschaald en geborgd.

5.5 Uitkomst: Versterking van bestaande en vernieuwende (lokale) beweeginitiatieven

Maatschappelijk niveau:

Uit de evaluatie 2025 blijkt dat de Beweegalliantie net als in 2024 vooruitgang heeft geboekt in het versterken van zowel bestaande als nieuwe lokale beweeginitiatieven. Meer dan een derde (37%) van de aangesloten partijen beoordeelt de inzet van de Beweegalliantie als 'goed' op het gebied van het aanjagen en ondersteunen van beweeginitiatieven. Een kleiner deel van de aangesloten partijen (14%) vindt dat dit beter kan. Daarnaast is in 2025 verdere ontwikkeling zichtbaar binnen de achttien cirkelaanpakken: zeven cirkels zijn in 2025 doorgroeid naar een volgende fase, zodat nu nagenoeg alle cirkels in de uitvoeringsfase zitten. In deze fase worden concrete acties gerealiseerd, worden inspanningen gemonitord en worden behaalde successen gedeeld. In tweederde van de cirkels (12) is men in 2025 ook al gestart met de opschaling van initiatieven. Het door de Beweegalliantie vanuit het impactloket ondersteunde aantal initiatieven nam in 2025 verder toe tot 22 trajecten. Dit gebeurde door verbinding te leggen met relevante partijen en procesbegeleiding te bieden met behulp van experts. Vrijwel al deze trajecten zijn in 2025 afgerond. Ongeveer de helft van de aangesloten partijen bij de Beweegalliantie geeft daarnaast aan zelf ook actief bij te dragen aan het versterken van bestaande en het ontwikkelen van nieuwe beweeginitiatieven.

Vanuit het ZonMw-groeiprogramma was er in 2025 nog 120.000 euro aan budget beschikbaar na twee aanvraagrondes. Daarom is er nog een

extra aanvraagronde opengesteld binnen het thema 'Bewegen in het dagelijks leven', gericht op het versterken en uitbreiden van lokale initiatieven voor jongeren en mensen met minder kansen. Van de 24 aanvragen zijn er nog 8 projecten toegekend (maximaal 25.000 euro per voucher). Er zijn nu in totaal 27 vouchers verstrekt in de periode 2023-2025. Om de opbrengsten te verhogen, is het van belang om de geleerde lessen uit de vouchers rondom de inzet van kennis en expertise bij het opschalen en borgen van initiatieven goed in kaart te brengen. ZonMw heeft daarom het RIVM gevraagd om dit te onderzoeken voor alle voucherrondes. Rapportage hiervan wordt begin 2027 verwacht.

5.6 **Uitkomst: Wegwerken van beweegobstakels**

Maatschappelijk niveau:

De evaluatie van 2024 liet zien dat er in verschillende domeinen uiteenlopende obstakels zijn, die meer bewegen in de weg staan. Uit de evaluatie van 2025 blijkt dat de Beweegalliantie met tal van activiteiten, zoals de cirkelaanpakken, bezig is om deze obstakels proberen weg te nemen. In het plan van aanpak voor deze evaluatie was de verwachting dat het Actieplan op korte termijn vooral zal bijdragen aan het wegnemen van kleinere belemmeringen voor meer bewegen, zoals een gebrek aan handelingsperspectieven, kennis of samenwerking. Het wegnemen van belemmeringen op 'hogere' systeemniveaus, zoals het veranderen van doelen en overtuigingen, of het opschalen van deze oplossingen naar regionaal of nationaal niveau, vraagt echter om een langere doorlooptijd van de acties. Dit is in lijn met de bevinding uit de evaluatie 2025 dat partijen het wegwerken van obstakels voor meer bewegen op dit moment als minst gerealiseerd doel van de Beweegalliantie ervaren. In de evaluatie 2025 is daarom vooral gekeken naar welke typen obstakels worden aangepakt en hoe deze inspanningen naar verwachting bijdragen aan verandering van het onderliggende beweegstelsel. Er is echter nog niet in kaart gebracht in hoeverre obstakels daadwerkelijk en duurzaam zijn weggenomen, omdat het wegwerken van obstakels meer tijd vraagt. Om de opbrengsten in de toekomst te verhogen, is het wel van belang om inzicht te krijgen in welke acties bijdragen aan het duurzaam wegnemen van obstakels. En welke succesvolle handelingsperspectieven er zijn om deze acties op te schalen naar andere locaties of niveaus (lokaal, regionaal, landelijk). In 2026 kan hiermee een start worden gemaakt.

De analyse van de oplossingen, waarbij het Action Scales-model als raamwerk is toegepast, laat zien dat de Beweegalliantie binnen haar activiteiten vaak kiest voor het aanpakken van obstakels rond gebrek aan samenwerking, kennis en (integraal) beleid voor bewegen. Dit zijn acties die vooral gericht zijn op het structuurniveau van het beweegstelsel, zoals het opzetten van overlegstructuren, het ontwikkelen van handelingsperspectieven en het organiseren van kennisdeling. Acties op de hogere systeemniveaus, zoals het daadwerkelijk verankeren van bewegen in beleid (doelverandering) of het veranderen van dominante overtuigingen, vinden nauwelijks plaats. Op domeinniveau wordt via beleidsbeïnvloedende activiteiten al wel ingezet op het veranderen van overtuigingen - met name in de domeinen onderwijs en werk. Bijvoorbeeld door het onderstrepen van de rol die werkgevers kunnen spelen in het stimuleren van bewegen.

Om de opbrengsten van de Bewegalliantie verder te vergroten, is aanvullende inzet van belang op de hogere systeemniveaus - gericht op het veranderen van doelen en overtuigingen binnen het systeem. Dit komt doordat veranderingen op deze 'hogere' niveaus kunnen doorwerken op de onderliggende 'lagere' systeemniveaus, zoals structuren en gebeurtenissen in de dagelijkse praktijk. Daarnaast liggen er kansen om vaker op meerdere systeemniveaus tegelijk te interveniëren, met name binnen de afgebakende cirkelvraagstukken en in gemeenten. Dit vergroot de kans op duurzame systeemverandering. Domeinen zoals onderwijs en zorg hebben hierin al meer stappen gezet. Hun ervaringen kunnen worden benut en breder gedeeld om ook andere domeinen en gemeenten te versterken.

6 Conclusie

Het overkoepelende doel van deze RIVM-evaluatie is om inzicht te krijgen in de resultaten van de inspanningen en activiteiten die zijn ondernomen vanuit het Actieplan Nederland Beweegt van het ministerie van VWS. Vanuit een systeemgerichte benadering is onderzocht welke veranderingen zichtbaar zijn binnen het bewegingsysteem en in hoeverre het aannemelijk is dat het in het Actieplan beschreven bewegingsbeleid hieraan heeft bijgedragen.

In dit laatste hoofdstuk blikken we kort terug op de opbrengsten van de systeemaanpak tot nu toe en benoemen we waar verbetering nodig is om het 2040-doel in zicht te houden. Daarnaast formuleren we een aantal belangrijke overkoepelende aanbevelingen voor het bijsturen van de systeemaanpak, zodat meer impact is te maken op het bewegingsysteem. We sluiten af met een eindconclusie.

6.1 Terugkijken: positieve veranderingen zichtbaar, maar krachtigere inzet nodig om doel te bereiken

De evaluatie laat zien dat er binnen het Actieplan veel ingrediënten van een systeemaanpak aanwezig zijn. Er is aandacht voor het stimuleren van bewegen in verschillende domeinen (zie Figuur 21) en doelgroepen die achterblijven in bewegen (zie Tekstblok 2, inleiding). Ook zijn er met behulp van verschillende partijen op lokaal, maatschappelijk en nationaal niveau een veelvoud aan acties uitgevoerd. Dit heeft geleid tot diverse positieve ontwikkelingen op de verwachte kortetermijntoekomst. Dit betreft onder andere meer aandacht voor het belang van bewegen, meer domeinoverstijgende samenwerking, implementatie van beleid en de versterking van beweeginitiatieven op alle niveaus (zie hoofdstuk 5). Voor veel van deze ontwikkelingen is het aannemelijk of aantoonbaar dat het Actieplan Nederland Beweegt daaraan heeft bijgedragen.

Figuur 21 De domeinen binnen het bewegingsysteem (gebaseerd op de International Society for Physical Activity and Health [9]).

Tegelijkertijd laat de evaluatie zien dat deze ontwikkelingen zich niet in alle domeinen even sterk manifesteren. Zo zien we op nationaal niveau (Actielijn 1) dat er in een aantal beleidsterreinen, zoals werk en onderwijs, in de loopjaren van het Actieplan weinig aandacht voor bewegen in beleid is bijgekomen. Op maatschappelijk niveau (Actielijn 2) heeft de Beweegalliantie veel in gang gezet, maar zijn aan sommige domeinen, zoals leefomgeving en actieve mobiliteit, nog minder partijen verbonden. Daarnaast is men in de domeinen werk en vrije tijd minder ver met het invoeren van concrete oplossingen om beweegobstakels weg te nemen. Ook is vanwege de korte looptijd van het Actieplan tot nu toe, op dit moment nog onbekend in hoeverre de ingezette oplossingen daadwerkelijk leiden tot het duurzaam wegnemen van deze obstakels. Op lokaal niveau (Actielijn 3) zien we vooruitgang in domeinoverstijgende samenwerking in gemeenten op het gebied van bewegen, maar blijven tegelijkertijd kansen onbenut voor samenwerking met domeinen zoals mobiliteit en veiligheid en op thema's zoals mentale gezondheid.

Daarnaast laat de evaluatie zien dat vanuit het Actieplan vooral gestuurd wordt op eenvoudigere acties, zoals optimalisatie van samenwerking binnen bestaande structuren. Het expliciet sturen op veranderingen in hogere systeemniveaus, zoals het veranderen van (beleids)doelen en denkkaders (overtuigingen), gebeurt weinig (zie hoofdstuk 5). De inzet van krachtige beleidsinstrumenten zoals wet- en regelgeving en structurele financiering kan een belangrijke rol hierin spelen, maar wordt op dit moment nauwelijks benut. De evaluatie laat dus zien dat in dit eerste termijn van de systeemaanpak de opbrengsten in alle domeinen bij een krachtigere inzet groter hadden kunnen zijn.

Aan de hand van deze bevindingen doen we hier een aantal overkoepelende aanbevelingen om meer impactvollere veranderingen in het beweegstelsel te brengen. Dit is nodig om het doel in zicht te houden dat in 2024 75 procent van de Nederlanders voldoende beweegt.

6.2 Overkoepelende aanbevelingen voor bijsturing en het vergroten van opbrengsten

1. Borg de aanjagersrol en versterk de agendering van bewegen (Actielijn 1 en 2)

Het agenderen van bewegen is geen eenmalige activiteit, maar vraagt om langdurige en actieve inzet en relatiemanagement. Hoewel de directie Sport en Bewegen van VWS en de Beweegalliantie hierin een belangrijke rol vervullen, laat de evaluatie zien dat **extra en explicietere agendering op alle niveaus (lokaal, regionaal en nationaal) nodig** is. Het is daarom belangrijk dat dergelijke aanjagersrollen worden behouden en goed worden geborgd. De evaluatie laat zien dat er op veel beleidsterreinen, zoals werk en onderwijs (waarin veel zitten nog de norm is), onbenutte kansen liggen om meer met bewegen te doen. Op nationaal niveau vraagt dit om een sterkere rol van het ministerie van VWS, dat bewegen niet alleen faciliteert, maar actief positioneert als middel voor het realiseren van andere maatschappelijke opgaven, zoals maatschappelijke participatie, klimaatadaptatie, aantrekkelijk wonen/huisvesting en mentale

gezondheid. Zonder deze doorgaande en sterke aanjaging, bestaat het risico dat bewegen te veel een vrijblijvend thema blijft.

2. Versterk en borg domeinoverstijgende samenwerking op alle niveaus (alle Actielijnen)

Het is positief dat bewegen inmiddels aandacht krijgt in domeinoverstijgend beleid, zoals binnen de nationale Samenhangende Preventiestrategie en lokaal, vanuit akkoorden, zoals GALA. Tegelijkertijd laat de evaluatie zien dat de uitvoering van domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken nog niet overal even succesvol is door bijvoorbeeld het gebrek aan een gezamenlijks visie, onduidelijkheid over rollen en mandaat en gebrek aan structurele financiering. Ook liggen er kansen om meer beleidsdomeinen en actoren (structureel) te betrekken, met name daar waar bewegen niet primair als doel, maar als middel kan bijdragen aan andere grote opgaven (zoals wonen, klimaat en mentale weerbaarheid en gezondheid). Zet 'bruggenbouwers' in om deze verbindingen lokaal te leggen en te onderhouden en leg (nog meer) de link met omgevingsvisie. **Zorg daarbij voor duidelijke kaders, voorbeelden en structurele middelen en waar mogelijk verplichtende afspraken.** Hierdoor kan domeinoverstijgend opgavegericht samenwerken op alle niveaus (en zowel binnen als buiten VWS) groeien en blijft dit niet afhankelijk van tijdelijke projecten of individuele inzet.

3. Overstijg bestaande structuren: zet in op verandering op hogere systeemniveaus (Actielijn 1 en 2)

Om het ambitieuze doel voor 2040 te realiseren, is een systeemaanpak noodzakelijk. De evaluatie laat echter zien dat er tot nu toe vooral wordt gehandeld binnen bestaande structuren en randvoorwaarden, in plaats van dat deze structuren zelf ter discussie worden gesteld of aangepast. Dit blijkt onder andere uit de huidige rolopvatting van de overheid, zoals beschreven in de verzamelbrief Sport en Bewegen [19]. Hierin ziet de rijksoverheid de eigen directe invloed op het beweeggedrag van Nederlanders als beperkt en richt zij zich vooral op het scheppen van randvoorwaarden [10, 22].

Hoewel het werken aan randvoorwaarden belangrijk is, laat de systeempluim zien dat duurzame systeemverandering vraagt om ingrijpen op hogere systeemniveaus, zoals het aanpassen van doelen en onderliggende denkkaders (overtuigingen) [7, 23]. Dit vereist een **explicietere visie en normstelling van de overheid, waarbij het stimuleren van bewegen niet primair wordt gezien als een individuele keuze van burgers**, maar als een collectieve verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld binnen het kader van gezondheidsbescherming. Een dergelijke verschuiving in het denkkader maakt het mogelijk om het systeem anders in te richten en structureel een andere richting op te bewegen.

4. Zet krachtigere overheidsinstrumenten in voor meer impactvolle systeemverandering (Alle Actielijnen)

Beperk beleid niet tot stimulering en facilitering, maar **benut waar mogelijk het volledige instrumentarium van wet- en regelgeving en structurele financiering.** Dit zijn krachtige instrumenten die zijn in te zetten om nieuwe visies en beleidsdoelen uit te dragen en te

verankeren (hogere systeemniveaus). Deze visies en doelen werken vervolgens door in de inrichting van structuren en de gebeurtenissen binnen het systeem (lagere systeemniveaus), en kunnen zo bijdragen aan duurzame systeemverandering [7, 23]. Met het oog op de lange adem die nodig is om systeemverandering te realiseren, is het daarom belangrijk dat de mogelijkheden voor het inzetten van passende wet- en regelgeving in samenspraak met het veld goed worden onderzocht en verder worden uitgewerkt. Hierbij kan men denken aan het verplicht opnemen van bewegen in gemeentelijke omgevingsvisies en het verankeren van bewegen in de wet Publieke Gezondheid. Of het invoeren van een Sport- (en Beweeg)wet, gericht op bewegen in den brede.

5. Houd vast aan een brede en langjarige systeemaanpak (Alle Actielijnen)

Veranderingen in beweeggedrag zijn pas op langere termijn zichtbaar [23]. Dit vraagt om geduld en een lange adem van lokale en nationale beleidsmakers om beleid voor bewegen op alle relevante domeinen in en door te zetten. Alleen met **langdurig domeinoverstijgend beleid op het gebied van bewegen - onafhankelijk van kabinetsperiodes** - is daadwerkelijke systeemverandering realiseerbaar. Borg daarbij de kennis, opgebouwde netwerken en succesvolle initiatieven.

6. Blijf inzetten op inclusiviteit en bereik van diverse doelgrepen (alle Actielijnen)

Houd ook in de **toekomst aandacht voor alle relevante doelgroepen in het Actieplan, waaronder ouderen en groepen die nu moeilijker bereikt worden**. Sluit aan bij hun behoeften en stimuleer participatie, zodat de juiste randvoorwaarden voor bewegen worden gecreëerd die voor iedereen werken.

7. Monitor, leer en stuur tijdig bij (Alle Actielijnen)

Gezien de lange adem en het onvoorspelbare karakter van systeemverandering, is het **belangrijk om (tussentijdse) opbrengsten op verschillende manieren te blijven monitoren**, onder andere via systeemevaluaties. Het is daarnaast belangrijk om de uiteindelijke effecten op beweeggedrag in verschillende groepen van de Nederlandse bevolking kwantitatief te blijven volgen (de 'onderstroom'). Dus naast het monitoren van de kernindicatoren Sport en Bewegen, is het relevant om de onderliggende beweeggegevens inzichtelijk te maken. Denk hierbij aan het totaal aantal beweegmomenten, en dit uitgesplitst naar specifieke activiteiten, zoals fietsen, wandelen of buitenspelen. **Zorg ervoor dat lessen uit eerdere fases worden omgezet in concrete bijsturingen van beleid en uitvoering**. Betrek daarbij actief de praktijk en alle relevante partijen, zodat de systeemaanpak steeds verder te verbeteren is.

6.3 Vooruitkijken: risico's bij versnipperde en kortdurende voortzetting

We staan aan het begin van de tweede, middellange termijnfase van de implementatie van de systeemaanpak. De evaluatie van 2025 laat zien dat er nog volop kansen zijn om het beweegstelsel verder te ontwikkelen, en dat hiervoor aanvullende en samenhangende acties

nodig zijn. Tegelijkertijd loopt het Actieplan Nederland Beweegt in zijn huidige vorm eind 2025 af en wordt de systeemaanpak daardoor onderbroken. Met de middelen uit de Voorjaarsnota 2025 (€ 7,7 miljoen) kan het Actieplan slechts beperkt en tijdelijk (verdeeld over 2026 en 2027) worden voortgezet, zoals het voortzetten van de Bewegalliantie voor één extra jaar. Voor het vervolg is daarbij de focus gelegd op buitenspelen, fietsen en wandelen. Hoewel dit belangrijke onderdelen zijn, beslaan zij slechts een deel van het totale beweegstelsel. Andere domeinen, zoals werk, onderwijs en kinderopvang, zorg, en sport en recreatie, leveren eveneens een belangrijke bijdrage aan dagelijks bewegen. In de afgelopen jaren zijn binnen deze domeinen waardevolle stappen gezet, mede dankzij de activiteiten van de Bewegalliantie. Het ontbreken van een structurele en brede voortzetting brengt echter het reële risico met zich mee dat opgebouwde netwerken, kennis en initiatieven verloren gaan en dat waardoor de ingezette transitie tot stilstand komt. **Het RIVM beveelt daarom aan om een systeemaanpak met inzet op alle domeinen door te zetten en de opgebouwde kennis en handelingsperspectieven te borgen.**

6.4 Eindconclusie

Dit tweede evaluatieonderzoek laat zien dat het Actieplan Nederland Beweegt gedurende tweeënhalf jaar een eerste impuls heeft gegeven aan het veranderen van het beweegstelsel in Nederland. Er zijn zowel lokaal als nationaal stappen gezet op het gebied van aandacht voor bewegen, domeinoverstijgende samenwerking, beleidsimplementatie, versterking van beweeginitiatieven en het wegnemen van obstakels. Voor veel van deze positieve veranderingen is het aannemelijk of aantoonbaar dat het Actieplan hieraan heeft bijgedragen.

De opbrengsten hadden echter hoger kunnen zijn in verschillende domeinen. Het koppelen van bewegen aan onderwijs en werk blijft achter, terwijl dit juist de domeinen zijn waar zitten vaak nog de norm is. Hiervoor is intensievere agendering nodig vanuit VWS met de betreffende directies en ministeries. Daarnaast is er de komende jaren blijvende, maar vooral ook extra inzet nodig om het beweegstelsel verder en duurzaam te veranderen. In de afgelopen jaren lag de focus vooral op relatief eenvoudige acties met minder impact op het beweegstelsel, zoals het verbeteren van kennisdeling en samenwerking binnen bestaande structuren. Voor impactvollere en duurzame verandering is het echter noodzakelijk om ook de doelen, normen en overtuigingen in de maatschappij te veranderen. De inzet van krachtigere beleidsinstrumenten, zoals wet- en regelgeving en structurele financiering, kunnen bij uitstek hieraan bijdragen. Deze worden in het huidige actieplan nauwelijks benut, wat een gemiste kans is. De evaluatie laat bovendien zien dat er nieuwe kansen zijn om bewegen (sterker) te koppelen aan andere maatschappelijke opgaven, zoals maatschappelijke participatie, klimaatadaptatie, een aantrekkelijke woon- of leefomgeving en mentale weerbaarheid/gezondheid. Het RIVM adviseert VWS om samen met andere ministeries hierop in te zetten.

Om het langetermijndoel te halen dat in 2040 75 procent van de Nederlanders voldoende beweegt, is er de aankomende jaren blijvende

en extra inzet nodig van huidige betrokken en nieuwe partijen. Het RIVM adviseert hiervoor structureel en lerend beweegbeleid vanuit een systeemaanpak, onafhankelijk van kabinetsperiodes. Daarnaast blijft er een aanjager nodig en is een meer sturende rol van de rijksoverheid noodzakelijk. De geplande, kortdurende en gefragmenteerde voortzetting van het Actieplan brengt het risico met zich mee dat behaalde resultaten en kennis verloren gaan, waardoor veranderingen tot stilstand komen en het doel niet wordt gehaald.

Literatuur

1. Gezondheidsraad, *Beweegrichtlijnen 2017*. 2017, Gezondheidsraad: Den Haag.
2. *Wat is de sociaaleconomische waarde van sport en bewegen?: Factsheet*. 2021, Sport in de buurt: Den Haag.
3. VWS, *Nationaal Preventieakkoord*. 2018, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
4. *Coalitieakkoord 2021-2025. Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst*. 2021, VVD, D66, CDA en ChristenUnie: Den Haag.
5. van Mourik-Boelema, M.S., et al., *Evaluatie Actieplan Nederland Beweegt - Plan van Aanpak*. 2024, RIVM: Bilthoven.
6. RIVM. *Beweegrichtlijnen*. geraadpleegd op 18 dec 2025]; Beschikbaar via: <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen>.
7. Stronks, K., et al., *Towards a complex systems model of evidence for public health*. *BMJ Global Health*, 2025. **10**(e021061).
8. WHO, *Global action plan on physical activity 2018–2030: more active people for a healthier world*. 2018: World Health Organization (WHO).
9. ISPAH, *ISPAH's Eight Investments That Work for Physical Activity*. 2020, ISPAH (International Society for Physical Activity and Health).
10. VWS, *Actieplan 'Nederland Beweegt'*. 2023, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
11. Luna Pinzon, A., et al., *The ENCOMPASS framework: a practical guide for the evaluation of public health programmes in complex adaptive systems*. *Int J Behav Nutr Phys Act*, 2022. **19**(33).
12. Nau, T., Bellew, B., Smith, B.J., Bauman, A. , *The Australian Systems Approaches to Physical Activity (ASAPa) project Final report*. 2022, The University of Sydney: Sydney.
13. van Mourik-Boelema, M.S., et al., *Evaluatie Actieplan Nederland Beweegt - Voortgangsrapportage*. 2025, RIVM: Bilthoven.
14. VWS, *Samenhangende preventiestrategie*. 2025, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
15. IenW, *Aanpak opvoeren elektrische fietsen waaronder fatbikes*. 2024, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW): Den Haag.
16. BZK, *Voortgang Groen in en om de Stad (GIOS)*. 2024, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK): Den Haag.
17. IenW, *Stand van zaken van de verkeersveiligheid voorjaar 2024*. 2024, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW): Den Haag.
18. VWS, *Aanbieding onderhandelaarsakkoord Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) en voortgang Integraal Zorgakkoord (IZA), inclusief verscheidene moties*. 2025, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
19. VWS, *Verzamelbrief Sport en Bewegen*. 2024, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.

20. Policy Evaluation Network (PEN). *The Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI)*. 2024 [geraadpleegd op 2025 13 jan]; Beschikbaar via: <https://www.jpi-pen.eu/pa-epi.html>.
21. Heuvelman, F., J. Lakerveld, and N. den Braver, *The Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI): Nederland. De bewegingsomgeving in Nederland: een beoordeling van rijksoverheidsbeleid en acties voor het creëren van een gezonde bewegingsomgeving*. 2024, Amsterdam UMC: Amsterdam.
22. VWS, *Verzamelbrief Sport en Bewegen februari 2025*. 2025, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
23. Nobles, J.D., D. Radley, and O.T. Mytton, *The Action Scales Model: A conceptual tool to identify key points for action within complex adaptive systems*. *Perspectives in Public Health*, 2022. **142**: p. 328–337.
24. ter Ellen F, *Op weg naar samenhang: Naar een integrale visie en aanpak voor de preventie van overgewicht en obesitas in Rotterdam vanuit een systeembenadering*. 2024, Gemeente Rotterdam en Erasmus MC: Rotterdam.
25. Bewegalliantie. *Nationaal Masterplan Lopen*. 2024; Beschikbaar via: <https://www.bewegalliantie.nl/domeinen/actieve-mobiliteit/nationaal-masterplan-lopen#hoe-is-de-bewegalliantie-betrokken-bij-het-nationaal-masterplan-lopen>.
26. WHO, *Stakeholder mapping guide*. 2022.
27. Bewegalliantie. *Ons verhaal. Kom in beweging voor meer bewegen!* geraadpleegd op 29 jan 2026]; Beschikbaar via: <https://www.bewegalliantie.nl/storage/uploads/f979446/files/Ons%20Verhaal.pdf>.
28. Kemper, P., et al., *GALA-monitor 2025 Van ambitie naar actie*. 2025, RIVM: Bilthoven.
29. Aydogan, G., Derix, N., Popken, N., Huiberts, I., *Sport- en bewegen in het GALA: uitvoering van sport en bewegingsacties voor GALA doelen*. 2026, Mulier Instituut.
30. Derix, N., van der Heijden, J., & Huiberts, I., *JOGG-monitor 2024: ontwikkelingen en opbrengsten van de JOGG-aanpak en Kind naar Gezonder Gewicht*. 2026, Mulier Instituut.
31. Wessels, W. and W. van Stam, *Profielen van de BRC: factsheet 2025/6*. 2025, Mulier Instituut: Utrecht.
32. iresearch, *Samenvatting tussenmeting 2025 Programma Gezonde Leefomgeving*. 2025, iresearch: Nijmegen.
33. Baâdoudi, F., et al., *Valpreventie in Beweging. Monitor Valpreventie: Stand van zaken ketenaanpak in 2024 en eerste kwartaal 2025*. 2025, RIVM: Bilthoven.
34. Baggen, W., *De buurtsportcoach: profiel van de Brede Regeling Combinatiefuncties*. 2024, Mulier Instituut: Utrecht.
35. Smit, D. and M. Heerschop, *De gecombineerde leefstijlinterventie in de gemeente: factsheet 2025/36*. 2025, Mulier Instituut: Bilthoven.
36. Coalitie Leefstijl in de Zorg, *Handreiking domeinoverstijgende samenwerking voor een gezonde leefstijl*. 2025, Coalitie Leefstijl in de Zorg.
37. Heijden, J.v.d., et al., *Doorstroom binnen de ketenaanpak valpreventie: een onderzoek onder de belangrijkste betrokkenen*. 2025, Mulier Instituut: Utrecht.

38. RIVM, *Samen bouwen aan een gezonde leefomgeving. Zo lukt het wél om financiering te vinden*. 2025, RIVM: Bilthoven.
39. Baggen, W., et al., *Fundament in beweging: monitor Sportakkoord II: voortgang bij 18 partnergemeenten*. 2025, Mulier Instituut: Utrecht.
40. iresearch, *Samenvatting statusmeting 2024 Programma Gezonde Leefomgeving*. 2025, iresearch: Nijmegen.
41. Allesoversport.nl. *Samenwerken voor een beweegvriendelijke leefomgeving: de uitdagingen*. geraadpleegd op 18 dec 2025]; Beschikbaar via: <https://www.allesoversport.nl/thema/beleid/samenwerken-voor-een-beweegvriendelijke-leefomgeving-de-uitdagingen/>.
42. Beweegalliantie, *Bewegen is vooruitgaan: Handreiking voor gemeenten: Door toevoeging van bewegen naar vitalere inwoners*. 2024, Beweegalliantie: Utrecht.
43. Peels, D., *Vitaal ouder worden door bewegen: een stappenplan voor het succesvol implementeren van beweginginterventies in lokale samenwerking*. 2024, Open Universiteit: Utrecht.
44. Beweegalliantie. *Méér bewegen in NPLV-wijken*. geraadpleegd op 18 dec 2025]; Beschikbaar via: <https://www.beweegalliantie.nl/gemeenten-en-wijken/nplv-wijken>.
45. Beweegalliantie. *Van Heerlen-Noord naar héél Nederland. Zo maak je samen een Integraal Sociaal Beweegplan*. geraadpleegd op 29 jan 2026]; Beschikbaar via: [https://www.beweegalliantie.nl/storage/uploads/f979446/files/inspiratiedocument%20lessons%20learned%20Integraal%20Beweegplan%20Heerlen%20\(1\).pdf](https://www.beweegalliantie.nl/storage/uploads/f979446/files/inspiratiedocument%20lessons%20learned%20Integraal%20Beweegplan%20Heerlen%20(1).pdf).
46. Kenniscentrum Sport & Bewegen. *SROI van sport en bewegen*. geraadpleegd op 15 dec 2025]; Beschikbaar via: <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/producten/sroi-van-sport-en-bewegen/>.
47. Beweegalliantie. *Beweegpeleton*. geraadpleegd op 15 dec 2025]; Beschikbaar via: <https://www.beweegalliantie.nl/gemeenten-en-wijken/gemeenten/beweegpeloton>.
48. Rauws, R., et al., *Zoveel mensen, zoveel wensen: een verkenning van belemmeringen om te sporten of bewegen in de openbare ruimte*. 2025, Mulier Instituut: Utrecht.
49. VWS, *Stevig fundament publieke gezondheid/ reactie op advies 'Op onze gezondheid' Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS)*. 2025, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
50. Nederlandse Sportraad, *Nederland, sta op! Maak dagelijks voldoende bewegen vanzelfsprekend*. 2024.
51. Voslamber, M.d.K., E. Dekker, H. ten Napel, T. Kunst, M., *Advies kennisinfrastructuur: Versterking Kennisinfrastructuur op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis* 2025, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
52. Nederlandse Sportraad, *Laat ze niet zitten! Advies Bewegen en sport door 65-plussers*. 2024.
53. VWS, *Najaarsbrief Sport en Bewegen 2024*. 2024, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
54. VWS, *Zwemmen in Nederland en overige beleidsontwikkelingen*. 2025, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.

55. VWS, *Sport en Bewegen 2025*. 2025, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
56. VRO, *Reactie op verzoek commissie over het onderzoek van de stichting Natuur & Milieu en Sweco inzake het 'Tekort aan groen in Nederlandse steden'*. 2025, Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO): Den Haag.
57. VWS, *Reactie op verzoek commissie op het manifest Bewegen als Medicijn*. 2025, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
58. BZK, VWS, and IenW, *Dealtekst City Deal Fietsen voor Iedereen*. 2023, Ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Infrastructuur en Waterstaat (IenW): Den Haag.
59. IenW, *Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat van nr. IENW/BSK-2024/250268, houdende vaststelling van de Tijdelijke subsidieregeling collectieven mkb verduurzaming reisgedrag*. 2024, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW): Den Haag.
60. IenW, *Voortgangsbrief en ontwikkelingen deelmobiliteit*. 2024, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW): Den Haag.
61. IenW, *Stand van zaken van de verkeersveiligheid voorjaar 2025*. 2025, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW): Den Haag.
62. OCW, *Voorhang Subsidieregeling School en Omgeving 2025-2028*. 2024, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW): Den Haag.
63. VWS and SZW, *Kabinetsreactie SER briefadvies sociaaleconomische gezondheidsverschillen: Beleidsagenda 'Gezondheid in alle beleidsdomeinen' 2024*, Ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW): Den Haag.
64. VRO, *Regeling van de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 19 juni 2025, nr. 2025-0000019371, houdende regels met betrekking tot het verstrekken van een specifieke uitkering ten behoeve van het uitvoeren van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (Regeling kansrijke wijk (tweede tranche))*. 2025, Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO): Den Haag.

Verklarende woordenlijst

Actielijnen: De actielijnen zijn de drie strategische pijlers binnen het Actieplan Nederland Beweegt, waarin inzet wordt gepleegd om meer beweging in de samenleving te stimuleren. Dit betreft: 1) het vergroten van de aandacht en bewustwording voor het belang van bewegen en een beweegvriendelijke leefomgeving; 2) het creëren van meer maatschappelijk initiatief voor bewegen via de Beweegalliantie en het Groeiprogramma; en: 3) het vergroten van de inzet op een lokale/regionale aanpak van bewegen.

Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA): Het AZWA is het landelijk akkoord dat in 2025 is gesloten als aanvulling op het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) om de zorg toegankelijker, betaalbaarder en toekomstbestendiger te maken. Er ligt hierbij een focus op de betere samenwerking tussen het medisch en sociaal domein, minder administratie, en betere aanpak van wachtlijsten.

Beweegalliantie: De Beweegalliantie bestaat sinds juni 2022 en wordt vanaf medio 2023 gesubsidieerd vanuit het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). De alliantie werkt als aanjager, inspirator, beleidsbeïnvloeder en lerend netwerk voor partijen en initiatieven met als missie 'Meer mensen bewegen meer. Elke dag. Overal.'

(Beweeg)initiatief: Met (beweeg)initiatieven wordt bedoeld: een gecoördineerde actie die iets in gang zet met als doel het bevorderen van beweging (zoals een interventie, programma, aanpak, et cetera).

Beweegrichtlijnen: De Beweegrichtlijnen zijn in 2017 gedefinieerd door de Gezondheidsraad en bestaan uit een aantal adviezen. Voor volwassenen en ouderen (18 jaar en ouder) geldt:

- Bewegen is goed, meer bewegen is beter.
- Doe minstens 150 minuten per week aan matig intensieve inspanning, zoals wandelen en fietsen, verspreid over diverse dagen. Langer, vaker en/of intensiever bewegen geeft extra gezondheidsvoordeel.
- Doe minstens tweemaal per week spier- en botversterkende activiteiten, voor ouderen gecombineerd met balansoefeningen.
- En: voorkom veel stilzitten.

Voor kinderen (4 t/m 17 jaar) geldt:

- Bewegen is goed, meer bewegen is beter.
- Doe minstens elke dag een uur aan matig intensieve inspanning, zoals wandelen en fietsen. Langer, vaker en/of intensiever bewegen geeft extra gezondheidsvoordeel.
- Doe minstens driemaal per week spier- en botversterkende activiteiten.
- En: voorkom veel stilzitten.

Brede Regeling Combinatiefuncties: De Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) is een regeling voor gemeenten door de aanstelling van functionarissen (zoals buurtsportcoaches of coördinatoren Sport en Preventie) die sport of cultuur combineren met een andere sector, zoals onderwijs, zorg, welzijn of het bedrijfsleven. Door gebruik te maken van deze regeling geven gemeenten uitvoering aan lokaal sport- en beweegbeleid. De BRC valt vanaf 2023 onder de Brede SPUK-regeling.

Brede specifieke uitkering: Financieel arrangement waarmee gemeenten geormerkt geld kunnen aanvragen voor de lokale uitvoering van de akkoorden GALA en Sportakkoord II. Deze middelen zijn ondergebracht in één brede specifieke uitkering (SPUK). Voor de periode 2024-2026 moesten gemeenten hiervoor een plan van aanpak (SPUK-plannen) opstellen voor het behalen van de doelen en afgesproken acties in het GALA, een integrale aanpak en lokale en regionale domeinoverstijgende samenwerking.

Cirkel: Een cirkel is een samenwerking binnen de Beweegalliantie tussen partijen (vanuit beleid, praktijk en/of wetenschap) rondom een bepaald beweegvraagstuk. Een cirkel identificeert obstakels, werkt ze weg en vergroot het effect van succesvolle (beweeg)initiatieven.

Cirkeldeelnemers: Dit zijn partijen binnen een cirkel van de Beweegalliantie die actief bijdragen aan de doelen van de cirkel. Cirkeldeelnemers kunnen bijvoorbeeld ambassadeurs, experts of (lokale) beweegmakers zijn.

Cirkeltrekkers: Cirkeltrekkers leiden de cirkels binnen de Beweegalliantie en sturen de activiteiten aan.

Dynamic governance: In de cirkelaanpak werkt de Beweegalliantie volgens de principes van 'dynamic governance', waarin de deelnemers zelf richting aan de gezamenlijke activiteiten geven (ook wel een 'bottom-up' benadering).

Domeinen: Domeinen zijn de vindplaatsen in de maatschappij waar ruimte is om meer beweging te integreren. De Beweegalliantie focust op dit moment op zes domeinen, namelijk werk, zorg, leefomgeving, onderwijs, vrije tijd en actieve mobiliteit. Partijen uit het netwerk van de Beweegalliantie kunnen vervolgens binnen een domein een cirkel creëren.

Gezond en Actief Leven Akkoord: Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is een akkoord dat is opgesteld tussen het ministerie van VWS, gemeenten (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, VNG), zorgverzekeraars (Zorgverzekeraars Nederland (ZN)) en GGD'en (GGD-GHOR; brancheorganisatie van 25 GGD'en). Het doel van het akkoord is het bereiken van een gezonde generatie in 2040, die opgroeit in een gezonde leefomgeving met een sterk sociaal netwerk. In het GALA is afgesproken om een integraal en domeinoverstijgend beleid te voeren om gezondheid van inwoners te versterken. Daarbij bouwt het voort op een aantal nota's en akkoorden. Het GALA loopt van 2023 tot en met 2026.

Impactloket: Vanuit het impactloket van de Bewegalliantie worden verschillende vormen van ondersteuning aangeboden om lokale beweeginitiatieven verder te ontwikkelen, te borgen, of regionaal dan wel landelijk aan te jagen. De verschillende ondersteuningstrajecten omvatten: inspiratie, oftewel het uitlichten van inspirerende voorbeelden; verbinding, oftewel het doorverwijzen naar relevante organisaties of kennisbronnen; en: begeleiding, door het inzetten van een kennis- of procesexpert.

Lerend evaluatie/lerend beleid: Dit evaluatieonderzoek geeft tussentijds inzicht in wat werkt en wat niet werkt om meer mensen in Nederland in beweging te krijgen (lerende evaluatie). Hiermee kan de uitvoering van het beleid op lokaal en nationaal niveau tussentijds bijgestuurd worden (lerend beleid).

Maatschappelijk initiatief: Met het creëren van maatschappelijk initiatief wordt bedoeld: het verbinden van partijen, zodat ze van elkaar kunnen leren, ervaringen en/of kennis kunnen uitwisselen, met elkaar kunnen samenwerken, obstakels kunnen wegwerken en elkaar kunnen stimuleren om meer Nederlanders te laten bewegen. Bestaande kennis, expertise en initiatieven zijn hierbij het vertrekpunt.

Netwerkregisseurs: Netwerkregisseurs binnen de Bewegalliantie hebben een coördinerende rol, waarin zij contact onderhouden met cirkeltrekkers en de cirkels binnen hun domein begeleiden.

Obstakel: Een obstakel is een hindernis die het succes van een beweeginitiatief belemmert of een (ervaren) drempel bij een groep mensen om te bewegen.

Olievlekwerking: Met olievlekwerking wordt bedoeld dat de impact van een maatschappelijk initiatief zich niet beperkt tot de directe betrokkenen binnen de Bewegalliantie, maar zich breder verspreidt naar andere organisaties, netwerken en partijen in de samenleving. Dit gebeurt onder andere door het delen van opgedane kennis en ervaringen, waardoor ook niet-direct betrokken partijen gestimuleerd worden om het belang van bewegen uit te dragen of zelf activiteiten te ontplooiën.

Partijen: Met partijen wordt bedoeld: organisaties, instellingen en bedrijven die vanuit hun overtuiging, expertise en/of inzet een bijdrage kunnen of willen leveren aan het stimuleren van bewegen.

Physical Activity Environment Policy Index: De Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI) is een meetinstrument om de uitvoer van nationaal overheidsbeleid in verschillende domeinen voor een gezonde bewegomgeving te beoordelen en te monitoren, vanuit een systeembenadering.

Programma Gezonde Leefomgeving: Het Programma Gezonde Leefomgeving (PGLO) van het ministerie van VWS heeft als doel professionals op lokaal en regionaal niveau te helpen om samen te werken om gezondheid integraal mee te nemen in het ontwerp, de inrichting en het beheer van de leefomgeving. Hiervoor wordt

samengewerkt met de ministeries van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LNV), Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), en Infrastructuur en Waterstaat (IenW). Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en ZonMw voeren samen het programma uit. Het programma loopt van medio 2023 tot en met eind 2025.

Samenhangende Preventiestrategie: De Samenhangende Preventiestrategie uit 2025 vormt de basis van het preventiebeleid van het kabinet en bevat concrete acties en maatregelen om ziekte en zorg te voorkomen. Het kabinet wil hiermee onder meer de gezonde keuze, de makkelijke keuze maken. De strategie kenmerkt zich door een systeemaanpak, gericht op meerdere settings en partijen, met bewegen als een van de hoofdthema's.

Sportakkoord II: Op 1 april 2023 is het Sportakkoord II (SAII) van start gegaan met als doel om de sport in Nederland te versterken: het fundament op orde, een groter bereik en meer (zichtbare) kennis. Aan dit akkoord werken de volgende strategische partners mee: het ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF) en het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS). Het akkoord loopt tot en met eind 2026.

Systeemaanpak: Het Actieplan Nederland Beweegt zet in op het stimuleren van bewegen vanuit een systeemaanpak. Daarmee wordt bedoeld: de betrokkenheid van veel partijen en relevante (beleids)domeinen, zoals transport, onderwijs, zorg, werk en leefomgeving, en de veelvoud aan acties op verschillende systeemniveaus, zoals het nationaal beleidsniveau, het maatschappelijk niveau en het lokaal niveau.

Systeemverandering: Om een complex probleem aan te pakken zoals het structureel veranderen van beweeggedrag van de Nederlandse bevolking, is ingrijpen op meerdere plaatsen en op verschillende niveaus in het systeem nodig. Het is belangrijk om plekken in het systeem te identificeren waar kleine veranderingen kunnen leiden tot grote veranderingen in het gedrag van het systeem.

Whole-system-in-the-room-aanpak: Dit is een integrale, vaak domeinoverstijgende aanpak waarbij in één sessie alle relevante betrokkenen samenkomen om de gezamenlijke knelpunten rondom bewegen te identificeren en tot oplossingen te komen.

Bijlage 1 Methoden

Methoden actielijn 1

Vragenlijst beleidsmedewerkers en management bij ministeries buiten het ministerie van VWS

Het Actieplan richt zich onder meer op het bevorderen van domeinoverstijgende samenwerking op het gebied van bewegen in nationaal beleid. Er is in juni 2025 een vragenlijst uitgezet onder beleidsmedewerkers en leden van het managementteam (MT) van verschillende ministeries. De vragenlijst richtte zich op de aandacht voor het thema Bewegen en op ervaren succesfactoren en belemmeringen in de samenwerking met andere ministeries rond dit thema.

Conform het Actieplan lag de focus op de domeinen school, werk, zorg en leefomgeving. Daarom zijn de ministeries OCW, SZW, BZK-VRO, IenW en LVVN benaderd. In overleg met de directie Sport en Bewegen van het ministerie van VWS is vervolgens een overzicht opgesteld van relevante directies met mogelijke raakvlakken met het thema Bewegen. De oproep om de vragenlijst in te vullen is via de directeuren van 15 directies verspreid. Beleidsmedewerkers en MT-leden konden deelnemen als zij vonden dat hun werkzaamheden raakvlakken hadden met het thema Bewegen of met het creëren van een beweegvriendelijke omgeving. Van drie directies, waarvan aanvankelijk geen reactie werd ontvangen, zijn beleidsmedewerkers aanvullend persoonlijk benaderd door beleidsmedewerkers van de directie Sport en Bewegen.

In totaal vulden 17 personen de vragenlijst in (waarvan 2 onvolledig): 6 vanuit het MT (directeur of leidinggevende) en 11 beleidsmedewerkers. De verdeling per ministerie was: OCW (n=4), SZW (n=6), BZK-VRO (n=4), IenW (n=2) en LVVN (n=1). De vragenlijst werd ingevuld door vertegenwoordigers van 13 van de 15 aangeschreven directies (vanuit één directie van OCW en BZK-VRO werd geen reactie ontvangen). De vragenlijst bestond uit gesloten vragen (meerkeuzevragen en scoringsvragen op een schaal van 1-5), met daarnaast ook een aantal open vragen. De gegevens zijn geanalyseerd met behulp van Excel en SPSS door een onderzoeker van het RIVM.

Documentanalyse beleidsstukken

Beleidsstukken uit 2024 en het eerste deel van 2025 (t/m juni) zijn geanalyseerd om in kaart te brengen wat er in die tijd aan beweegbeleid bij is gekomen. De beleidsstukken uit deze analyse zijn tevens gebruikt voor een update van het overzicht van het sport- en beweegbeleid op www.sportenbewegenincijfers.nl. Voor de analyse in dit rapport zijn de stukken over het topsportbeleid achterwege gelaten. Het sport- en beweegbeleid van de nationale overheid is een vorm van ingrijpen op het gebied van bewegen en sporten. Hierbij gaat het om een door de regering uitgegeven document dat informatie bevat over het faciliteren, reguleren en/of stimuleren van bewegen of sporten. In het kader van de evaluatie van het Actieplan hebben we de volgende soorten documenten als beweegbeleid beschouwd: beleidsnota's/ beleidsplannen, wet- en regelgeving, regeerakkoorden en strategische visiedocumenten.

Vergelijking beleidsdocumenten met de PA-EPI aanbevelingen

In de voortgangsrapportage 2024 van de evaluatie van het Actieplan Nederland Beweegt, is gerapporteerd over de uitkomsten van de Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI). In de PA-EPI is het beweegbeleid van de Nederlandse overheid en de implementatie hiervan in kaart gebracht voor acht beleidsdomeinen en zeven beleidsondersteunende domeinen. Zie Tabel B4, Bijlage 2. Op basis van de documentanalyse en de beoordeling van de implementatie van het beleid zijn door professionals en onafhankelijke experts beleidsaanbevelingen voor de overheid opgesteld. De gevonden beleidsdocumenten in de documentanalyse voor het huidige onderzoek zijn naast de beleidsaanbevelingen gelegd, om te kijken in hoeverre deze aansluiten bij de gemaakte aanbevelingen. Voor de vergelijking is de top 5 van de beleidsaanbevelingen en de beleidsondersteunende aanbevelingen beschouwd, en de hoogst geprioriteerde aanbeveling per domein.

Methoden actielijn 2

Stakeholderdatabase

Samen met de Beweegalliantie is een stakeholderdatabase opgezet. Deze database biedt een overzicht van alle partijen die aangesloten zijn bij de Beweegalliantie. Voor deze rapportage is gebruikgemaakt van de volgende gegevens: 1) het domein of de domeinen van de Beweegalliantie waaraan de partijen verbonden zijn (onderwijs, werk, zorg, leefomgeving, vrije tijd of actieve mobiliteit), 2) het type organisatie (bijvoorbeeld zorgaanbieder, kennis/voorlichting) en 3) het niveau waarop de partij actief is (lokaal, regionaal, nationaal, internationaal). Als laatste peildatum voor de analyse van het RIVM is 1 september 2025 genomen. Analyses zijn uitgevoerd in Excel. Hiervoor zijn kruistabellen uitgedraaid en figuren gemaakt.

Vragenlijst aangesloten partijen Beweegalliantie

Om inzicht te krijgen in de betrokkenheid van partijen, hun bijdrage aan het stimuleren van bewegen en de ervaren meerwaarde van de Beweegalliantie, is onder de aangesloten partijen een vragenlijst uitgezet. Binnen organisaties konden meerdere personen aangesloten zijn; ieder werd gevraagd de vragenlijst in te vullen voor zijn of haar eigen werkzaamheden rondom bewegen, niet namens de organisatie als geheel. De vragenlijst is door 171 personen ingevuld. De vragenlijst kon anoniem worden ingevuld, maar deelnemers werd wel gevraagd hun organisatie te vermelden. De Beweegalliantie verspreidde de uitnodiging via e-mail naar alle deelnemers in hun stakeholderbestand en plaatste daarnaast meerdere oproepen in hun nieuwsbrief. De vragenlijst was open van 3 juli tot 15 augustus 2025 en was toegankelijk via een link naar het online vragenlijstprogramma Formdesk. Alleen onderzoekers van het evaluatieteam van het RIVM konden de antwoorden inzien. Deelnemers gaven vooraf toestemming om deel te nemen aan het onderzoek. De vragenlijst bestond uit open en gesloten vragen, waarvan de antwoorden zijn geanalyseerd met Excel en SPSS. De open antwoorden zijn geanalyseerd door middel van codering in Excel. De gecodeerde data zijn vervolgens samengevat met behulp van ChatRIVM, het interne AI-programma van het RIVM. Deze samenvatting is daarna

door de onderzoeker handmatig gecontroleerd en waar nodig aangevuld om volledigheid en juistheid te waarborgen.

Analyse van obstakels en oplossingen vanuit een systeemperspectief (het Action Scales-model)

Voor het analyseren van de bijdrage van de Beweegalliantie en het ZonMw-Groeiprogramma aan het wegnemen van obstakels voor (meer) bewegen is het Action Scales-model toegepast [23]. Daarbij zijn de volgende activiteiten onderzocht: binnen de Beweegalliantie de cirkelactiviteiten, het impactloket, de gemeentelijke ondersteuning en de beleidsbeïnvloeding; en binnen ZonMw de met vouchers gefinancierde acties gericht op het versterken van (lokale) beweeginitiatieven.

Voor de analyse zijn per peildatum 1 september 2025 de volgende gegevensbronnen aangeleverd:

- *Cirkelregister* (Beweegalliantie) - Dit register bevat informatie over het doel van elke cirkel en de fase waarin deze zich bevindt. Daarnaast is vastgelegd welke obstakels de cirkel beoogt aan te pakken, met welke oplossingen, op welke doelgroep de oplossing is gericht, de implementatiestatus en het schaalniveau (lokaal, regionaal of landelijk) waarop de oplossing zich richt.
- *Impactloketregister* (Beweegalliantie) - Dit register geeft een overzicht van de lokale initiatieven die door het impactloket van de Beweegalliantie zijn ondersteund en welk soort ondersteuningstraject vanuit de Beweegalliantie heeft plaatsgevonden (Begeleiding, Inspiratie of Verbinding). Daarnaast is informatie aangeleverd over de obstakels waarbij beweeginitiatieven ondersteuning van de Beweegalliantie nodig hebben. Hierbij is ook vastgelegd welke oplossingen worden ingezet, op welke doelgroep deze gericht zijn, wat de implementatiestatus is en op welk schaalniveau (lokaal, regionaal of landelijk) de oplossing zich richt.
- *Register gemeentelijke activiteiten* (Beweegalliantie) - Dit register omvat informatie over de activiteiten die de Beweegalliantie uitvoert binnen gemeenten en NPLV-wijken. Hierin is vastgelegd welke obstakels binnen gemeenten met behulp van de Beweegalliantie worden aangepakt, met welke oplossingen, op welke doelgroep de oplossing is gericht, de implementatiestatus en het schaalniveau (lokaal, regionaal of landelijk) waarop de oplossing zich richt.
- *Overzicht beleidsbeïnvloedende activiteiten* (Beweegalliantie) - Voor de beleidsbeïnvloedende activiteiten die de Beweegalliantie per domein uitvoert, en een overzicht van de overtuigingen die zij daarbij beoogt te veranderen, is een document aangeleverd. Ter aanvulling daarop is door het RIVM een interview gehouden met de directeur van de Beweegalliantie.
- *Overzicht kennis- en implementatievouchers* (ZonMw) - Voor deze evaluatie zijn tien lokale beweeginitiatieven geanalyseerd die in de eerste ronde van het ZonMw-programma 'Kennis- en implementatie-impuls bewegen in het dagelijks leven' een financiële voucher hebben ontvangen. Voor de tweede en derde ronde was de verslaglegging nog niet (volledig) beschikbaar. ZonMw heeft hiervoor de volgende informatie aangeleverd: evaluatieformulieren ingevuld door projectleiders, ingediende

subsidieaanvragen en, in enkele gevallen, aanvullende inhoudelijke rapportages. Alle documenten waren geanonimiseerd. Uit deze documenten zijn de belangrijkste obstakels en bijbehorende oplossingen geëxtraheerd.

Voor de indeling van acties en oplossingen in de systeemniveaus van het Action Scales-model (gebeurtenissen, structuren, doelen en overtuigingen) stelde een RIVM-onderzoeker eerst een raamwerk op met criteria en voorbeelden per niveau. Het raamwerk is besproken met twee andere onderzoekers, waarna de acties/oplossingen hieraan zijn getoetst en de voorbeelden en criteria tijdens het proces zijn aangescherpt. Bij de indeling van het niveau is daarbij telkens een verantwoording opgesteld.

Het detailniveau van obstakels en oplossingen varieerde, het aantal was omvangrijk en soms waren er dubbelingen. Daarom zijn deze voorafgaand aan de indeling waar nodig gegroepeerd, met name bij de talrijke gemeentelijke activiteiten, waarbij veel voorkomende obstakels en oplossingen zijn samengevoegd. Deze oplossingen zijn daardoor niet telbaar en gelden niet voor alle individuele gemeenten of wijken, maar geven een algemeen, overkoepelend beeld. De tabel beperkt zich bovendien tot de meest voorkomende obstakels en oplossingen, waardoor het een verkorte weergave van de activiteiten van de Beweegalliantie biedt. Alleen voor de cirkelactiviteiten was het mogelijk om het aantal activiteiten per ASM-niveau te kwantificeren in een figuur, gezien deze tabellen geen samengestelde categorieën van activiteiten bevatten.

Overige documenten

Daarnaast is gebruik gemaakt van gegevens van de website van de Beweegalliantie (www.beweegalliantie.nl) en interne documenten, zoals presentaties en voortgangsrapportages van de Beweegalliantie. Ook heeft de Beweegalliantie data aangeleverd over het bereik van hun communicatie-uitingen (de website en LinkedIn community), op basis van een intern dashboard.

Methoden actielijn 3

Kennisintegratie rapporten gerelateerde programma's en monitors en inventarisatie aanvullende relevante documenten

Om zicht te krijgen op een lokale/regionale integrale aanpak van bewegen zijn relevante bevindingen vanuit de GALA-monitor, SAII-monitor, BRC-monitor en monitor PGLO gebundeld. Deze rapportages zijn verschenen tussen november 2024 en november 2025 en verder aangevuld met enkele rapportages van aanpalende projecten en monitors, zoals de monitor Valpreventie en rapportages van de Beweegalliantie en het Mulier Instituut. Rapportages kwamen in aanmerking als ze gebaseerd waren op een eigen en voldoende representatieve kwalitatieve of kwantitatieve dataverzameling over 2024 of 2025. Het moest daarbij gaan om nieuwe resultaten die nog niet in het vorige rapport van deze evaluatie waren opgenomen. Daarnaast moesten de resultaten gericht zijn op (een integrale aanpak van) bewegen en op domeinoverstijgende samenwerking en implementatie op lokaal of gemeentelijk niveau. In Tabel B1 is een overzicht weergegeven van de selectie van de documenten.

Tabel B1 Selectie van documenten bij de kennisintegratie van lokaal/regionaal beweegbeleid.

Organisatie	Titel	Jaar	Geïnccludeerd (√=ja en X=nee)
RIVM	GALA-monitor 2025	2025	√
	Monitor Valpreventie 2025	2025	√
	Samen bouwen aan een gezonde leefomgeving, zo lukt het wél om financiering te vinden	2025	√
	Monitor Kansrijke Start 2024	2025	√
	Ervaringen van kinderen en gezinnen met de aanpak Kind naar Gezonder Gewicht	2025	X
	Vormgeving en inrichting van domeinoverstijgende samenwerkingsverbanden voor de transformatie van zorg naar gezondheid	2025	X
iresearch	Samenvatting statusmeting 2024 Programma Gezonde Leefomgeving	2025	√
	Samenvatting tussenmeting 2025 Programma Gezonde Leefomgeving	2025	√
Kenniscentrum Sport & Bewegen	Samenwerken voor een beweegvriendelijke leefomgeving: de uitdagingen	2025	√
	Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving 2024	2025	√
	Optimaliseren van lokale of regionale samenwerking: Twaalf werkzame elementen om inclusief sporten en bewegen te stimuleren	2025	X
Open Universiteit	Vitaal ouder worden door bewegen: een stappenplan voor het succesvol implementeren van beweeginterventies in lokale samenwerking	2024	√
Coalitie Leefstijl in de Zorg	Handreiking domeinoverstijgende samenwerking voor een gezonde leefstijl	2025	√
	Kennissynthese: Uitkomsten van een literatuurstudie naar domeinoverstijgend samenwerken aan leefstijl binnen de zorg	2025	X
Beweegalliantie	Bewegen is vooruitgaan: Handreiking voor gemeenten: Door toevoeging van bewegen naar vitalere inwoners	2024	√
	Méér bewegen in NPLV-wijken	2025	√
	Van Heerlen-Noord naar héél Nederland: Zo maak je samen een Integraal Sociaal Bewegingsplan	2025	√
Mulier Instituut	Fundament versterkt – Monitor Sportakkoord II: perspectief vanuit sportbonden, POS en adviseurs lokale sport	2024	√
	De buurtsportcoach – Profiel van de Brede Regeling Combinatiefuncties	2024	√
	Sport- en beweegaanbod voor ouderen – Wat is de aandacht voor valpreventie?	2024	√
	Monitor Sportakkoord II – Fundament in beweging	2025	√
	Monitor lokaal sportbeleid 2024	2025	√
	Factsheet 2025/36 – De gecombineerde leefstijlinterventie in de gemeente	2025	√

Organisatie	Titel	Jaar	Geïnccludeerd (√=ja en X=nee)
	Zoveel mensen, zoveel wensen: een verkenning van belemmeringen om te sporten of bewegen in de openbare ruimte	2025	√
	Profielen van de BRC Factsheet 2025/6	2025	√
	Doorstroom binnen de ketenaanpak valpreventie. Een onderzoek onder de belangrijkste betrokkenen	2025	√
	Samenwerken voor een actieve toekomst. De samenwerking van BRC-functionarissen met ondernemende sportaanbieders	2024	X
	Samen sterk in sport en verbinding Een samenwerking tussen BRC-functionarissen en maatschappelijke organisaties in de sport	2024	X
	Monitor doortrappen 2024	2025	X
	Monitor financiële stromen in de breedtesport 2023	2025	X
	Monitor sportuitgaven gemeenten 2023	2025	X
	De urban ambtenaar: Een kwalitatieve verkenning van een nieuw type rol binnen het gemeentelijk urban sports-beleid	2025	X
	De rol van de coördinator sport en preventie in de praktijk	2025	X
	Sport- en bewegen in het GALA: uitvoering van sport en bewegacties voor GALA doelen	2026	√
	JOGG-monitor 2024: ontwikkelingen en opbrengsten van de JOGG-aanpak en Kind naar Gezonder Gewicht	2026	√

GALA-vragenlijst onder gemeenten

Naast de informatie gerapporteerd in de GALA-monitor 2025 zijn enkele aanvullende gegevens gebruikt uit de GALA-vragenlijst die begin 2025 onder alle Nederlandse gemeenten is uitgezet (<https://www.rivm.nl/gala-monitor>).

Expertbijeenkomst

Resultaten van de kennisintegratie zijn aangevuld met bevindingen uit de expertmeeting die in september 2025 is gehouden met experts van het Mulier Instituut, de Bewegalliantie, het RIVM en het ministerie van VWS. De experts van Kenniscentrum Sport & Bewegen konden niet aanwezig zijn en hebben per e-mail input geleverd. Tijdens deze bijeenkomst was het doel om de bevindingen uit de kennisintegratie te toetsen op herkenbaarheid en volledigheid. Daarnaast werd gereflecteerd op de bevindingen en benoemd welke kennishiaten er nog zijn als het gaat om de uitvoering van de lokale domeinoverstijgende samenwerking. Ook is in de expertmeeting gevraagd wat op de verschillende beleidsniveaus (lokaal-regionaal-nationaal) nodig is om de volgende stap in de uitvoering van lokaal integraal beweegbeleid te zetten.

Bijlage 2 Aanvullende tabellen en informatie

Tabel B2 Belangrijkste bevindingen RIVM systeemevaluatie Actieplan Nederland Beweegt – voortgangsrapportage 2024 [13].*

<p>Meer bewustwording van het belang van bewegen</p>
<p>Het ministerie van VWS en de Beweegalliantie hebben al stappen gezet om de bewustwording van het belang van bewegen bij beleidsmedewerkers en (maatschappelijke) partijen te vergroten. Dat blijkt uit interviews die zijn gehouden met twaalf beleidsmakers vanuit verschillende directies binnen het ministerie van VWS. Ook is het aantal betrokken partijen bij de Beweegalliantie binnen een jaar drie keer zo groot geworden, tot ruim 400. Dit is onderzocht door middel van een stakeholderanalyse van partijen binnen de Beweegalliantie.</p>
<p>Meer domeinoverstijgend beleid rondom bewegen</p>
<p>Zowel op landelijk als lokaal niveau wordt er meer domeinoverstijgend samengewerkt aan beweegbeleid. Dit is belangrijk omdat het in beweging krijgen van mensen iets is wat het ministerie van VWS niet alleen kan bereiken. Hiervoor is samenwerking nodig met andere ministeries, bijvoorbeeld het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor bewegen op scholen, en lokale overheden, voor het inrichten van een gezonde en beweegvriendelijke leefomgeving.</p> <p>We zien bewegen in nationale beleidsstukken al terugkomen in domeinen zoals transport, stedelijke ontwerp, zorg en gemeenschap. Dit blijkt uit de Physical Activity Environmental Policy Index (PA-EPI) [21]. Ook hebben bijna alle gemeenten sport en bewegen en een gezonde fysieke leefomgeving opgenomen in hun lokale plannen.</p>
<p>Implementatie van domeinoverstijgend beweegbeleid</p>
<p>De overheid implementeert al regelmatig plannen voor beweegbeleid, maar er is nog ruimte voor verbetering. Vooral in de domeinen onderwijs, werkplek, en sport en recreatie voor iedereen, blijkt uit de PA-EPI. Op lokaal niveau zijn gemeenten geïdentificeerd die voorop lopen in het uitvoeren van lokale plannen, omdat zij bijvoorbeeld al veel verbinding leggen met andere domeinen. Ook zijn er gemeenten die hierin juist achterblijven. De implementatie op landelijk en lokaal niveau lukt soms niet doordat beleidsmakers belemmeringen ervaren in de domeinoverstijgende samenwerking. Zij zijn bijvoorbeeld niet altijd bekend met elkaars rollen, taken en verantwoordelijkheden. Dit blijkt onder andere uit de interviews met beleidsmakers.</p>
<p>Versterking van bestaande beweeginitiatieven</p>
<p>In de cirkels (samenwerkingsverbanden) binnen de Beweegalliantie is het afgelopen jaar veel werk verricht. In deze samenwerkingsverbanden wordt door partijen samengewerkt aan het oplossen van obstakels. Met een obstakel wordt een hindernis bedoeld die het succes van een bestaand beweeginitiatief in de weg staat. Er zijn 21 samenwerkingsverbanden gestart, met name in de domeinen onderwijs, zorg en werk. Een voorbeeld hiervan is Regioaanpak</p>

Beweeg V(MB)O. Hierin werken diverse (v)mbo-scholen in de regio's Rijnmond en Haaglanden aan het stimuleren van meer beweging op en rondom hun locaties.

Versterking van vernieuwende initiatieven

In het afgelopen jaar zijn negentien (lokale) vernieuwende beweeginitiatieven in de samenleving ondersteund via de nieuwe werkwijze genaamd het Groeiprogramma. Deze beweeginitiatieven worden financieel ondersteund en zijn gericht op jeugd en mensen met minder kansen. Het is belangrijk om de opbrengsten van de initiatieven in beeld te brengen.

*Samenvatting ook gepubliceerd op [Allesoversport.nl](https://allesoversport.nl)

Tabel B3 Overzicht beleidsdocumenten waarin bewegen voorkomt (augustus '23 t/m jun '25).

Beleidsdomein	Beleidsdocument (maand/jaar)	Doelgroepen Actieplan	Samenwerkingen*	Overheidsinstrument**
Sport en recreatie	VWS. Najaarsbrief Sport en Bewegen 2024 (dec 2024) [53]	Jongeren, Nederlanders met een laag inkomen/opleidingsniveau Nederlanders met een beperking	Gemeenten	Kennisontwikkeling- en deling (onderzoek)
	VWS. Zwemmen in Nederland en overige beleidsontwikkelingen (apr 2025) [54]	Jongeren	IenW, Nationale Raad Zwemveiligheid, Reddingsbrigade Nederland	Kennisontwikkeling- en deling (onderzoek, publiekscampagne) en financieringsmechanismen (programma)
	VWS. Verzamelbrief Sport en Bewegen (feb 2025) [22]	Ouderen, algemene bevolking	NLSportraad, gemeenten, Nationaal Ouderenfonds, lokale uitvoerders (zoals de Bas van de Goor Foundation)	Verkennde gesprekken, nog geen inzet d.m.v. concrete overheidsinstrumenten aangekondigd
	VWS. Sport en Bewegen 2025 (jun 2025) [55]	Jongeren, Nederlanders met een laag inkomen/opleidingsniveau Nederlanders met een beperking	Gemeenten	Financieringsmechanismen (subsidies), kennisontwikkeling- en deling (pilot sportpas)
Stedelijk ontwerp/ leefomgeving	VWS. Verzamelbrief Sport en Bewegen (feb 2024) [19]	Algemene bevolking	-	Kennisontwikkeling- en deling (onderzoek)
	BZK. Voortgang Groen in en om de Stad (GIOS) (feb 2024) [16]	Algemene bevolking	Gemeentes, provincies, koepels, groene organisaties, natuurorganisaties	Kennisontwikkeling- en deling (handreiking)
	VRO. Reactie op onderzoek 'Tekort aan groen in Nederlandse steden' (mrt 2025) [56]	Algemene bevolking	Gemeentes, provincies	Kennisontwikkeling- en deling (onderzoek)

Beleidsdomein	Beleidsdocument (maand/jaar)	Doelgroepen Actieplan	Samenwerkingen*	Overheidsinstrument**
Gezondheidszorg	VWS. Reactie op manifest Bewegen als Medicijn (jan 2025) [57]	Nederlanders met een chronische aandoening	Bas van de Goor foundation	(Faciliteren van) belangenbehartiging en maatschappelijke bewegingen
Transport	BZK / VWS / IenW. City Deal Fietsen voor Iedereen (dec 2023) [58]	Nederlanders met een laag opleidings- of inkomensniveau	Gemeenten (o.a. Amsterdam, den Haag en Eindhoven), maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen	Financieringsmechanismen, kennisontwikkeling- en deling en domeinoverstijgende partnerschappen
	IenW. Aanpak opvoeren elektrische fietsen waaronder fatbikes (apr 2024) [15]	Algemene bevolking	JenV	Wet- en regelgeving, kennisontwikkeling- en deling (publiekscampagne)
	IenW. Stand van zaken van de verkeersveiligheid (mei 2024) [17]	Algemene bevolking	JenV	Financieringsmechanismen
	IenW. Tijdelijke subsidieregeling collectieven mkb verduurzaming reisgedrag (okt 2024) [59]	Algemene bevolking	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	Financieringsmechanismen
	IenW. Voortgangsbrief en ontwikkelingen deelmobiliteit (mei 2024) [60]	Algemene bevolking	BZK en regionale en lokale medeoverheden	Domeinoverstijgende partnerschappen
	IenW. Stand van zaken van de verkeersveiligheid voorjaar 2025 (jun 2025) [61]	Algemene bevolking	JenV	Kennisontwikkeling- en deling (publiekscampagne)
Onderwijs/ kinderopvang	OCW. Subsidieregeling School en Omgeving (nov 2024) [62]	Jongeren	Scholen, gemeenten, (maatschappelijke) organisatie(s)	Financieringsmechanismen
Werkplek	-	-	-	-
Domeinoverstijgend	VWS / SZW. Gezondheid in alle beleidsdomeinen (dec 2024) [63]	Nederlanders met een laag opleidings- of inkomensniveau, algemene bevolking	Gemeenten, regio's, sociale partners, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, (ervarings)deskundigen en vertegenwoordigers van planbureaus en kennisinstututen	Kennisontwikkeling- en deling (beleidsagenda)

Beleidsdomein	Beleidsdocument (maand/jaar)	Doelgroepen Actieplan	Samenwerkingen*	Overheidsinstrument**
	VWS. Reactie op RVS-advies 'Op onze gezondheid' (apr 2025) [49]	Algemene bevolking	Bestuurlijke partners, zoals de VNG en wetenschappers, veldpartijen zoals wethouders, directeuren publieke gezondheid en professionals uit zorg- en welzijn domeinen	Leiderschap en bestuur (oprichten van Bestuurlijk overleg en begeleidingsgroep)
	VWS. Samenhangende Preventiestrategie (jun 2025) [14]	Jongeren, Nederlanders met een beperking, Nederlanders met een laag opleidings- of inkomensniveau, algemene bevolking	Gemeenten en verschillende maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen (o.a. VeiligheidNL, Pharos, JOGG, het RIVM, de VNG en ZonMw)	Domeinoverstijgende partnerschappen, gemeenschapsbrede integrale programma's,
	VRO. Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (Regeling kansrijke wijk (tweede tranche)) (jun 2025) [64]	Nederlanders met een laag inkomensniveau	Gemeenten, SZW, OCW	Financieringsmechanismen
	VWS. Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) (jul 2025) [18]***	Algemene bevolking	Partijen op lokaal niveau (zoals gemeenten, regio's, GGD)	Integrale gemeenschapsbrede programma's, domeinoverstijgende partnerschappen, financieringsmechanismen

* Samenwerkingspartners: Met welke ministeries of partijen wordt samengewerkt om de gestelde doelen te bereiken.

** Overheidsinstrument: Welke instrumenten worden ingezet om de gestelde doelen te bereiken: wet- en regelgeving; financieringsmechanismen; kennisontwikkeling- en deling; opbouw en versterking van professionals; domeinoverstijgende partnerschappen; gemeenschapsbrede integrale programma's; (faciliteren van) belangenbehartiging en maatschappelijke bewegingen; leiderschap en bestuur (zie inleiding).

*** Het onderhandelaarsakkoord Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) is geïnccludeerd in de documentanalyse, ondanks dat de aanbidding hiervan valt buiten de onderzoeksperiode van de evaluatie, omdat deze al eerder is aangekondigd en relevantie heeft voor de onderzoeksvraag.

Tabel B4 Aanbevelingen vanuit de Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI) [20].

Beleidsdomein	Belangrijkste PA-EPI aanbeveling(en)*
Onderwijs	<ol style="list-style-type: none"> 1) Maak bewegingsonderwijs minder vrijblijvend en zorg ervoor dat de onderwijsinspectie structureel de kwaliteit hiervan toetst aan de hand van een set kernindicatoren. 2) Beperk de vrijblijvendheid van scholen om deel te nemen aan leefstijlprogramma's - gericht op scholen - waarin bewegen een rol speelt, zoals de Gezonde School of De Gezonde Basisschool van de Toekomst. Als randvoorwaarde dient de administratie en het regelwerk van (bijvoorbeeld de aanvraag van) deze programma's voor scholen vereenvoudigd te worden.
Transport	<ol style="list-style-type: none"> 1) Formuleer richtlijnen of duidelijke regels waarin het STOMP-principe centraal staat (stappen, trappen, OV, mobility as a service en persoonlijk vervoer) ter bevordering van actief transport (denk aan toegankelijke voet- en fietspaden). Hier moeten (lokale) beleidsmakers rekening mee houden bij de aanleg van nieuwe woonwijken en de herinrichting van bestaande wijken. 2) Implementeer regelgeving om snelheden binnen de bebouwde kom te standaardiseren; 30 km/uur in de bebouwde kom dient de norm te zijn in heel Nederland.
Stedelijk ontwerp	<ol style="list-style-type: none"> 1) Integreer bewegen in de Omgevingswet en stel duidelijke voorwaarden of kaders vast voor de vertaling van beweegaspecten (zoals ruimte voor actief transport, spelen, bewegen, sporten en gemengd landgebruik) in omgevingsvisies, -programma's en -plannen waaraan gemeenten verplicht moeten voldoen. 2) Formuleer duidelijke richtlijnen voor stedelijk ontwerp gericht op aantrekkelijke en sociaal veilige loop- en fietsroutes door de wijk, bij scholen, in industriële gebieden, naar recreatiegebieden en over bedrijventerreinen.
Gezondheidszorg	<ol style="list-style-type: none"> 1) Borg een ketenaanpak door de inzet van een structurele tussenpartij (bijvoorbeeld het leefstijlloket) die optreedt als facilitator tussen de zorg (huisarts, ziekenhuis en fysiotherapeut) en het beweegaanbod onder de verzekerde zorg te laten vallen. Deze partij inventariseert waar de patiënt behoefte aan heeft en geeft aansluitend passende beweegopties. 2) Stimuleer de ontwikkeling en het gebruik van scholingsprogramma's die bijdragen aan kennisvergroting van zorgprofessionals omtrent bewegen.
Samenleving/gemeenschap	<ol style="list-style-type: none"> 1) Formuleer in samenwerking met en voor gemeenten landelijke doelen (Key Performance Indicators (KPIs)) en voorwaarden waarin beschreven wordt waar nieuwe gemeenschapsinitiatieven (bijvoorbeeld een nieuwe CityDeal) - gericht op bewegen - aan moeten voldoen. De volgende aspecten zijn onderdeel van dergelijke voorwaarden: <ol style="list-style-type: none"> a. Structurele monitoring en evaluatie van gemeenschapsinitiatieven b. Samenwerking tussen expertises uit meerdere domeinen c. Stakeholderanalyse d. Borging van eigenaarschap van een gemeenschapsinitiatief e. Gebruik van (componenten van) bewezen werkzame elementen omtrent gemeenschapsinitiatieven. 2) Bied een subsidie aan gemeenten die als financiële prikkel gebruikt kan worden om ruimtes en faciliteiten (sportcomplexen, gymzalen, schoolpleinen en andere (potentiële) beweegplekken) open te stellen.

Beleids-domein	Belangrijkste PA-EPI aanbeveling(en)*
Sport en recreatie voor iedereen	<p>1) Neem maatregelen die ervoor zorgen dat financiële sport- en beweegregelingen (subsidies) door zoveel mogelijk kwetsbare groepen gebruikt kunnen worden en toegankelijk zijn. Denk bijvoorbeeld aan: a. Vergroot de bekendheid van de regelingen; b. Verminder de restricties van de regelingen die deze beperkt maken; c. Zorg dat de regelingen in iedere gemeente uniform zijn (met andere woorden, verruim de regelingen in specifieke gemeenten); d. Verminder de administratieve last rondom het aanvragen van regelingen (oftewel, vereenvoudig de aanvraagprocedure). Heb bijvoorbeeld aandacht voor groepen die te maken hebben met een taalbarrière en gebruik willen maken van deze regelingen.</p> <p>2) Faciliteer het co-creëren van nationale beweeginitiatieven gericht op de minst actieve en kwetsbare groepen met belanghebbenden (waaronder minimaal de doelgroep) waarbij rekening wordt gehouden met structurele barrières om te bewegen (zoals armoede en stress). Hierbij is het idee om bewegen te integreren als een structureel onderdeel van een bredere aanpak van problematiek binnen specifieke groepen. Bewegen kan bijvoorbeeld worden beschouwd als een mogelijke interventie binnen het armoedebeleid. Daarbij is het wel belangrijk dat het beweegveld zich flexibel opstelt en zich bewust is van het feit dat bewegen niet altijd een hoge prioriteit heeft binnen deze groepen.</p>
Werkplek	<p>1) Prioriteer preventie/bewegen in de Arboret door onder andere regels op te stellen voor de duur van sedentair gedrag en fysieke overbelasting (waardoor werknemers te belast zijn om te bewegen buiten werktijd).</p> <p>2) Stimuleer werkgevers om werknemers financiële prikkels te geven die bewegen stimuleren (onder andere korting op een lidmaatschap voor de sportschool, extra vrije dagen bij regelmatig bewegen, et cetera). Breid deze stimulansen ook uit naar mensen zonder werk (mogelijk via UWV).</p>

* alle aanbevelingen in de top 5 + de hoogste twee per domein

Tabel B5 Vragenlijst aangesloten partijen bij de Bewegalliantie: Het terrein waarin de respondenten werken afgezet tegen op welk niveau zij werken.

Terrein	Totaal 100% (N=171)	Naar niveau		
		Lokaal (n=111)	Regionaal (n=98)	Nationaal (n=96)
Sport en recreatie (N=102)	60% (102)	71% (72)	67% (68)	58% (59)
Onderwijs/kinderopvang (N=83)	49% (83)	68% (56)	64% (53)	57% (47)
Gezondheidszorg (N=59)	35% (59)	59% (35)	56% (33)	54% (32)
Politiek/beleid (N=57)	33% (57)	70% (40)	61% (35)	58% (33)
Stedelijk ontwerp/leefomgeving (N=54)	32% (54)	76% (41)	61% (33)	56% (30)
Werkplek (N=29)	17% (29)	45% (13)	59% (17)	52% (15)
Media (N=13)	8% (13)	77% (10)	77% (10)	62% (8)
Transport (N=9)	5% (9)	67% (6)	56% (5)	67% (6)
Overig (N=15)	9% (15)	53% (8)	53% (8)	60% (9)
Totaal	248% (421)			

Tabel B6 Vragenlijst aangesloten partijen bij de Bewegalliantie: Het terrein waarin de respondenten werken afgezet tegen in welke type organisatie zij werken.

Terrein	Naar organisatietype											
	Overheid/ beleids- makers (n=30)	Sport- service organisaties (n=21)	Onderzoek/ kennis/ voorlichting (n=18)	Anders (n=18)	Onderwijs (n=16)	Sport- of beweeg- aanbieder (n=14)	Goede doelen/ belangen- organisaties (n=14)	Beweeg- initiatief/ programma (n=12)	Training/ advies- bureau (n=9)	Zorgpartij (n=9)	Branche/ koepelor- ganisaties (n=5)	Overig bedrijf (n=5)
Sport en recreatie (N=102)	20% (20)	18% (18)	13% (13)	7% (7)	1% (1)	12% (12)	11% (11)	7% (7)	5% (5)	1% (1)	4% (4)	3% (3)
Onderwijs/ kinderopvang (N=83)	19% (17)	18% (15)	8% (7)	8% (7)	19% (16)	6% (5)	6% (5)	7% (6)	6% (5)	0% (0)	1% (1)	4% (3)
Gezondheids- zorg (N=59)	15% (9)	19% (11)	10% (6)	10% (6)	1% (1)	5% (3)	9% (5)	7% (4)	3% (2)	15% (9)	5% (3)	0 (0%)
Politiek/ beleid (N=57)	32% (18)	19% (11)	11% (6)	7% (4)	4% (2)	2% (1)	9% (5)	5% (3)	4% (2)	4% (2)	5% (3)	0% (0)
Stedelijk ontwerp/ leefomgeving (N=54)	26% (14)	19% (10)	17% (9)	11% (6)	2% (1)	2% (1)	6% (3)	6% (3)	7% (4)	2% (1)	0% (0)	4% (2)
Werkplek (N=29)	10% (3)	3% (1)	17% (5)	24% (7)	7% (2)	7% (2)	0% (0)	7% (2)	14% (4)	7% (2)	3% (1)	0% (0)
Media (N=13)	23% (3)	23% (3)	15% (2)	23% (3)	0% (0)	15% (2)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Transport (N=9)	22% (2)	11% (1)	22% (2)	11% (1)	0% (0)	11% (1)	0% (0)	11% (1)	0% (0)	11% (1)	0% (0)	0% (0)
Overig (N=15)	7% (1)	7% (1)	13% (2)	33% (5)	0% (0)	0% (0)	13% (2)	0% (0)	7% (1)	7% (1)	13% (2)	0% (0)

Tabel B7 Vragenlijst aangesloten partijen bij de Bewegalliantie: Het terrein waarin de respondenten werken afgezet tegen welke acties zij uitvoeren op het stimuleren van bewegen.

Terrein	Naar acties (1/2)						
	Creëren bewustwording (n=138)	Ontwikkelen/ delen kennis (n=108)	Stimuleren van aandacht voor bewegen in beleid (n=104)	Versterken beweeginitia- tieven (n=90)	Ontwikkelen beweeginitia- tieven (n=87)	Ontwikkelen domeinoverstij- gend beleid (n=78)	Uitvoeren domeinoverstij- gend beleid (n=70)
Sport en recreatie	79% (81)	62% (63)	60% (61)	60% (61)	56% (57)	50% (51)	46% (47)
Onderwijs/kinderopvang	82% (68)	70% (58)	65% (54)	57% (47)	60% (50)	50% (41)	41% (34)
Gezondheidszorg	81% (48)	71% (42)	64% (38)	59% (35)	48% (28)	58% (34)	46% (27)
Politiek/beleid	88% (50)	70% (40)	74% (42)	65% (37)	49% (28)	72% (41)	56% (32)
Stedelijk ontwerp/leefomgeving	87% (47)	65% (35)	64% (38)	65% (35)	56% (30)	56% (3)	50% (27)
Werkplek	100% (29)	76% (22)	72% (21)	55% (16)	55% (16)	62% (18)	48% (14)
Media	92% (12)	69% (9)	85% (11)	77% (10)	46% (6)	46% (6)	39% (5)
Transport	67% (6)	78% (7)	56% (5)	44% (4)	56% (5)	44% (4)	11% (1)
Overig	73% (11)	73% (11)	60% (9)	53% (8)	47% (7)	33% (5)	40% (6)

Terrein	Naar acties (2/2)					
	Begeleiden bij in beweging komen (n=61)	Aanbieden beweegactiviteiten (n=53)	Monitoren bewegen doelgroepen (n=52)	Opleiden beweegprofessionals (n=40)	Financiering beweeginitiatieven (n=38)	Anders (n=13)
Sport en recreatie	40% (41)	39% (40)	32% (33)	28% (29)	29% (30)	7% (7)
Onderwijs/kinderopvang	34% (28)	30% (25)	40% (33)	29% (24)	28% (23)	6% (5)
Gezondheidszorg	41% (24)	32% (19)	37% (22)	24% (14)	27% (16)	10% (6)
Politiek/beleid	33% (19)	26% (15)	44% (25)	23% (13)	37% (21)	7% (4)
Stedelijk ontwerp/leefomgeving	30% (16)	24% (13)	37% (20)	22% (12)	30% (16)	9% (5)
Werkplek	35% (10)	24% (7)	41% (12)	21% (6)	10% (3)	7% (2)
Media	39% (5)	31% (4)	54% (7)	15% (2)	31% (4)	8% (1)
Transport	44% (4)	44% (4)	22% (2)	0% (0)	33% (3)	22% (2)
Overig	33% (5)	40% (6)	13% (2)	13% (2)	13% (2)	20% (3)

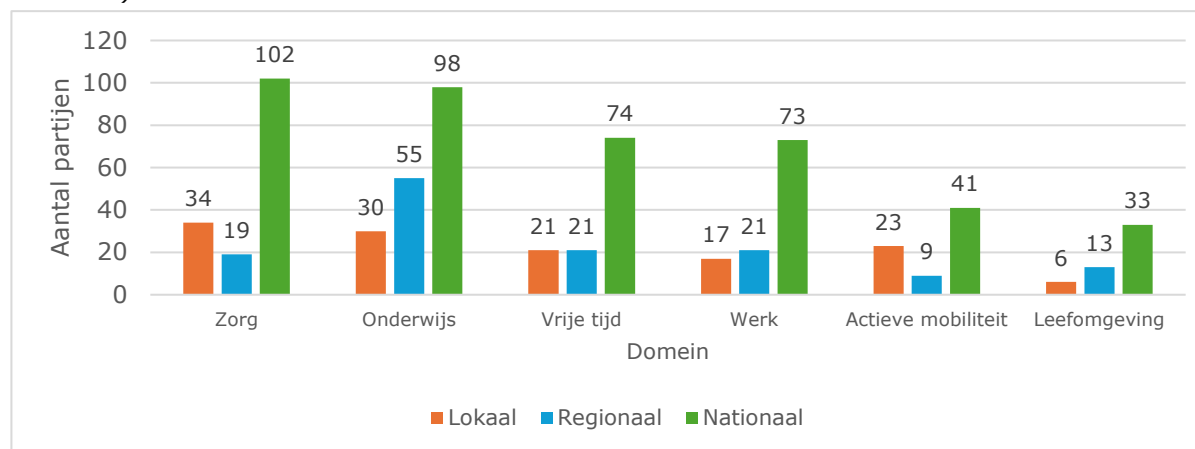
Tabel B8 Vragenlijst aangesloten partijen bij de Bewegalliantie: Het terrein waarin de respondenten werken afgezet tegen hun perceptie over de realisatie van doelen door de Bewegalliantie. Scores zijn een gemiddelde, berekend op basis van antwoorden gemeten op een schaal van 1 (helemaal niet) tot 5 (helemaal wel).

Terrein	Naar doelen			
	Verbinden partners	Versterken initiatieven	Sterke positie beleid	Wegwerken obstakels
Sport en recreatie (N=102)	3,71	3,33	3,41	3,13
Onderwijs/kinderopvang (N=83)	3,74	3,44	3,44	3,12
Gezondheidszorg (N=59)	3,67	3,19	3,33	2,98
Politiek/beleid (N=57)	3,76	3,19	3,4	3,1
Stedelijk ontwerp/leefomgeving (N=54)	3,95	3,62	3,55	3,21
Werkplek (N=29)	3,9	3,5	3,54	3,41
Media (N=13)	3,56	3	3,2	3,2
Transport (N=9)	3,86	3,75	3,33	2,6
Overig (N=15)	3,5	3	3,11	2,88

Tabel B9 Vragenlijst aangesloten partijen bij de Bewegalliantie: Het niveau waarop de respondenten werken afgezet tegen hun perceptie over de realisatie van doelen. Toevoegen: Scores zijn een gemiddelde, berekend op basis van antwoorden gemeten op een schaal van 1 (helemaal niet) tot 5 (helemaal wel).

Niveau	Naar doelen			
	Verbinden partners	Versterken initiatieven	Sterke positie beleid	Wegwerken obstakels
Lokaal (N=111)	3,73	3,42	3,51	3,19
Regionaal (N=98)	3,72	3,44	3,54	3,19
Nationaal (N=96)	3,64	3,31	3,36	3,07
Internationaal (N=27)	3,48	3	3,19	2,89

Figuur B1 Aantal aangesloten partijen bij de Bewegalliantie in september 2025 per domein, verdeeld naar niveau (lokaal-regionaal-nationaal).

Tabel B10 Overzichtstabel van de cirkelactiviteiten vanuit de Bewegalliantie, ingedeeld op basis van het Action Scales-model [23].

Domein	Cirkelnaam	Obstakels	Doelgroep oplossing	Oplossingen	Status oplossing	Niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Domein-overstijgend	Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV)	Ontbreken van verbinding tussen partners in de wijk, bewoners worden niet betrokken bij meer bewegen, toegankelijkheid van informatie/urgentie is niet groot genoeg, tekort aan capaciteit en organisatiekracht, structureel beweegbeleid ontbreekt	NPLV programmabureaus en alliantiepartners	Opstarten van lerend netwerk van diverse landelijke en lokale programmabureaus en partijen met commitment	Implementatie is vergevorderd	Lokaal, landelijk	Structuren	Dit verbetert de samenwerking en kennisdeling tussen de partijen en beïnvloedt daarmee de onderliggende voorwaarden voor beweggedrag
				Ondersteunen van de programmabureaus met 10 verschillende handelingsperspectieven vanuit de Bewegalliantie	Implementatie is vergevorderd	Regionaal	Structuren	De ondersteuning beïnvloedt de acties vanuit de programmabureaus en daarmee de onderliggende voorwaarden voor beweggedrag
				Actieplan voor NPLV wijken om meer bewegen en sport toe te voegen in het gebiedsplan	Implementatie is vergevorderd	Lokaal, wordt uitgebreid	Structuren	Dit verandert de lokale organisatiestructuur en het activiteiten aanbod waardoor gedrag wordt veranderd

Domein	Cirkelnaam	Obstakels	Doelgroep oplossing	Oplossingen	Status oplossing	Niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
				Factsheet ontwikkelen waar de factoren in kaart worden gebracht die structureel bewegen belemmeren	Implementatie is vergevorderd	Landelijk	Gebeurtenissen	Dit gaat om een enkel "event" om de factoren in kaart te brengen
Onderwijs (PO)	Dynamische schooldag PO	Gebrek aan kennis over bewegen, ontbreken van implementatiekracht, geen structurele samenwerking	Schoolbesturen, teams, docenten en gemeenten	Realiseren van een website met handvatten om bewegen in beleid op te nemen	Implementatie is gestart	Landelijk	Structuren	Dit beïnvloedt onderliggende voorwaarden voor gedrag door verandering in informatiestroom
				Bieden begeleiding via pilots	Implementatie is vergevorderd	Landelijk, wordt uitgebreid	Gebeurtenissen	Dit is een interventie, voorkomt niet dat het probleem zich elders herhaalt
				Ontwikkelen van Train-de-trainer cursus	Implementatie is vergevorderd	Lokaal, wordt uitgebreid	Structuren	De training zelf is een gebeurtenis, maar de ontwikkeling van de training is een structuur
				Opzetten lokale allianties	Implementatie is vergevorderd	Lokaal, wordt uitgebreid	Structuren	Actie die de samenwerkingsstructuur verandert en daarmee de onderliggende voorwaarden voor beweeggedrag

Domein	Cirkelnaam	Obstakels	Doelgroep oplossing	Oplossingen	Status oplossing	Niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Onderwijs (KDV)	0-4-jarigen in het kinderdagverblijf (KDV)	Gebrek samenwerking partijen, ouders moeilijk te bereiken, onvoldoende kennis/bekwaamheid medewerkers, beleid & visie ontbreken	Medewerkers, ouders, bestuurders en gemeenten	Organiseren netwerk-bijeenkomsten	Implementatie is vergevorderd	Landelijk, wordt uitgebreid	Structuren	Actie die de onderliggende voorwaarden voor gedrag verandert via verandering in relaties
				Toevoegen structurele aandacht voor bewegen in de opleiding pedagogisch medewerker	Implementatie is vergevorderd	Lokaal	Structuren	Actie die de onderliggende voorwaarden voor gedrag verandert via verandering in kennis
				Realiseren communicatiestrategie over het nut van bewegen	Implementatie is vergevorderd	Landelijk	Overtuigingen	Actie gericht op aanpassen van de dominante normen en waarden binnen het systeem
Onderwijs (VSO/ PrO)	(Speciaal) Voortgezet Onderwijs	Jongeren missen bewustzijn en zelfvertrouwen, weinig bewegen in curriculum, capaciteitstekort docenten, lokale infrastructuur ontbreekt	Leerlingen, docenten, gemeenten en sportservices	Implementeren interventie Healthy Move Squads	Implementatie is vergevorderd	Lokaal, wordt uitgebreid	Gebeurtenissen	Interventie om jongeren zelf te betrekken bij het vormgeven van sportbeleid op school, dus heeft invloed op onderliggende voorwaarde voor gedrag

Domein	Cirkelnaam	Obstakels	Doelgroep oplossing	Oplossingen	Status oplossing	Niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Onderwijs (V(MB)O)	Meer bewegen op het V(MB)O	Ontbreken van een lerend netwerk, onvoldoende deskundigheid van professionals, gebrek aan beleid	VO-scholen, docenten, schoolbesturen en beleidsmakers	Realiseren netwerkbijeenkomst en vanuit lerend netwerk	Implementatie is vergevorderd	Landelijk, wordt uitgebreid	Structuren	Actie die de onderliggende voorwaarden voor gedrag verandert via verandering in relaties
				Ontwikkelen scholing	Implementatie is vergevorderd	Lokaal, wordt uitgebreid	Structuren	Handvatten om meer bewegen te implementeren, dus verandering van informatie
				Bewegen verankeren in beleid op schoolniveau en landelijk niveau	Implementatie is vergevorderd	Lokaal en landelijk	Doelen	Actie verandert missie/doelen van een systeem/organisatie
Onderwijs (MBO)	Vitaal MBO	Geen inzicht in leefstijlgedrag MBO'ers, onvoldoende inzicht in werkende programma's en beroepsvitaliteit	Bestuurders, docenten, studenten en professionals	Leefstijlmonitor: TestjeLeefstijl	Implementatie is vergevorderd	Lokaal en regionaal, wordt uitgebreid	Gebeurtenissen	TestjeLeefstijl is een instrument/monitor en daarmee een eenmalige actie voor de student
				Faciliteren van thematafels met MBO-bestuurders op regionaal niveau	Implementatie is vergevorderd	Lokaal en regionaal, wordt uitgebreid	Structuren	Actie betreft een terugkerende overleg-besluitvormings-structuur

Domein	Cirkelnaam	Obstakels	Doelgroep oplossing	Oplossingen	Status oplossing	Niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Vrije tijd	Jongeren	Geen integrale ontwikkelstructuur, onvoldoende financiering en samenhang met andere domeinen	Jongeren, lokale ambtenaren en professionals	Ontwikkelen van lokale aanpak met actieplan en werksessies	Implementatie is in voorbereiding	Lokaal	Doelen	Ontwikkelen van een lokale aanpak met actieplan, opleidingsplekken en betrokkenheid stakeholders richt zich op verandering van missie/visie binnen organisaties in het systeem
Vrije tijd	Kind 0-4 in Vrije Tijd	Onvoldoende beweegvriendelijke omgeving, te weinig begeleiders, gebrek aan integrale samenwerking	Jonge kinderen 0-4 jaar, begeleiders en lokale partijen	Opbouwen van een domeinoverstijgende samenwerking en opstellen integrale visie	Implementatie is in voorbereiding	Lokaal	Doelen	Samenwerking werkt in op structuren; verandering in beleid, en de integrale visie werkt in op het niveau doelen
Werk	Bewegen begint op de werkvloer	Ontbreken van visie, inhoudelijke kennis en opleiding over bewegen op de werkvloer	HR-professionals, werknemers, werkgevers, beweegambassadeurs	Opzetten van netwerk en scholing voor Beweegambassadeurs binnen bedrijven om peer-to-peer te inspireren	Implementatie is vergevorderd	Lokaal, wordt uitgebreid	Structuren	Opzetten van een organisatorische/structurele interventie door onderliggende voorwaarden van gedrag aan te passen

Domein	Cirkelnaam	Obstakels	Doelgroep oplossing	Oplossingen	Status oplossing	Niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Werk	Effectief implementeren en beweging-interventies	Implementeren van beweging-interventies is complex en dynamisch	HR-professionals	Opstellen handleiding Zelf aan de slag met Vitaliteit	Implementatie is nog niet gestart	Landelijk	Gebeurtenissen	Actie is een instrument/handleiding om organisaties hun processen en kennis te verbeteren. Het is een eenmalige actie.
				Opzetten opleiding Innovatiemanager vitaliteit (minor HBO)	Implementatie is nog niet gestart	Lokaal	Structuren	Actie die opleiding aanpast en zo structureel kennis verspreidt en vaardigheden opbouwt
Zorg	Buurtsport-coach / Beweging-makelaar	Rol van Bewegingcoach is nog niet vanzelfsprekend uitvoerbaar en geborgd	Professionals in de zorg en het sociale domein, Bewegingcoaches, beleidsadviseurs gemeenten, brancheorganisaties (VSG, sociaal werk e.d.)	Structureel verankeren en zichtbaar maken van de rol van Bewegingcoach door resultaten en best practices te delen	Implementatie is vergevorderd	Lokaal, wordt uitgebreid	Doelen	Doel is het verankeren van de rol van Bewegingcoach in netwerken, beleid en systemen, om bij te dragen aan een verandering in de missie/visie van de organisaties
Zorg	Ouderen	Bereik doelgroep, toegankelijkheid van aanbod, bekwaamheid professionals	Gemeenteburgemeesters, woningcorporaties, zorgprofessionals	Implementeren Bewegingbackpack: integrale aanpak voor meer duurzame beweging, samenwerking en vergroten van bekwaambaarheid	Implementatie is vergevorderd	Lokaal, wordt uitgebreid	Gebeurtenissen	Dit betreft een integrale interventie vanuit verschillende stakeholders om samen de doelgroep te bereiken. Het is voor de ouderen een eenmalige interventie

Domein	Cirkelnaam	Obstakels	Doelgroep oplossing	Oplossingen	Status oplossing	Niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Zorg	Verbreden vraag en aanbod met inzet van platform Uniek Sporten	Beperkt en versnipperd beweegaanbod voor mensen met een beperking of chronische aandoening	Patiëntenorganisaties, zorg- en welzijn professionals, beleidsmedewerkers	Ontwikkelen van een digitale klantreis met Data Management Platform en beweegzoeker	Implementatie is vergevorderd	Landelijk, wordt uitgebreid	Structuren	Actie die onderliggende voorwaarden voor gesprek aanpast door verandering in informatiestroom
Zorg	Bewegen en mentale gezondheid	Bewegen is vaak geen vast onderdeel van beleid waardoor zorg- en welzijnsprofessionals onvoldoende kennis en middelen hebben om bewegen effectief in te zetten	GGZ- en welzijnsprofessionals, beweegprofessionals, beleidsambtenaren	Organiseren workshop voor GGZ- en welzijnsprofessionals	Implementatie is vergevorderd	Landelijk, wordt uitgebreid	Gebeurtenissen	Actie heeft eenmalig invloed op de deelnemers aan de workshop, maar brengt geen structurele verandering
				Organiseren van bijeenkomsten en koppeling met bestaande programma's (Leefstijlfestival GGZ Nederland, actieprogramma Mentale Gezondheid VWS)	Implementatie is vergevorderd	Lokaal, regionaal en landelijk	Structuren	Actie past informatiestroom aan voor de organisaties die deelnemen aan de bijeenkomsten

Domein	Cirkelnaam	Obstakels	Doelgroep oplossing	Oplossingen	Status oplossing	Niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Leef-omgeving	Beweegvriendelijke Wijken (voorheen Gezonde Buurten)	Er ontbreekt kennis, richtlijnen en tools voor een beweegvriendelijke inrichting van wijken waardoor gemeenten onvoldoende leren van elkaar	Beleidsambtenaren, adviseurs GGD, adviseurs openbare ruimte, beweegprofessionals	Ondersteunen, aanjagen en verspreiden van normen, vuistregels en ontwerpprincipes voor beweegvriendelijk inrichten	Implementatie is vergevorderd	Regionaal, landelijk	Structuren	Actie verandert informatiestromen waardoor wijken worden aangepast voor structurele gedragsverandering
				Community of Practice opstarten met drie gemeenten die concreet aan de slag gaan met beweegvriendelijk inrichten	Implementatie is vergevorderd	Lokaal	Structuren	Actie past relaties aan door samenwerking, netwerk en omgeving
Leef-omgeving	Revolutie op het schoolplein	Er ontbreekt een kwaliteitskader en landelijk beleid, er is onduidelijkheid over financiering en er is onvoldoende borging in landelijk beleid	Schoolbestuurders, beleidsambtenaren, adviseurs en ontwerpers	Ontwikkelen van één kwaliteitskader inclusief toetsingstool o.b.v. bestaande initiatieven	Implementatie is in voorbereiding	Landelijk	Structuren	Kwaliteitskader verandert de structuren en regels die voorwaarden voor gedrag zijn
				Inrichten en aanbieden van de Schoolpleinbrigade om overzicht te bieden aan deskundige adviseurs en ontwerpers	Implementatie is vergevorderd	Lokaal	Gebeurtenissen	Activiteit die direct ondersteuning biedt bij uitvoering

Domein	Cirkelnaam	Obstakels	Doelgroep oplossing	Oplossingen	Status oplossing	Niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Actieve mobiliteit	Fietskansen rond de schoolomgeving	Er ontbreekt een handelingsperspectief voor fietslessen/vaardigheid, geen community voor kennisdeling, onvoldoende landelijk beleid en structurele borging	Schoolbestuurders, docenten, ouders, de sociale omgeving van kinderen, beleidsambtenaren	Ontwikkelen van doe-perspectieven en een stroomschema voor scholen en de overheid	Implementatie is vergevorderd	Landelijk	Structuren	Actie geeft richting aan hoe de stakeholders keuzes kunnen maken en handelen en structureert daarmee de onderliggende voorwaarden voor gedrag
				Opzetten werkgroep om een overzicht van expertise te creëren voor gemeenten en scholen	Implementatie is vergevorderd	Regionaal	Gebeurtenissen	Eenmalige organisatorische activiteit tussen drie scholen
Actieve mobiliteit	Ruimte voor lopen voor ouderen	Gebrek aan kennis, handelingsperspectief, netwerk voor uitwisseling, onvoldoende inzicht in de beweegredenen van ouderen en gebrek aan samenhang van interventies	Beleidsambtenaren, sport en beweegorganisaties, buurtsportcoaches, welzijn- en zorgprofessionals, kennisorganisaties	Factsheet ontwikkelen en delen over de interventies bij ouderen	Implementatie is vergevorderd	Landelijk, wordt uitgebreid	Gebeurtenissen	Produceeren en verspreiden van de factsheet is een gebeurtenis die inspeelt op gedrag en incidenten, maar geen structurele systeemverandering veroorzaakt
				Overzicht en toolbox van interventies opstellen en delen met het netwerk	Implementatie is vergevorderd	Lokaal, wordt uitgebreid	Gebeurtenissen	De toolbox kan inspelen op gedrag en incidenten maar veroorzaakt geen structurele systeemverandering

Domein	Cirkelnaam	Obstakels	Doelgroep oplossing	Oplossingen	Status oplossing	Niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
				Best practices delen met netwerk	Implementatie is vergevorderd	Lokaal	Gebeurtenissen	Het delen van de best practices is een gebeurtenis omdat het niet de structuur van het systeem verandert, het is enkel een "event"
				Landelijke werkagenda opstellen voor borging in beleid	Implementatie is nog niet gestart	Landelijk, wordt uitgebreid	Doelen	Actie beoogt om de doelen en prioriteiten van het systeem op landelijk niveau aan te passen

Tabel B11 Overzichtstabel van de impactloket activiteiten vanuit de Bewegalliantie, ingedeeld op basis van het Action Scales-model [23].

Beweeginitiatief	Domein	Impactloket traject	Obstakels	Oplossingen	Niveau/locatie	Implementatie niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Kinderboerderijen actief	Leef-omgeving Vrije tijd	Begeleiding	Idee is nog niet schaalbaar voor alle kinderboerderijen	Ontwikkelen schaalbaar concept "Meer bewegen op kinderboerderijen"	Landelijk (vanuit Den Haag landelijk opschalen)	Oplossing is in ontwikkeling (aanjagen)	Structuren	Dit is gericht op de aanpassing van de leefomgeving waardoor dit raakt aan de onderliggende voorwaarden voor gedrag
Regioaanpak Beweeg V(MB)O	Onderwijs	Begeleiding	Scholen missen handelingsperspectief om bewegen structureel in te bedden	Lerend netwerk opzetten en ontwikkelen handelingsperspectief voor docenten	Regionaal (15 scholen in regio Rijnmond en Haaglanden)	Gedeeltelijk geïmplementeerd	Structuren	Het lerend netwerk en handelingsperspectief verandert de schoolstructuur, waardoor bewegen structureel kan worden ingebed
Bewegen Erasmus Universiteit	Onderwijs	Begeleiding	Onvoldoende capaciteit om op te schalen	Extra capaciteit voor opschaling Wellbeing-programma	Landelijk (3 universiteiten, 3 hogescholen)	Oplossing is in ontwikkeling (aanjagen)	Structuren	Opschaling van de programma's gaat over de structurele inbedding van stimulering van beweeggedrag
ABCD methodiek	Leef-omgeving Vrije tijd	Begeleiding Inspiratie	Professionals missen kennis om eigenaarschap bij bewoners te creëren	Handelingsperspectief ABCD ontwikkelen en verspreiden	Landelijk (NPLV wijken en gemeenten)	Oplossing is in ontwikkeling	Structuren	Dit versterkt het eigenaarschap bij bewoners waardoor de rolverdeling en structuren in de leefomgeving veranderen

Beweeginitiatief	Domein	Impactloket traject	Obstakels	Oplossingen	Niveau/locatie	Implementatie niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Minder Zitten (werkvloer)	Werk	Begeleiding	Gebrek aan handelingsperspectief voor minder zitten	Ontwikkelen van handelingsperspectief voor werkgevers	Landelijk (vanuit 6 pilot bedrijven opschalen naar landelijk)	Oplossing is in ontwikkeling (aanjagen)	Structuren	Dit creëert nieuwe werkstructuren en routines
Netwerk X	Leef-omgeving	Begeleiding	Geen zicht op de effecten van de samenwerking sport-zorg	Monitoringsmethodiek ontwikkelen	Regionaal (Regio Utrecht, opschalen naar 5 andere gemeenten)	Oplossing is in ontwikkeling	Structuren	De monitorings-methodiek versterkt de samenwerking en informatiestromen tussen partners
Senior Beweegmakers	Vrije tijd	Begeleiding	Senioren gemotiveerd laten blijven met de juiste faciliteiten	Ontwikkelen van seniorennetwerk Walking Football	Regionaal (Regio Twente, opschalen naar 3 andere provincies)	Oplossing is in ontwikkeling	Structuren	De ontwikkeling van het seniorennetwerk gaat om het creëren van duurzame structuren in het beweegaanbod
Fit@Home	Vrije tijd	Begeleiding	Hoe de doelgroep niet-westerse vrouwen kan worden bereikt	Toevoegen van content en expertise om doelgroep te bereiken	Regionaal (4 gemeenten opschalen naar 8 gemeenten)	Oplossing is in ontwikkeling	Structuren	Het toevoegen van expertise voor het bereiken van een specifieke doelgroep beoogt een structurele aanpassing in het aanbod
Heerlen-Noord	Leef-omgeving	Begeleiding	Activiteiten zijn gefragmenteerd, gebrek aan samenhang	Impactmake-laar aanstellen en verbinden netwerk	Regionaal (Heerlen opschalen naar 3 andere NPLV wijken)	Oplossing is in ontwikkeling	Structuren	Dit zorgt voor samenhang en duurzame samenwerkingsstructuren

Beweeginitiatief	Domein	Impactloket traject	Obstakels	Oplossingen	Niveau/locatie	Implementatie niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Dordrecht-West	Leef-omgeving Vrije tijd	Begeleiding Verbinding	Moeilijk te bereiken doelgroep: kinderen en senioren	Ontwikkelen BeweegHub en ouder-kind aanbod (ABCD)	Regionaal (Wijk Dordrecht opschalen naar drie wijken in NL)	Oplossing is in ontwikkeling	Struc- turen	Dit beoogt de infrastructuur van de wijk en de sociale structuren hierbinnen te veranderen
Groepsconsult Den Haag	Zorg	Begeleiding	Initiatief moeilijk overdraag- baar naar beleid en financiers	Ontwikkelen van communicatie strategie	Regionaal (vanuit Den Haag opschalen naar landelijk)	Oplossing is in ontwikkeling	Struc- turen	Deze communicatie-strategie richt zich op de overdraagbaarheid en borging, dus structurele versterking
Bicycle Bus Overijssel	Leef- omgeving en onderwijs	Begeleiding	Faciliteren van gezamenlijk naar school fietsen voor ouderen, kinderen en scholen	Technolo- gische ondersteuning via een app	Regionaal (Vanuit Overijssel opschalen naar minimaal 3 andere provincies)	Oplossing is in ontwikkeling	Struc- turen	De app verandert de manier waarop naar school fietsen kan worden gefaciliteerd en georganiseerd
Toegankelijkheid visueel beperkten	Vrije tijd en zorg	Begeleiding	Hoe kan dit worden uitgebreid naar meer aanbieders en regio's	Ontwikkelen methodiek en capaciteit	Regionaal (Gooise Meren opschalen naar regio Amsterdam)	Oplossing is in ontwikkeling	Struc- turen	De methodiek en capaciteit om het sportaanbod toegankelijker te maken is een structurele aanpassing van voorzieningen
Dynamische schooldag	Onderwijs	Begeleiding	Opschaling van succesvolle aanpak naar nieuwe regio's	Toevoegen extra capaciteit en aanjaagteam	Regionaal (opschalen naar 3 regio's met 5 scholen elk)	Oplossing is in ontwikkeling (aanjagen)	Struc- turen	De extra capaciteit en het aanjaagteam om de bestaande aanpak uit te rollen is gericht op duurzame inbedding in het schoolstelsel

Beweeginitiatief	Domein	Impactloket traject	Obstakels	Oplossingen	Niveau/locatie	Implementatie niveau	Type ASM	Verantwoording ASM
Bewegen in wijkverpleging	Zorg	Begeleiding	Vraagstuk hoe het structureel in beleid kan worden verankerd	Ontwikkelen van duurzaam beleid	Landelijk (woonzorg-organisaties)	Oplossing is in ontwikkeling	Doelen	Dit richt zich expliciet op structurele beleidsverankering in zorgorganisaties (aanpassen doelen en missie)
Buiten Gewoon Werken	Werk	Begeleiding	Er was enkel focus op één dag: Outdoor Office Day	Ontwikkelen DIY-toolkit voor structureel buiten werken	Landelijk (vanuit Amsterdam en Den Haag opschalen naar 25 locaties)	Oplossing is in ontwikkeling (aanjagen)	Structuren	De toolkit maakt structureel in de buitenlucht werken mogelijk, waardoor het de werkpraktijk en routines aanpast
Vervolgtraject Laagdrempelige beweegaanbieders	Alle domeinen	Begeleiding Verbinding	Kleine ondernemers missen organisatiekracht en financiering	Ontwikkelen van een duurzame organisatievorm	Landelijk	Oplossing is in ontwikkeling (aanjagen)	Doelen	Hier gaan de duurzame organisatievormen verder dan losse interventies, er komt een heroriëntatie van de doelen en organisatie
Internationale verkenning en ontmoeten	Alle domeinen	Begeleiding	Nog geen internationale verbindingen	Opzetten ontmoetingen en kennisdeling	Internationaal	Oplossing is in ontwikkeling	Gebeurtenissen	De opzet van ontmoetingen en kennisdeling is een tijdelijke actie zonder verandering van structuren
Reablement, bewegen thuis	Leef-omgeving	Begeleiding Inspiratie	Onbekendheid met initiatieven en behoefte tot opschaling	Inventariseren en versterken van bestaande initiatieven	Landelijk	Oplossing is in ontwikkeling	Structuren	De versterking van de bestaande initiatieven zorgt voor een structurele borging

Tabel B12 Overzichtstabel van de gemeentelijke activiteiten vanuit de Bewegalliantie, ingedeeld op basis van het Action Scales-model [23].

Betrokken gemeenten (+ NPLV-wijken)
Alphen a/d Rijn, Almelo, Almere, Amersfoort, Amsterdam (Zuid-Oost, Nieuw-West), Apeldoorn, Arnhem (Arnhem-Oost), Barendrecht, Breda (Breda-Noord), Delft (Delft-West), Den Bosch, Den Haag (Den Haag Zuidwest), Dordrecht (Dordrecht-West), Eindhoven (Eindhoven-Woensel), Elburg, Gouda, Groningen (Groningen-Noord), Heerhugowaard, Heerlen (Heerlen-Noord), Hoorn, Kaag en Braassem, Koggenland, Leeuwarden (Leeuwarden-Oost), Leidschendam, Lisse, Maastricht, Maashorst, Nieuwegein, Nijmegen, Noordenveld, Purmerend, Roosendaal (Roosendaal), Rotterdam, Schagen, Tiel, Tilburg (Tilburg Noordwest), Utrecht (Utrecht Overvecht), Venlo, Vechtdal, Wassenaar, Westland, Zaandam (Zaandam-Oost), Zwijndrecht

Voorbeelden van obstakels	Voorbeelden van oplossingen	Type ASM	Verantwoording ASM
<p><i>Gebrek aan samenwerking en organisatie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Onvoldoende samenwerking tussen domeinen - Gebrek aan afstemming lokaal en regionaal; eiland-denken belemmert integrale aanpak - Maatschappelijke partners nemen nog onvoldoende verantwoordelijkheid - Beleidsmedewerkers zijn niet goed aangesloten bij uitvoering - Onvoldoende structurele afspraken en gezamenlijke visie - Ondernemers en politiek kunnen samenwerking belemmeren doordat vergunningen worden tegengehouden of wetgeving belemmerd 	Whole-system-in-the-room-bijeenkomsten gefaciliteerd door Bewegalliantie	Structuren	Dit verbindt beleidsmakers, uitvoerders en partners uit de verschillende domeinen; gezamenlijk actieplan voor de wijk of gemeente; integreert de kennis van sport, welzijn, onderwijs en zorg
	Bijeenkomsten met netwerkregisseurs, cirkeltrekkers en experts	Structuren	Dit brengt kennis en ervaring bij elkaar, versterkt de rol van regisseurs die de integrale samenwerking faciliteren en het helpt om nieuwe partners aan te haken
	Gesprekken en kennisuitwisseling met gemeenten en landelijke experts	Structuren	Dit bevordert de informatiestroom, het ophalen en uitwisselen van best practices en de samenwerking tussen de domeinen
	Ontwikkelen van professionele werkplaatsen	Structuren	Dit creëert een blijvende leer- en samenwerkingsomgeving waar wijkprofessionals, beleidsmakers en experts kennis kunnen uitwisselen
	Bijeenkomsten met aanbieders in de wijk	Gebeurtenissen	Dit versterkt de samenwerking tussen de sport-, welzijn- en onderwijsaanbieders, de gezamenlijke planning van activiteiten en de verdeling van verantwoordelijkheden

Voorbeelden van obstakels	Voorbeelden van oplossingen	Type ASM	Verantwoording ASM
	Organiseren van regionale afstemming	Structuren	Dit zorgt voor een structurele afstemming over middelen, netwerk en financiering, zodat lokale initiatieven geïntegreerd kunnen worden in bredere programma's
	Reguliere agendering bij gemeenten via de Beweegalliantie	Doelen	Dit maakt bewegen een structureel onderdeel van de bestuurlijke agenda en stimuleert meer commitment op beleidsniveau
<i>Gebrek aan (integraal) beleid en borging</i> <ul style="list-style-type: none"> - Beleidsterreinen sluiten onvoldoende op elkaar aan; weinig integratie - Beweegactiviteiten zijn niet structureel ingebed in beleid - Moeite met vertaling van opgaven naar concreet beleid of uitvoering - Onvoldoende koppeling tussen beleid en praktijk - Financiering is versnipperd, afhankelijk van subsidies, en mist structurele basis - Programmering en opschaling van initiatieven blijft achter - Succesvolle initiatieven zijn bekend, maar worden niet breed benut 	Vertalen van opgaven naar beleid met Whole-system-in-the-room-overleggen	Doelen	Dit helpt bij het afleiden van concrete beleidsmaatregelen uit de integrale analyse voor een koppeling tussen de dagelijkse activiteiten aan de gemeentelijke prioriteiten
	Aanreiken van handelingsperspectieven aan beleidsmedewerkers	Structuren	Professionals en beleidsmedewerkers krijgen hiermee toegang tot bewezen aanpakken waardoor de toepassing van de best practices wordt gestimuleerd in de eigen lokale context
	Integreren van bewegen in beleid	Doelen	Hierbij wordt beweging als kerndoel opgenomen in de gemeentelijke beleidsvisie om de duurzaamheid van programma's te borgen
	Verbinding beleid en uitvoering via de netwerkregisseur	Structuren	Dit zorgt ervoor dat beleidsvoornemens worden vertaald naar concrete acties die aansluiten bij de beleidsdoelen
	Promoten van de expertregeling Beweegbrigade	Structuren	Hierbij wordt meer informatie gegeven en worden gemeenten gestimuleerd gebruik te maken van tijdelijke capaciteitsversterking en kennisoverdracht.
<i>Onvoldoende inzicht en kennis</i>	In kaart brengen van bestaand aanbod en activiteiten	Structuren	Dit leidt tot een systematische inventarisatie van alle beweegactiviteiten, locaties en doelgroepen voor inzet in hiaten en overlap

Voorbeelden van obstakels	Voorbeelden van oplossingen	Type ASM	Verantwoording ASM
<ul style="list-style-type: none"> - Onvoldoende inzicht in bestaande activiteiten, succesfactoren en effecten van interventies - Beperkte kennis van behoeften van kinderen, jongeren en ouders - Onvoldoende zicht op hoe bewegen structureel door de dag kan worden ingebouwd - Te weinig leren van of uitwisselen van best practices - Onvoldoende handelingsperspectieven voor professionals - Beperkte kennisdeling tussen gemeenten, organisaties en de Bewegalliantie 	Gesprekken en uitwisseling met experts	Structuren	Professionals leren van elkaars ervaringen en inzicht in best practices
	Uitwisseling tussen NPLV-wijken	Structuren	Hierbij worden best practices en ervaringen gedeeld tussen wijken om uniformiteit en samenwerking te stimuleren
	Ontwikkelen en delen van handelingsperspectieven voor onderwijs via experts	Structuren	Dit zijn praktische richtlijnen voor scholen over hoe bewegen structureel kan worden opgenomen in het curriculum
<p><i>Gebrek aan aanbod en implementatie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bestaand beweegaanbod is te beperkt, niet divers genoeg of versnipperd - Weinig structurele doorlopende leerlijnen van jong kind naar onderwijs - Moeite met opschalen en verduurzamen van succesvolle initiatieven - Te weinig integrale aanpakken voor specifieke doelgroepen (0-4-jarigen, migratieachtergrond). 	Structureel wandelaanbod via gezondheidscoaches stimuleren	Structuren	Dit betreft langdurige inzet van professionals om routes en activiteiten m.b.t. bewegen te integreren in wijkprogramma's
	Beweegaanbod rondom schooldag uitbreiden	Structuren	Dit betreft een structurele inbedding van beweegmomenten op school, begeleid door experts en netwerkregisseurs
	Bewegen opnemen in de re-integratie en Bovengrondse Vakschool	Structuren	Dit betreft de integratie van beweegactiviteiten in leer- en werktrajecten om duurzame gedragsverandering te bewerkstelligen
	Doorontwikkeling van de ABCD-methode gericht op bewegen in de wijken om eigenaarschap en de beweegnorm te veranderen	Doelen	Hierbij nemen gemeenschapsleden zelf eigenaarschap over activiteiten waarbij de intentie is om een mindset-verandering te bewerkstelligen dat bewegen normaal en zelfsturend maakt

Voorbeelden van obstakels	Voorbeelden van oplossingen	Type ASM	Verantwoording ASM
<ul style="list-style-type: none"> - Onvoldoende inzet van leefstijlinterventies in zorg en welzijn 	Creëren en delen van doorlopende leerlijnen in onderwijs en jongerenaanbod	Structuren	Dit richt zich op de continuïteit van bewegen van jonge kinderen tot en met het voortgezet onderwijs, om hiaten te voorkomen
<i>Bereiken van doelgroep en participatie</i> <ul style="list-style-type: none"> - Moeite met bereiken van jongeren en ouders - Beperkte kennis over effectieve manieren om doelgroepen te betrekken - Weinig gebruik van jongeren als rolmodellen. - Ouders ervaren barrières (tijd, veiligheid, beeldschermgebruik) bij buitenspelen stimuleren - Ongelijkheid in bereik en aansluiting bij diverse groepen - Zorgprofessionals geven onvoldoende voorbeeldgedrag - Onvoldoende focus op gedragsverandering bij inwoners en professionals 	Bijeenkomsten voor jongeren tussen de 14-18 jaar	Gebeurtenissen	Dit zijn tijdelijke sessies met een focus op het promoten van bewegen en het verbinden van jongeren
	Gebruik maken van rolmodellen in beweegbeleid voor jongeren	Overtuigingen	Rolmodellen die de normen, attitudes en motivatie van jongeren beogen te beïnvloeden
	Inwoners betrekken bij beweegactiviteiten via beweegcoaches	Structuren	Dit gaat om een structurele betrokkenheid van inwoners bij de uitvoering en co-creatie van beweegactiviteiten
	Voorbeelden, best practices en kennis aanreiken voor een laagdrempelig beweegaanbod	Gebeurtenissen	Dit zijn eenmalige interventies waarbij het doel is om te inspireren en de bewustwording rondom bewegen te verhogen
<i>Leefomgeving, infrastructuur en voorzieningen</i> <ul style="list-style-type: none"> - Onvoldoende beweegvriendelijke, veilige en groene buitenruimte - Voorzieningen aanwezig, maar gebruik is niet duidelijk of beperkt 	Stimuleren en helpen bij het vergroenen en beweegvriendelijker maken van schoolpleinen en sportparken	Structuren	Acties die leiden tot een blijvende verbetering van de fysieke omgeving om bewegen in het dagelijks leven te stimuleren
	Promoten en ondersteunen bij het uitbreiden van wandelroutes en een meer beweegvriendelijke infrastructuur	Structuren	Het betreft de aanleg of herinrichting van routes voor een structurele gedragsbeïnvloeding

Voorbeelden van obstakels	Voorbeelden van oplossingen	Type ASM	Verantwoording ASM
<ul style="list-style-type: none"> - Onveiligheid door verkeer belemmert buitenspelen - Weinig verbinding tussen digitale en fysieke leefomgeving - Kansen voor vergroenen van schoolpleinen en inzet sportparken worden te weinig benut - Bewegvriendelijke infrastructuur en routes ontbreken of worden onvoldoende ingezet 	Betere zichtbaarheid voor het inzetten van lokale voorzieningen	Structuren	Dit draait om de informatievoorzieningen en communicatie rondom de bestaande faciliteiten om het gebruik van voorzieningen te bevorderen
<i>Gebrek aan capaciteit en middelen</i> <ul style="list-style-type: none"> - Tekort aan tijd, locaties en capaciteit bij uitvoerende partijen - Beperkte verantwoordelijkheid en rolopname door partners - Beperkte inzet van apps, technologie en digitale middelen als stimulans - Afhankelijkheid van tijdelijke subsidies i.p.v. structurele financiering 	Uitbreiden van de capaciteit van netwerkregisseurs, cirkeltrekkers en beweegnetwerken	Structuren	Dit betreft het structureel versterken van de capaciteit en samenwerking
	Expertregeling Bewegbrigade inzetten	Gebeurtenissen	Dit is een tijdelijke versterking van capaciteit om de pilots en kennisoverdracht te helpen
	Promoten van koppelen financiering aan beleid en gebiedsplannen	Doelen	Dit borgt een structurele financiering en duurzaamheid van de activiteiten

Tabel B13 De beleidsbeïnvloedende activiteiten van de Bewegalliantie, ingedeeld naar domein.

Domein	Overtuiging (ASM)	Doelgroep	Voorbeelden van activiteiten	Niveau
Domein-overstijgend	Stimuleren van minder zitten en meer bewegen; en dit structureel implementeren in beweegbeleid	Politici, ambtenaren,	Position papers opgesteld of medegetekend, aangeboden aan de Tweede Kamer: <i>"Inzet sport- en beweegsector bij het samen gezonder maken van Nederland"</i> , <i>"Zet het beweegbeleid voort: investeer in een gezonde samenleving"</i> en <i>"Maak beweegbeleid structureel"</i>	Landelijk
			Inzet van tien beweegambassadeurs die invloed hebben op de sociale norm en daarmee indirect op het beleid	Landelijk, regionaal en lokaal
			Relatiebeheer door Bewegalliantie met woordvoerders van bewegepartijen en bewindspersonen (twee werkbezoeken)	Landelijk, regionaal en lokaal
			Input van Bewegalliantie op beleidsstukken zoals de preventiestrategie, en het AZWA	Landelijk
			Input van Bewegalliantie geleverd voor de landelijke verkiezingsdebatten en verkiezingen. Schrijvers van de verkiezingsprogramma's worden verleid om in de programma's aandacht te geven aan laagdrempelig bewegen.	Landelijk
			Bijeenkomsten bijwonen en organiseren met ambtenaren (sport en bewegen) en besturen over de preventiestrategie, AZWA, gezondheidsbeleid en de strategie sport en bewegen.	Regionaal en lokaal
Onderwijs	Kinderen meer laten bewegen tijdens de schooldagen door bewegen te koppelen aan de eigen onderwijsdoelen	Schoolbesturen, directies, leerkrachten, onderwijskoepels (PO/VO), kinderopvang	Petitie <i>"Ode aan de Gymleraar"</i> aangeboden aan PO/VO-raad	Landelijk
			Werkbezoek D66 aan Stanislas Beweging-vmbo/mavo Rijswijk	Landelijk
			Gesprekken door Bewegalliantie met OCW en onderwijskoepels om de "olievlek" van meer bewegen in beleid te vergroten, met peer-to-peer beïnvloeding als uitgangspunt	Landelijk
			Dynamische schooldag stimuleren via gemeenten en schoolbesturen	Lokaal
Werk	Productiever functioneren door meer bewegen	Werkgevers, werknemers, sociale partners	Position paper aan de Tweede Kamer: <i>"Meer en beter bewegen: de sleutel tot gezond werken"</i>	Landelijk
			Petitie: <i>"Meer bewegen op werk!"</i>	Landelijk

Domein	Overtuiging (ASM)	Doelgroep	Voorbeelden van activiteiten	Niveau
	tijdens de werkdag en voorkomen van blessures	(FNV, NCW), overheid als werkgever	Bijeenkomst georganiseerd met VNO/NCW over landelijke beleidsontwikkelingen m.b.t. bewustwording voor het belang van voldoende bewegen tijdens een werkdag	Landelijk, regionaal
			Beweegalliantie in gesprek met gemeenten om de bewustwording van het belang van bewegen te vergroten, allereerst in de gemeente zelf als werkgever.	Lokaal
Zorg	Meer bewegen op de werkvloer, tegen zo laag mogelijke kosten	Huisartsen, patiënten, VWS, gemeenten, ziekenhuizen, zorginstellingen, zorgprofessionals	Petitie " <i>Bewegen als medicijn</i> " mede aangeboden	Landelijk
			Position paper aan Kamerleden: " <i>Samen sporten en bewegen, een onmisbaar ingrediënt in preventiebeleid jeugdzorg</i> "	Landelijk
			Regionale structuren (IZA) voorzien van handelingsperspectieven	Regionaal
Vrije tijd	Meer laagdrempelig beweegaanbod in de vrije tijd	Particuliere aanbieders (sportclubs, dansscholen), gemeenten	Gesprekken en communicatie met gemeenten over laagdrempelig beweegaanbod	Lokaal
			Handelingsperspectieven bieden voor particuliere aanbieders	Lokaal
Leefomgeving	Leefomgeving moet beweegvriendelijker zijn	Overheid, provincies, gemeenten, partijen in de woningbouw en wijken (BZK en VRO),	Position paper opgesteld " <i>Maak ruimte voor bewegen!</i> " en meegetekend voor beweegvriendelijke ruimte	Landelijk
			Congres georganiseerd samen met provincie Zuid-Holland met als hoofdonderwerp " <i>leefomgeving</i> "	Regionaal
			Aandacht vragen bij sportafdelingen en inbreng bij NPLV-wijken voor beweegvriendelijke wijk	Lokaal
Actieve mobiliteit	Actieve mobiliteit door middel van lopen en fietsen moet gestimuleerd worden	Ministerie I&W, provincies, gemeenten, algemene populatie	Opinieartikel over fatbike in landelijk dagblad	Landelijk
			Beleidsadvies aan provincies m.b.t. fietsen en wandelen	Landelijk, regionaal
			Input aan gemeente en gemeenteraadverkiezingen over actieve mobiliteit	Lokaal

Tabel B14 De ZonMw-vouchers van de eerste ronde ingedeeld naar het Action Scales-model [23].

Organisatie	Doelgroep	Locatie	ASM-niveau	Toelichting ASM
Dance Connects	Senioren (65+)	Amsterdam	Structuren	De voucher draagt bij aan blijvende veranderingen in de organisatie qua methode en samenwerking
Stichting de Klup Twente	Mensen met een beperking of kwetsbaarheid	Almelo	Structuren	De voucher draagt bij aan duurzamere borging en financiering van de beweegactiviteiten door samenwerking met beleidsmakers
Stichting Team Toekomst	Jongeren	Rotterdam	Structuren	Team Toekomst werkt nu structureel met data, dashboards en kennisoverdracht
Montessori vereniging Haarlemmermeer	Kinderen op basisscholen	Haarlemmermeer	Structuren + beweging naar Doelen	De schoolpleinen en organisatie hiervan zijn structureel aangepast
Ostrea Lyceum	VMBO-leerlingen	Goes	Structuren + beweging naar Doelen	De lessen bewegingsonderwijs zijn structureel veranderd met nieuwe methodiek die deels bijdraagt aan een nieuw beleid
Stichting BYCS Global Foundation	Jonge kinderen (2-6 jaar)	Almere	Structuren	Ontwikkelde onderzoeksmethodes en evaluatietools zijn structureel ingebouwd
Beweeginspiratie - Dynamische schooldag op het VO in Westland	Middelbare scholieren (12-18 jaar)	Westland	Structuren	Het schoolsysteem heeft nu beweegteams en scholing van docenten
Alfa-college Groningen	MBO-studenten	Groningen en Zwolle	Structuren	Docenten worden systematisch geschoold en begeleid
Stichting 3X3 Unites	Jongeren	Rotterdam	Structuren	Er is meer samenwerking die structureel gedragspatronen kan beïnvloeden
Stichting Enschedese Speeltuinen	Kinderen van 0-4 jaar + ouders	Enschede	Structuren	Er is nu een pedagogisch kader en handboek

E.E. Vos | J.R. Brouwer | M.S. van Mourik-Boelema |
T.M. de Valk | L.C. Lemmens | I.M. Brus | S.W. van den Berg

Dit is een uitgave van:

**Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu**

Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

maart 2026

De zorg voor morgen
begint vandaag